

Utbildningsutskottets betänkande 2018/19:UbU8

Grundläggande om utbildningen

Sammanfattning

Utskottet föreslår med anledning av ett motionsyrkande ett tillkännagivande till regeringen om att det ska vara möjligt för skolor att ge elever på högstadiet och gymnasiet ett skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen. Ordningsomdömet ska inte ingå i slutbetyget.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om grundläggande utbildningsfrågor och hänvisar i huvudsak till gällande bestämmelser, pågående beredningsarbete och vidtagna åtgärder. Motionerna tar upp frågor om bl.a. skolans värdegrund, kränkande behandling, trygghet och studiero, vissa undervisningsämnen och kunskapsområden, bedömning samt fritidshem.

I betänkandet finns 42 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP) och tre särskilda yttranden (C, L). I en reservation (S, V, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Cirka 140 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	10
Ärendet och dess beredning.....	10
Bakgrund	10
Utskottets överväganden.....	11
Skolans värdegrund	11
Jämställdhet och könsuppdelad undervisning.....	20
Kränkande behandling.....	24
Läromedel, undervisningsmetoder och skolbibliotek	31
Särskilda undervisningsämnen och kunskapsområden	37
Undervisning i modersmål och minoritetsspråk m.m.	45
Sex- och samlevnadsundervisning.....	50
Entreprenörskap och samverkan.....	53
Bedömning	58
Nationella prov	66
Arbets- och skolmiljö	71
Trygghet och studiero.....	75
Fritidshem.....	85
Reservationer	90
1. Skolans värdegrund, punkt 1 (SD).....	90
2. Skolans värdegrund, punkt 1 (C)	91
3. Jämställdhet, punkt 2 (SD)	92
4. Jämställdhet, punkt 2 (V).....	93
5. Jämställdhet, punkt 2 (L)	93
6. Könsuppdelad undervisning, punkt 3 (M, SD)	94
7. Kränkande behandling, punkt 4 (M, KD)	95
8. Kränkande behandling, punkt 4 (L).....	95
9. Sexuella trakasserier och hedersvåld m.m., punkt 5 (M).....	96
10. Sexuella trakasserier och hedersvåld m.m., punkt 5 (C).....	97
11. Sexuella trakasserier och hedersvåld m.m., punkt 5 (L)	98
12. Läromedel, undervisningsmetoder och skolbibliotek, punkt 6 (SD) ...	98
13. Läromedel, undervisningsmetoder och skolbibliotek, punkt 6 (V).....	99
14. Särskilda undervisningsämnen och kunskapsområden, punkt 7 (SD) ..	100
15. Särskilda undervisningsämnen och kunskapsområden, punkt 7 (KD)	101
16. Klassikerlista, punkt 8 (SD).....	103
17. Klassikerlista, punkt 8 (KD)	103
18. Undervisning i modersmål och minoritetsspråk m.m., punkt 9 (SD) ..	104
19. Undervisning i modersmål och minoritetsspråk m.m., punkt 9 (L) ...	105
20. Sex- och samlevnadsundervisning, punkt 10 (KD)	106
21. Sex- och samlevnadsundervisning, punkt 10 (L).....	107
22. Entreprenörskap och samverkan, punkt 11 (SD)	108
23. Entreprenörskap och samverkan, punkt 11 (C).....	108
24. Skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen på högstadiet och gymnasiet, punkt 12 (S, V, MP)	109
25. Bedömning, punkt 13 (M)	110
26. Bedömning, punkt 13 (SD).....	111
27. Betyg, punkt 14 (M, SD, KD)	112

28. Nationella prov, punkt 15 (M, C, KD, L)	113
29. Digitalisering och extern rättning av nationella prov, punkt 16 (M, KD).....	113
30. Digitalisering och extern rättning av nationella prov, punkt 16 (SD) ..	114
31. Centralt rättade nationella prov m.m., punkt 17 (M)	114
32. Centralt rättade nationella prov m.m., punkt 17 (C)	115
33. Arbets- och skolmiljö, punkt 18 (SD).....	116
34. Arbets- och skolmiljö, punkt 18 (KD).....	117
35. Arbets- och skolmiljö, punkt 18 (L)	118
36. Trygghet och studiero, punkt 19 (M, SD, KD)	118
37. Trygghet och studiero, punkt 19 (V)	119
38. Stärka lärares rätt att ingripa, punkt 20 (M, SD).....	120
39. Ytterligare ändringar om trygghet och studiero, punkt 21 (M).....	120
40. Ytterligare ändringar om trygghet och studiero, punkt 21 (SD)	121
41. Rektorns befogenheter i gymnasieskolan, punkt 22 (M)	122
42. Fritidshem, punkt 23 (SD)	123
Särskilda yttranden	124
1. Betyg, punkt 14 (C, L).....	124
2. Digitalisering och extern rättning av nationella prov, punkt 16 (C, L)	124
3. Trygghet och studiero, punkt 19 (C, L)	124
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	126
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	126

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Skolans värdegrund

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 10, 32 och 33,
2018/19:1060 av Magnus Manhammar (S),
2018/19:1074 av Teresa Carvalho m.fl. (S),
2018/19:1257 av Runar Filper (SD),
2018/19:1270 av Runar Filper (SD) och
2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 33.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

2. Jämställdhet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 3,
2018/19:348 av Markus Wiechel (SD),
2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L)
yrkandena 1 och 2,
2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 11,
2018/19:1989 av Anna Wallentheim (S) och
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7.

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (V)

Reservation 5 (L)

3. Könsuppdelad undervisning

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 16 och
2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 22.

Reservation 6 (M, SD)

4. Kränkande behandling

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:203 av Johnny Skalin (SD),
2018/19:1973 av Patrik Engström m.fl. (S),
2018/19:2056 av Roger Haddad m.fl. (L),
2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 8,
2018/19:2822 av Jakob Forssmed (KD) yrkande 12 och
2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 7 (M, KD)

Reservation 8 (L)

5. Sexuella trakasserier och hedersvåld m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkandena 3 och 4,

2018/19:2420 av Sofia Nilsson och Johanna Jönsson (båda C),

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkandena 10 och 11,

2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 6 och

2018/19:2843 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkandena 16 och 17.

Reservation 9 (M)

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (L)

6. Läromedel, undervisningsmetoder och skolbibliotek

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2 av Robert Stenkvist (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 27,

2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6,

2018/19:2183 av Jasenko Omanovic och Malin Larsson (båda S) och

2018/19:2334 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 12 (SD)

Reservation 13 (V)

7. Särskilda undervisningsämnen och kunskapsområden

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 26, 30 och 34,

2018/19:431 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD) yrkandena 2–6,

2018/19:501 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L),

2018/19:909 av Edward Riedl (M),

2018/19:1037 av Borianana Åberg (M),

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 49,

2018/19:1269 av Runar Filper (SD) yrkande 1,

2018/19:1363 av Jessika Roswall (M),

2018/19:1426 av Alexandra Anstrell (M),

2018/19:1515 av Lotta Finstorp (M),

2018/19:1747 av Edward Riedl (M),

2018/19:1941 av Johanna Jönsson (C) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2127 av Serkan Köse och Anna Vikström (båda S),

2018/19:2301 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 11,

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkandena 18 och 20,

2018/19:2568 av Ida Drougge (M),

2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 8,

2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 8,

2018/19:2796 av Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD) och

2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkande 37.

Reservation 14 (SD)

Reservation 15 (KD)

8. Klassikerlista

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 46 och

2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkande 21.

Reservation 16 (SD)

Reservation 17 (KD)

9. Undervisning i modersmål och minoritetsspråk m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:291 av Annika Hirvonen Falk (MP),

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 19,

2018/19:503 av Robert Hannah (L) yrkande 1,

2018/19:902 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 3,

2018/19:903 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 8,

2018/19:1265 av Runar Filper (SD),

2018/19:2128 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S),

2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) yrkandena 3 och 4 samt

2018/19:2925 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkandena 7–9.

Reservation 18 (SD)

Reservation 19 (L)

10. Sex- och samlevnadsundervisning

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:700 av Lawen Redar och Anna Vikström (båda S),

2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkande 8,

2018/19:2148 av Elin Gustafsson och Anna Wallentheim (båda S),

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 23,

2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkande 1,

2018/19:2716 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2857 av Helena Vilhelmsson (C) yrkande 3 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 116.

Reservation 20 (KD)

Reservation 21 (L)

11. Entreprenörskap och samverkan

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 29,

2018/19:431 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD) yrkande 1,

2018/19:462 av Arman Teimouri (L) yrkandena 2 och 3,

2018/19:627 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:1129 av Sten Bergheden (M) yrkande 1,

2018/19:1519 av Ann-Britt Åsebol och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M),

2018/19:1539 av Lotta Olsson och Sten Bergheden (båda M),

2018/19:2172 av Saila Quicklund (M) och

2018/19:2446 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 15.

Reservation 22 (SD)

Reservation 23 (C)

12. Skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen på högskolan och gymnasiet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen ska göra det möjligt för skolor att ge elever på högskolan och gymnasiet ett skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen, som dock inte ska ingå i slutbetyget, och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 90.

Reservation 24 (S, V, MP)

13. Bedömning

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 6, 13, 14 och 16,

2018/19:418 av Christian Carlsson (KD) och

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 21.

Reservation 25 (M)

Reservation 26 (SD)

14. Betyg

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1903 av John Weinerhall (M) yrkandena 2 och 3,

2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 9,

2018/19:2739 av Annika Hirvonen Falk och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkandena 1–3 och

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 78.

Reservation 27 (M, SD, KD)

15. Nationella prov

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2739 av Annika Hirvonen Falk och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkande 5 och

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 80.

Reservation 28 (M, C, KD, L)

16. Digitalisering och extern rättning av nationella prov

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8,

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 81 och
2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 29 (M, KD)

Reservation 30 (SD)

17. Centralt rättade nationella prov m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2826 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkandena 1–3,

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 7 och

2018/19:2841 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 7.

Reservation 31 (M)

Reservation 32 (C)

18. Arbets- och skolmiljö

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 38,

2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 19,

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 42,

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10,

2018/19:2438 av Ola Johansson (C) yrkande 2,

2018/19:2669 av Ida Karkiainen m.fl. (S),

2018/19:2737 av Jonas Eriksson och Rebecka Le Moine (båda MP) och

2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkandena 23 och 30.

Reservation 33 (SD)

Reservation 34 (KD)

Reservation 35 (L)

19. Trygghet och studiero

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3 och

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 89.

Reservation 36 (M, SD, KD)

Reservation 37 (V)

20. Stärka lärares rätt att ingripa

Riksdagen avslår motion

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 20.

Reservation 38 (M, SD)

21. Ytterligare ändringar om trygghet och studiero

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 15 och 41,

2018/19:1256 av Runar Filper (SD) och

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 15.

Reservation 39 (M)

*Reservation 40 (SD)***22. Rektorns befogenheter i gymnasieskolan**

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 7 och

2018/19:2837 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 9.

Reservation 41 (M)

23. Fritidshem

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:374 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 och

2018/19:2301 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 6.

Reservation 42 (SD)

Stockholm den 2 april 2019

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M), Pia Nilsson (S), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvis (SD), Linus Sköld (S), Gudrun Brunegård (KD), Michael Rubbestad (SD), Gustav Fridolin (MP), Noria Manouchi (M), Mattias Vepsä (S), Ilona Szatmari Waldau (V), Joar Forssell (L) och Niels Paarup-Petersen (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utbildningsutskottet 143 motionsyrkanden om grundläggande utbildningsfrågor inom skolväsendet från allmänna motionstiden 2018/19. En förteckning över de behandlade förslagen finns i bilagan. Motionerna rör bl.a. frågor om skolans värdegrund, kränkande behandling, trygghet och studiero, vissa undervisningsämnen och kunskapsområden, bedömning samt fritidshem.

Bakgrund

Skolväsendet omfattar enligt skollagen (2010:800) skolformerna förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, som inkluderar utbildning i svenska för invandrare (sfi), samt särskild utbildning för vuxna. I skolväsendet ingår också fritidshem. Utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna eller av enskilda när det gäller förskolan, förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och fritidshemmet. Regelverket är så långt det är möjligt gemensamt för alla skolformer och skolhuvudmän. I det här betänkandet behandlar utskottet främst grundläggande frågor om utbildningen i skolväsendet.

Under våren 2019 behandlar utskottet även motionsyrkanden som rör utbildningen i skolväsendet i betänkandena Övergripande skolfrågor (bet. 2018/19:UbU10) och Lärare och elever (bet. 2018/19:UbU9).

Utskottets överväganden

Skolans värdegrund

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skolans värdegrund, skolans toleransarbete samt ansvaret för att motverka extremism och radikalisering.

Jämför reservation 1 (SD) och 2 (C).

Motionerna

I motion 2018/19:1060 av Magnus Manhammar (S) anförs att regeringen bör undersöka möjligheterna att öka det långsiktiga toleransarbetet inom skolan.

Enligt motion 2018/19:1074 av Teresa Carvalho m.fl. (S) bör regeringen överväga en översyn av bestämmelsen i skollagen som reglerar de politiska ungdomsförbundens möjligheter att besöka skolor.

I kommittémotion 2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 10 framförs att skolan ska vara partipolitiskt neutral och att det bör föras in i gällande läroplan och i skollagen att partipolitisk propaganda inte får förekomma under skoltid från någon lärare. I yrkande 32 anförs motionärerna att skolan ska ge eleverna en naturlig relation till den äldre generationen och motverka de ökande åldersklyftorna i samhället. I yrkande 33 begärs att skolan ska lära ut den djupa innebörden av demokrati och respekt för andras åsikter samt stimulera till kritiskt och konstruktivt tänkande och reflektion kring etiska och moraliska frågor.

I motion 2018/19:1257 av Runar Filper (SD) föreslås att regeringen ska se över möjligheten att införa morgonsamling i den svenska skolan, som ett led i en tryggare och bättre skola för ökad trivsel och respekt för varandra. Enligt motionären skulle detta också medföra höjda studieresultat.

I motion 2018/19:1270 av Runar Filper (SD) anförs att kommunala skolor bör åläggas att ordna traditionella avslutningar för de elever och föräldrar som så önskar.

I kommittémotion 2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 33 krävs insatser för ett breddat och skärpt arbete mot extremism. Barn och unga måste enligt motionärerna få ett starkare skydd från såväl skolan som hemmet. Det behövs tydligare instruktioner till lärare och annan skolpersonal om att kontakta föräldrarna om skolan är orolig t.ex. för att barnet radikaliserar. Det behövs även ökad hjälp till föräldrar som söker stöd då de ser tecken på att deras barn ligger i riskzonen för att radikaliserar.

Gällande rätt

I 1 kap. 4 § skollagen (2010:800) anges att syftet med utbildningen inom skolväsendet är att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. 1 kap. 5 § skollagen innehåller vissa grundläggande bestämmelser om hur utbildningen ska utformas för att de övergripande målen ska nås. I paragrafen sägs att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Vidare sägs att var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. I 1 kap. 8 § skollagen hänvisas även till gällande bestämmelser i diskrimineringslagen (2008:567) om att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter inom utbildningsområdet. Enligt 1 kap. 11 § skollagen ska det för varje skolform och för fritidshemmet gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om läroplaner.

Läroplanerna

Den inledande delen i läroplanen för grundskolan (Lgr 11, reviderad 2018) och i läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11, reviderad 2018) beskriver värdegrunden som verksamheten ska vila på och skolans uppdrag. Alla delar av utbildningsväsendet ska vila på samma värden, och de mål som läroplanerna anger för utbildningen ligger mycket nära varandra, oavsett vilken skolform det gäller. Det anges att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Vidare anges det att sådana tendenser aktivt ska motverkas och att främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

I Lgr 11 och Gy 11 anges det även att det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger enligt läroplanen en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras

villkor och värderingar. Skolan ska vidare enligt Lgr 11 och Gy 11 vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig.

Särskilt om politisk information i skolan

Som framkommit ovan har skolan ett demokratiskt uppdrag som dels regleras i skollagen (2010:800), dels i förordningar med bestämmelser för olika skolformer, dels i ämnes- och kursplaner. Frågor om samhällsstyret, däribland politisk information, är en del av undervisningen och även av utbildningen i övrigt. Det är upp till varje skola att bestämma hur arbetet med skolans demokratiuppdrag ska organiseras, men som en del av skolans uppdrag att förbereda elever för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetslivet är det viktigt att elever i sin utbildning ges möjlighet att ta del av politisk opinionsbildning. Ett delmoment i arbetet kan vara att bjuda in politiska partier till skolan (prop. 2017/18:17 s. 6–7).

Hösten 2017 behandlade riksdagen regeringens förslag om politisk information i skolan (prop. 2017/18:17, bet. 2017/18:UbU6, rskr. 2017/18:42). Riksdagen beslutade i enlighet med propositionens förslag. Ändringarna innebär att det är rektorn som beslutar om politiska partier ska bjudas in för att medverka i utbildningen. Om politiska partier bjuds in får antalet begränsas till samtliga de partier som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i en eller flera kommuner eller i Europaparlamentet. Rektorn får även bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval, om urvalet görs på en annan objektiv grund. Om ett begränsat antal politiska partier har bjudits in till en skola behöver inte andra politiska partier som har anmält intresse för att medverka i utbildningen ges en sådan möjlighet. Rektorn får dock besluta att eleverna som ett led i utbildningen ska ges möjlighet att på lämpligt sätt ta del av information också från dessa andra politiska partier. Ändringarna är införda i 1 kap. 5 a § skollagen och trädde i kraft den 1 januari 2018.

Skolverket har med anledning av de nya bestämmelserna tagit fram ett stödmaterial om politisk information i skolan (våren 2018).

Bakgrund och pågående arbete

Allmänt om skolans värdegrund

Skolverket har under senare år avslutat och påbörjat ett flertal regeringsuppdrag som behandlar frågor om skolans värdegrund (se t.ex. U2011/567/S, U2011/2649/S). Skolverket har i uppdrag av regeringen att genomföra insatser i nationella skolutvecklingsprogram (U2015/03844/S, U2017/00301/S). Med hjälp av insatserna ska huvudmän, förskolor och skolor få goda möjligheter att utveckla undervisningen och den pedagogiska verksamheten. Insatserna ska bidra till att skapa förutsättningar för barns utveckling och lärande samt förbättrade kunskapsresultat för eleverna.

Insatserna ska ha fokus på grundskolan och motsvarande skolformer samt på gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Insatserna ska riktas till hela systemet, från huvudmänna- till skolenhetsnivå. Skolverket redovisade under hösten 2015 och vintern 2016 en plan för åren 2016–2019 när det gäller utformning, innehåll och genomförande av uppdraget. Genomförandeplanen innefattar bl.a. ett program om kunskaper och värden. På Skolverkets webbplats finns det information om de insatser som finns tillgängliga inom de olika programmen. En utvärdering av de nationella skolutvecklingsprogrammen för 2016 och 2017 har lämnats till Utbildningsdepartementet i april 2018. Programmet om kunskaper och värden innehåller bl.a. kunskapshöjande insatser om främlingsfientlighet och rasism som genomförs tillsammans med Forum för levande historia och som pågick t.o.m. mars 2018. Programmet innehåller även insatser om delaktighet, inflytande och likabehandling. Insatserna riktar sig till huvudmän och skolor.

Forum för levande historia har haft regeringens uppdrag att under perioden 2015–2017 genomföra en stor utbildningsinsats om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag (Ku2015/319/KA). Uppdraget ska genomföras i samarbete med Skolverket. Målsättningen är att bl.a. nå ut till alla Sveriges elever i grundskolan och i gymnasieskolan. Uppdraget omfattar rasism och liknande former av intolerans, såsom afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi, homofobi och transfobi och ska genomgående ha ett genusperspektiv. I juni 2016 beslutade regeringen att förlänga delar av utbildningsinsatsen t.o.m. 2019 (Ku2016/01672/DISK).

Särskilt om skolavslutningar

I betänkande 2015/16:UbU14 lämnade riksdagen ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag om att införa ett undantag från 1 kap. 6 § skollagen med innebörden att konfessionella inslag ska få förekomma i offentliga skolor, i annan utbildning än undervisning, vid vissa tillfällen i samband med firandet av skolavslutningar och andra traditionella högtider (bet. 2015/16:UbU14 s. 44 f., rskr. 2015/16:228). Punkten är inte slutbehandlad (skr. 2018/19:75 s. 174).

Utredning om konfessionella inslag i skolväsendet

Regeringen tillsatte i mars 2018 en särskild utredare som ska analysera regelverket för konfessionella inslag i skolväsendet (U2018:02, dir. 2018:15). Utredaren ska bl.a. undersöka om det finns behov av att ändra skollagen för att kunna göra undantag från förbudet mot konfessionella inslag, oavsett huvudman och inriktning, i samband med firandet av skolavslutningar och andra traditionella högtider och, om så bedöms vara fallet, analysera hur ett förslag till sådan ändring förhåller sig till bestämmelser som ger uttryck för skolans värdegrund och lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2019 (dir. 2018:59).

Insatser mot våldsbejakande extremism m.m.

Regeringen tillsatte i juli 2014 en nationell samordnare för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (dir. 2014:103, 2015:27, 2015:86, 2016:43). Samordningen var en del av en större satsning från regeringen i fråga om antiterrorstrategier, handlingsplaner för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism och ett stort antal uppdrag till en rad myndigheter. Åtgärderna syftar bl.a. till att stärka demokratin mot våldsbejakande extremism, motverka personers inträde i våldsbejakande extremistmiljöer och underlätta personers utträde ur sådana miljöer. Den nationella samordnaren hade bl.a. ett särskilt uppdrag att erbjuda och förmedla kunskapsstöd till kommuner och andra lokala aktörer som identifierar problem med våldsbejakande extremism. Vidare hade samordnaren ansvar för att utforma och genomföra utbildningsinsatser riktade till relevanta yrkesgrupper på lokal nivå, bl.a. inom skolan. Samordnaren har också uppdaterat det digitala utbildningsmaterialet Samtalskompassen genom att samla forskning och kunskap om våldsbejakande extremism och om fungerande förebyggande metoder.

Samordnaren slutredovisade uppdraget i december 2017 i betänkandet Värna demokratin mot våldsbejakande extremism (SOU 2017:110). Bland slutsatserna kan nämnas att det finns ett mycket stort fortsatt behov av att stödja det lokala arbetet mot våldsbejakande extremism, och att kommunerna behöver handfast stöd bl.a. när det gäller att hantera problem i ett område eller på en skola. Skolan anges vara en central aktör i arbetet mot våldsbejakande extremism. Det ligger i skolans kärnuppdrag att främja demokratin genom att lära ut en demokratisk värdegrund och fostra demokratiska medborgare. Att lära elever källkritik och utbilda i medie- och informationskunskap är exempel på hur skolan kan stärka demokratin. Genom att stärka elevernas källkritiska förmåga och lära dem hur man kan identifiera propaganda, något som Statens medieråd och Skolverket har tagit fram material för, kan propaganda och rekrytering på sociala medier till våldsbejakande extremistmiljöer motverkas. Samordnaren lyfter även fram att det är avgörande för arbetet mot våldsbejakande extremism att socialtjänst, polis, skola och fritidsverksamhet tillsammans med det civila samhället gör en samlad ansats. Vidare fungerar arbetet oftast smidigare i de kommuner som sedan tidigare har byggt upp ett nära samarbete mellan dessa aktörer. Lokala fritidsverksamheter är också viktiga för att motverka radikaliserings, eftersom det är där många unga finns efter skoltid.

Statskontoret fick i december 2017 i uppdrag av regeringen att utvärdera om målet med det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism uppnåtts. Målet är att göra samhället mer motståndskraftigt och att myndigheter, kommuner och organisationer mer samordnat och effektivt ska kunna bidra till att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Statskontoret överlämnade i december 2018 rapporten Utvärdering av regeringens åtgärder mot våldsbejakande extremism 2014–2017 (2018:29).

Tillkännagivande

Riksdagen har tillkännaggett för regeringen att det finns anledning att se över behovet av ett förtydligt ansvar för skolhuvudmän och andra som arbetar med barn och unga för att motverka radikaliserings, liksom formerna för ett sådant ansvar (bet. 2015/16:KU4 punkt 4, rskr. 2015/16:137). Regeringen har gett Skolverket i uppdrag att utreda vilken roll utbildningen inom skolväsendet har enligt gällande regelverk i arbetet mot våldsbejakande extremism (U2018/00162/GV, U2018/00209/GV). Skolverket redovisade sitt uppdrag i oktober 2018 (läs mer nedan).

I skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 bedömer regeringen att punkten inte är slutbehandlad (s. 292 och 294). Konstitutionsutskottet behandlar skrivelsen under våren 2019.

Skolverkets uppdrag i arbetet mot våldsbejakande extremism

I regleringsbrevet för 2018 (U2018/00162/GV, U2018/00209/GV) fick Skolverket i uppdrag att utreda vilken roll utbildningen inom skolväsendet har enligt gällande regelverk i arbetet mot våldsbejakande extremism. Utgångspunkten för utredningen skulle vara utbildningens syfte men även ansvar och skyldigheter för skolhuvudmannen gällande enskilda barn och elever samt hur skolväsendet ska samverka med aktörer som socialtjänsten och polisen i dessa frågor. Skolverket skulle också förstärka de insatser som genomförs i syfte att stödja lärare att bemöta olika former av intolerans och extremism. Skolverket redovisade sitt uppdrag den 15 oktober 2018 (dnr 5.1.3-2018:106). Av redovisningen framgår bl.a. följande. Skolan har en viktig roll i arbetet mot våldsbejakande extremism. Det är genom att ge barn och elever en bra utbildning i en trygg miljö som skolan kan förebygga att unga involveras i våldsbejakande extremism. Skolan har ett viktigt demokratiskt uppdrag. I skolan ska barn och elever få kunskaper, förmågor och värderingar som möjliggör ett aktivt samhällsdeltagande. En viktig del av skolans demokratiuppdrag är att skolan ska främja ett öppet samtalsklimat där olika åsikter kan mötas, prövas och bemötas. Det är viktigt att samtal som kan väcka starka känslor och skapa spänningar bygger på tillitsfulla relationer och sker under trygga och ordnade former.

I skolans uppdrag ingår att på olika sätt ge barn och elever stöd i skolan. Stöd till barnet eller eleven utanför skolsituationen är det andra aktörer som ska ge, t.ex. socialtjänsten eller hälso- och sjukvården. I de fall ett barn eller en elev behöver stöd även från andra aktörer kan insatserna behöva samordnas. Oro för att ett barn far illa eller riskerar att fara illa ska alltid anmälas till socialtjänsten. Det kan t.ex. handla om oro för ett barn som befinner sig i eller riskerar att hamna i en våldsbejakande extremistmiljö. Oro för ett barn ska inte anmälas eller rapporteras till polisen eller lokala samordnare mot våldsbejakande extremism. Skolan ska inte heller rapportera barns och elevers åsikter eller olika möjliga tecken på radikaliserings in i våldsbejakande extremism till polis, säkerhetspolis eller lokala samordnare. Det ingår inte i

skolans uppdrag. Däremot kan det finnas anledning att göra en orosanmälan till socialtjänsten. Om det finns misstanke om att en elev har begått eller kommer att begå brott måste skolan också i varje enskilt fall bedöma om en polisanmälan ska göras. I skolans demokratiska uppdrag ingår att försöka få alla barn och elever att respektera och bejaka samhällets grundläggande värden.

För att kunna svara på vad skolan ska och får göra för att få ett enskilt barn eller elev att respektera och bejaka samhällets grundläggande värden krävs enligt Skolverket en analys av bestämmelserna om skolans demokratiska uppdrag, och då i förhållande till barns och elevers rättighetskydd. Samtidigt som skolan ska påverka och stimulera barn och elever att respektera och bejaka samhällets grundläggande värden måste skolan respektera barns och elevers grundläggande fri- och rättigheter. Skolverket föreslår därför att det tillsätts en utredning som får i uppdrag att närmare analysera bestämmelserna om skolans demokratiska uppdrag, och då i förhållande till barns och elevers rättighetskydd. Det är viktigt att det i utredningens uppdrag också ingår att kartlägga och utvärdera befintliga metoder och arbetssätt samt att ta ställning till om dessa är förenliga med gällande rätt.

För att Skolverket ska kunna svara på hur skolan ska samverka med socialtjänsten och polisen i arbetet mot våldsbejakande extremism krävs fortsatt samverkan med Socialstyrelsen och Polismyndigheten.

Skolverket kommer att fortsätta arbetet med att ge skolorna stöd och vägledning i olika frågor som kan uppkomma i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Förutom att Skolverket har haft i uppdrag att utreda skolans roll i arbetet mot våldsbejakande extremism har verket också i uppdrag att förstärka de insatser som genomförs i syfte att stödja lärare att bemöta olika former av intolerans och extremism. Denna del av uppdraget redovisades i december 2018 (dnr 7.5.2-2018:1674). Av redovisningen framgår bl.a. att Skolverket sedan tidigare har flera uppdrag att stödja skolor att bemöta olika former av intolerans och detta uppdrag innebär att förstärka redan befintligt stöd. De tidigare insatserna adresserar inte alltid området direkt, men är redskap för att skapa förutsättningar för att motverka intolerans och extremism. Skolverket har dessutom flera pågående och planerade insatser som på olika sätt kan verka förebyggande.

Arbetet mot radikaliserings och våldsbejakande extremism inom EU

Inom EU pågår samarbete om bl.a. det förebyggande arbetet mot radikaliserings och våldsbejakande extremism. I mars 2015 antog EU:s utbildningsministrar den s.k. Parisdeklarationen, som är en deklaration om främjande av aktivt medborgarskap och gemensamma demokratiska värderingar, tolerans och icke-diskriminering genom utbildning. Med utgångspunkt i denna deklaration har EU vidtagit åtgärder för att bl.a. utbyta erfarenheter kring frågor om hur radikaliserings och våldsbejakande extremism

kan förebyggas genom utbildning. I juni 2016 antog kommissionen meddelandet Att stödja det förebyggande arbetet mot radikaliserings som leder till våldsbejakande extremism (COM(2016) 379). I meddelandet betonade kommissionen bl.a. att arbetet mot våldsbejakande extremism kräver en kombination av åtgärder på flera olika politikområden, vilket betyder att myndigheter och andra aktörer på alla nivåer – lokal, regional, nationell, europeisk och internationell – behöver samverka. Hösten 2016 bereddes utbildningsutskottet tillfälle att lämna ett yttrande till konstitutionsutskottet över kommissionens meddelande om arbetet mot radikaliserings och våldsbejakande extremism (COM(2016) 379) i de delar som berörde utskottets beredningsområde. Utskottet lyfte bl.a. fram stödet till lärare för att rusta dem bättre när det gäller att upptäcka tidiga tecken på radikaliserings och till att hantera mångfald i klassrummen. Utskottet betonade även vikten av att samarbeta med Europarådet och Unesco inom utbildningsområdet, inte minst när det gäller verktyg för lärarstöd, samt av att ta fram ny kunskap genom forskning om radikaliserings (utl. 2016/17:KU12, ytr. 2016/17:UbU3y).

I februari 2017 antog Europarådet slutsatser om integrerings med mångfald för att ge alla en bra utbildning. I slutsatserna lyfts bl.a. fram att medlemsländerna ska främja utvecklingen av och anpassa åtgärder för att tidigt identifiera och motarbeta radikaliserings som kan leda till våldsbejakande extremism samt att uppmuntra nyskapande arbetssätt och samarbeten mellan olika aktörer på lokal nivå, utbildningsinstitutioner, föräldrar och det civila samhället för att öka inkluderingen och därmed bidra till att motverka radikaliserings.

I januari 2018 presenterade kommissionen ett förslag till en rådsrekommendation om främjande av aktivt medborgarskap och gemensamma demokratiska värderingar, tolerans och icke-diskriminering (COM(2018) 23) utifrån Parisförklaringen och det ovan nämnda meddelandet om att stödja det förebyggande arbetet mot radikaliserings som leder till våldsinriktad extremism. Utbildningsutskottet överlade med regeringen om rekommendationen den 3 maj 2018 (prot. 2017/18:32) och den antogs av rådet den 22 maj 2018.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkanden om skolans värdegrund konstaterar utskottet att de viktigaste fundamenten för skolans värdegrund finns fastlagda i skollagen. Skollagens bestämmelser tydliggör bl.a. att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Vidare ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

När det gäller yrkanden om att främja demokratiska värderingar och att skolan ska vara partipolitiskt neutral vill utskottet framföra följande. Skolan

har ett viktigt demokratiskt uppdrag som regleras såväl i skollagen som i läroplaner, ämnesplaner och kursplaner. Frågor om samhällsstyret, däribland politisk information, är en del av undervisningen och även av utbildningen i övrigt. I skolans läroplaner finns närmare beskrivningar av de grundläggande värden som skolan ska förmedla, exempelvis att skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram samt att undervisningen ska vara saklig och allsidig. Det innebär enligt utskottets mening att all personal i skolan har ansvar för att i undervisningen och i sin yrkesutövning praktisera och levandegöra skolans värdegrund och de grundläggande demokratiska värderingarna samt iaktta saklighet och opartiskhet. Utskottet vill i sammanhanget även påminna om de lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2018 om politisk information i skolan. Utskottet ser positivt på att det under senare år har vidtagits ett flertal åtgärder för att stärka skolans värdegrund och personalens kompetens när det gäller dessa frågor.

När det gäller yrkanden som berör konfessionella inslag i skolan avvaktar utskottet den pågående utredningen om konfessionella inslag i skolväsendet (dir. 2018:59). Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2019.

Vad gäller yrkandet om insatser för ett breddat och skärpt arbete mot extremism delar utskottet motionärernas uppfattning om denna frågas stora betydelse. I december 2017 slutredovisade den nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism sitt arbete, ett uppdrag som pågått sedan 2014. Utskottet instämmer med utredarens slutsatser att skolan genom att stärka elevernas källkritiska förmåga och kunskaper om hur man kan identifiera propaganda kan bidra till att rekrytering på sociala medier till våldsbejakande extremistmiljöer motverkas. Utskottet vill även framhålla att det ligger i skolans kärnuppdrag att lära ut en demokratisk värdegrund och fostra demokratiska medborgare. I sammanhanget vill utskottet även påminna om att Skolverket i regleringsbrevet för 2018 fick i uppdrag att utreda vilken roll utbildningen inom skolväsendet har enligt gällande regelverk i arbetet mot våldsbejakande extremism. Som framgår ovan redovisade Skolverket sitt uppdrag i oktober 2018. Av redovisningen framgår bl.a. skolan har en viktig roll i arbetet mot våldsbejakande extremism. Förutom att Skolverket har haft i uppdrag att utreda skolans roll i arbetet mot våldsbejakande extremism har verket också i uppdrag att förstärka de insatser som genomförs i syfte att stödja lärare att bemöta olika former av intolerans och extremism. Denna del av uppdraget redovisades i december 2018.

Utskottet kommer att följa regeringens och Skolverkets fortsatta arbete när det gäller denna viktiga fråga. Utskottet kan också konstatera att det även på EU-nivå pågår samarbete och erfarenhetsutbyte inom frågor som gäller arbetet med att stärka de grundläggande värdena samt förebygga radikalisering och våldsbejakande extremism.

Med hänvisning till det som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2018/19:378 (SD) yrkandena 10, 32 och 33, 2018/19:1060 (S), 2018/19:1074 (S), 2018/19:1257 (SD), 2018/19:1270 (SD) och 2018/19:2861 (C) yrkande 33.

Jämställdhet och könsuppdelad undervisning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om jämställdhet och normkritik och om att undervisningen i skolan inte ska vara könsuppdelad.

Jämför reservation 3 (SD), 4 (V), 5 (L) och 6 (M, SD).

Motionerna

I motion 2018/19:1989 av Anna Wallentheim (S) anförs att skolan bör stärka sitt arbete med normkritik. Den främsta anledningen till att skolan bör stärka sitt arbete med normkritik är enligt motionären att skolan ska vara en trygg plats där ingen elev ska behöva skämmas för vare sig sin egen identitet eller sin familjesituation.

I kommittémotion 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 16 föreslår motionärerna ett tydliggörande av skollagen om att undervisning som huvudregel inte ska vara könsuppdelad. Motionärerna menar att det är oförenligt med skolans värdegrund och jämställdhetsuppdrag. Frågan om att undervisning som huvudregel inte ska vara könsuppdelad lyfts även fram i kommittémotion 2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 22. Där anför motionärerna att förslaget inte utesluter att det även i fortsättningen ska finnas möjlighet för skolor att göra tillfälliga och pedagogiskt motiverade gruppindelningar av eleverna.

I kommittémotion 2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 3 efterfrågas att de nya delmålen inom jämställdhetspolitiken som syftar till en jämställd utbildning även ska beakta frågan om könssegregerade aktiviteter i skolan och frågan om pojkars skolresultat.

I motion 2018/19:348 av Markus Wiechel (SD) framförs att läroplanens formulering om skolans ansvar för att motverka traditionella könsroller bör strykas.

I partimotion 2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 11 begärs att det ska tas fram ett stödmaterial för hur personal bör bemöta transpersoner i skolan. Enligt motionärerna behöver skolor stöd i hur de ska göra skolorna tryggare för unga transpersoner, i hur de ska tänka kring könsmärkta skoltoaletter eller omklädningsrum, och i fråga om könsnormer och kunskap om att ha elever som genomgår könsbekräftande vård eller är icke-binära.

I partimotion 2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7 framförs att elever ska uppmanas att göra studie- och framtidsval som bygger på deras egna önsknings, inte könsrollsbundna förväntningar. Detta ska enligt motionärerna genomsyra arbetet genom utbildningsväsendets alla nivåer.

I motion 2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L) yrkande 1 framför motionärerna att samtycke och normkritik bör införas i läroplanen för grund- och gymnasieskolan. Motionärerna anser att det svenska samhället måste börja tala om våld och sexuellt våld som manliga problem och

jobba för att män aktivt ska verka för och få stöd till att bryta med de destruktiva manlighetsnormerna. I yrkande 2 anförs att det bör införas särskilda satsningar för att motverka antipluggkultur bland killar.

Gällande rätt

Av 1 kap. 5 § skollagen (2010:800) framgår att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Vidare ska var och en som verkar inom utbildningen främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Diskrimineringslagen

Enligt 1 kap. 1 § diskrimineringslagen (2008:567) har lagen till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Enligt 2 kap. 5 § diskrimineringslagen gäller att den som bedriver verksamhet som avses i skollagen (2010:800) eller någon annan utbildningsverksamhet (utbildningsanordnare) inte får diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnaren när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget. Vidare anges i diskrimineringslagens 3 kap. bl.a. att en utbildningsanordnare inom ramen för sin verksamhet ska arbeta med aktiva åtgärder, dvs. ett förebyggande och främjande arbete för att inom verksamheten motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter. För en utbildningsanordnare ska arbetet med aktiva åtgärder bl.a. omfatta undervisningsformer och organisering av utbildningen samt studiemiljö.

Bakgrund och pågående arbete

Särskilt om könsuppdelad undervisning

I betänkande 2016/17:UbU17 lämnade riksdagen ett tillkännagivande om ett tydliggörande av skollagen om att undervisning som huvudregel inte ska vara könsuppdelad (rskr. 2016/17:250).

Regeringen beslutade i april 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå nödvändiga ändringar i skollagen med utgångspunkten att barn och elever som huvudregel inte ska vara uppdelade efter kön i undervisningen och utbildningen i övrigt (dir. 2018:33). Utredningen, som har tagit sig namnet

Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven, ska redovisa sitt uppdrag den 30 juni 2019.

I skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 bedömer regeringen att tillkännagivandet inte är slutbehandlat (s. 177–178). Konstitutionsutskottet behandlar skrivelsen under våren 2019.

Ändringar i läroplanerna

I april 2018 beslutade regeringen om ett förtydligande av skolans jämställdhetsuppdrag i läroplanerna för grundskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Läroplansändringarna innebär bl.a. att utbildningen och undervisningen ska organiseras och genomföras så att barn och elever möts oavsett könstillhörighet samt att skolan har ett ansvar att motverka könsmonster som kan begränsa elevernas lärande, val och utveckling – det senare utifrån uppfattningen att det sätt som skolan organiserar utbildningen på, hur elever blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras uppfattning om vad som är manligt och kvinnligt. Ändringarna i läroplanerna trädde i kraft den 1 juli 2018.

I Skolverkets regleringsbrev för 2018 fick myndigheten i uppdrag att föreslå ändringar i läroplanerna för gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen för att förtydliga skolans uppdrag att motverka traditionella könsmonster, att gestalta och förmedla värden som jämställdhet mellan kvinnor och män samt att aktivt och medvetet främja deras lika rättigheter och möjligheter. Uppdraget ska genomföras med utgångspunkt i Skolverkets redovisning av ett regeringsuppdrag om att föreslå ändringar i läroplaner (U2017/00412/S) och med hänsyn till de olika skolformernas karaktär. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i december 2018.

Skolverkets arbete inom jämställdhetsområdet m.m.

Skolverket är en av 41 myndigheter som haft ett särskilt regeringsuppdrag att arbeta med jämställdhetsintegrering under 2015–2018 (U2015/04713/S). Jämställdhetsintegreringen ska leda till att verksamheten bättre bidrar till det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Jämställdhetsperspektivet har uppmärksammat i bl.a. uppdraget att kartlägga gymnasiesärskolor som bedriver undervisning integrerad med gymnasieskolan, Skolverkets lägesbedömning och i myndighetens strategi för nationell skolutveckling. Skolverket har även haft ett flertal olika regeringsuppdrag inom jämställdhetsområdet i skolan (U2011/7067/S, U2011/263/[delvis], U2012/3983/S, U2012/3266/S, U2012/1362/S, U2012/492/S, U2013/5044/S, U2012/7365/S). Skolverkets insatser har främst bestått i kompetensutveckling, fortbildning, kunskaps- och erfarenhetsspridning, samverkan och produktion av material. I en avslutande redovisning den 18 februari 2015 (dnr 2011:01314) presenterades insatser som

Skolverket gjort inom ramen för de regeringsuppdrag om jämställdhet som myndigheten har fått sedan 2011. Statskontoret har utvärderat Skolverkets uppdrag och överlämnade i mars 2015 rapporten Jämställdhet i skolan – utvärdering av Skolverkets särskilda uppdrag 2008–2014 (rapport 2015:7). Inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen (U2015/03844/S) tog Skolverket under 2016 fram kompetensutvecklingsmaterial med fokus på elevers delaktighet och inflytande i undervisningen samt avseende arbetet med att främja likabehandling. Syftet är att utveckla arbetet med jämställdhet, och även normkritik och kränkande behandling, som är viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv. Skolverket har även arbetat fram olika stödinsatser som avser arbetsformer och arbetssätt för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, däribland gällande jämställdhet och normkritik. En utvärdering av de nationella skolutvecklingsprogrammen för 2016 och 2017 lämnades i april 2018 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Regeringen har utsett Skolverket till en av flera strategiska myndigheter med uppdrag att inom sitt verksamhetsområde främja hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter (U2018/02964/S). I uppdraget ingår att identifiera och redovisa utvecklingsbehov och mål samt aktiviteter som myndigheten avser att vidta och genomföra under 2018–2020. Myndigheten bör i arbetet med uppdraget föra en dialog och vid behov genomföra insatser tillsammans med övriga strategiska myndigheter, dvs. Diskrimineringsombudsmannen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Statens kulturråd, Jämställdhetsmyndigheten och Migrationsverket. Myndigheten bör även inhämta kunskap och erfarenhet från andra aktörer som besitter kunskap inom området, såsom olika organisationer som företräder hbtq-personers rättigheter och Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka att jämställdhet är ett av de värden som skolan ska gestalta och förmedla och som har betydelse för skolans verksamhet och uppdrag. Vikten av arbetet med jämställdhetsfrågor framgår också tydligt i skolans styrdokument. Enligt läroplanerna ska undervisningen till innehåll och upplägg präglas av ett jämställdhetsperspektiv. I april 2018 beslutade regeringen om ett förtydligande av skolans jämställdhetsuppdrag i läroplanerna för grundskolan, förskoleklassen, fritidshemmet, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Läroplansändringarna innebär bl.a. att utbildningen och undervisningen ska organiseras och genomföras så att barn och elever möts oavsett könstillhörighet samt att skolan har ett ansvar att motverka könsmönster som kan begränsa elevernas lärande, val och utveckling. Ändringarna i läroplanerna trädde i kraft den 1 juli 2018.

Utskottet vill också lyfta fram att Skolverket över tid har haft ett flertal olika regeringsuppdrag inom jämställdhetsområdet. Vidare vill utskottet hänvisa till att regeringen gett Skolverket i uppdrag att vara en av flera strategiska

myndigheter med uppdrag att inom sitt verksamhetsområde främja hbtq-personers lika rättigheter och möjligheter (U2018/02964/S).

När det särskilt gäller yrkanden om könsuppdelad undervisning vill utskottet också hänvisa till att regeringen i april 2018 beslutade att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå nödvändiga ändringar i skollagen med utgångspunkten att barn och elever som huvudregel inte ska vara uppdelade efter kön i undervisningen och utbildningen i övrigt (dir. 2018:33). Utredningen ska redovisa sitt uppdrag den 30 juni 2019. Utskottet ser fram emot att ta del av de förslag som väntas på området och ser inga skäl att föregripa den pågående utredningen.

Med hänvisning till vad som anförts ovan avstyrker utskottet motionerna 2018/19:108 (SD) yrkande 3, 2018/19:348 (SD), 2018/19:519 (L) yrkandena 1 och 2, 2018/19:1760 (V) yrkande 11, 2018/19:1989 (S), 2018/19:2593 (L) yrkande 7, 2018/19:2806 (M) yrkande 16 och 2018/19:2835 (M) yrkande 22.

Kränkande behandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om insatser för att motverka mobbing, hedersvåld och sexuella trakasserier i skolan.

Jämför reservation 7 (M, KD), 8 (L), 9 (M), 10 (C) och 11 (L).

Motionerna

Insatser för att motverka mobbing

I motion 2018/19:1973 av Patrik Engström m.fl. (S) anförts att regeringen bör beakta behovet av att stärka skolornas arbete för att förhindra och stoppa mobbing och kränkningar, samt överväga behovet av att skärpa lagen om skolors skyldighet att agera mot mobbing.

I kommittémotion 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 10 framförs att diskrimineringslagens regler som rör skollagsreglerad verksamhet bör flyttas till skollagen och samordnas med reglerna om kränkande behandling. Som en följd av detta bör tillsynsansvaret för arbetet med åtgärder mot diskriminering i skollagsreglerad verksamhet läggas på Skolinspektionen. I yrkande 11 framför motionärerna att möjligheten att inrätta en nationell visselblåsarfunktion, dit elever och personal kan vända sig för att uppmärksamma systematiska missförhållanden på en skola rörande exempelvis sexuella trakasserier, bör ses över.

I kommittémotion 2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 4 anförts att alla skolor ska ha forsknings- och evidensbaserade program mot kränkningar och trakasserier. I yrkande 6 betonas lärares och skolledares anmälningskyldighet vid kränkningar och trakasserier.

I motion 2018/19:203 av Johnny Skalin (SD) föreslås en ändring i skollagen om mobbning, vilken innebär att en elev som misstänks för mobbning omedelbart ska stängas av från undervisningen fram till dess att en utredning har genomförts.

I motion 2018/19:2822 av Jakob Forssmed (KD) yrkande 12 framförs att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha evidensbaserade antimobbningsprogram och att man ska sluta använda metoder som inte vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet. Vidare bör Skolverket få i uppdrag att göra en uppföljning av den utvärdering av metoder mot mobbning som gjordes 2011.

Enligt kommittémotion 2018/19:2056 av Roger Haddad m.fl. (L) ska alla skolor arbeta förebyggande och ha åtgärdsprogram baserat på forskning och beprövad erfarenhet för att skydda utsatta elever. Alla skolor ska enligt motionärerna kartlägga problemen, se till att personal och elever är delaktiga i analys och planering, ha tydliga rutiner för både mobbade och mobbare, ha antimobbningsteam och se till att personalen får kompetensutveckling inom området.

I kommittémotion 2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 8 anförs att det går att stoppa och förebygga mobbning, men det kräver ett långsiktigt och målmedvetet arbete och att skolorna ska ha resurser att arbeta effektivt mot mobbning.

Insatser för att motverka sexuella trakasserier och hedersvåld

I kommittémotion 2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 16 framförs att det bör utarbetas handlingsplaner mot hedersförtryck och mot kontroll av elever och att dessa ska finnas i grund- och gymnasieskolor. Kunskaperna om dessa frågor måste enligt motionärerna bl.a. höjas på kommunal nivå. I yrkande 17 betonas behovet av att sprida kunskap om och bekämpa hedersrelaterat förtryck.

I motion 2018/19:2420 av Sofia Nilsson och Johanna Jönsson (båda C) anförs att skollagen bör förtydligas och att Skolverkets rekommendationer bör ses över när det gäller hedersrelaterad problematik.

I partimotion 2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 framförs att skolan ska vara fri från könsrelaterat förtryck. Sexuella trakasserier och annat könsrollsbundet förtryck är en del av vardagen på många skolor. Sådana företeelser ska enligt motionärerna ses som den brottslighet de är.

I motion 2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkande 3 framförs att en rad insatser har gjorts i kölvattnet av metoo i syfte att motverka sexuella trakasserier i skolan och att det är viktigt att det arbetet fortsätter. I väntan på det arbete som pågår med att överväga om ansvaret för arbetet mot diskriminering, inklusive sexuella trakasserier, i skolan ska flyttas över från Diskrimineringsombudsmannen (DO) till Skolinspektionen, bör enligt yrkande 4 tills vidare både DO och barn- och elevombudet ha möjlighet att utreda kränkningar baserat på diskrimineringsgrunderna.

Gällande rätt

Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling regleras i skollagen (2010:800) och diskrimineringslagen (2008:567). Diskrimineringslagen förbjuder diskriminering, och 6 kap. skollagen har som ändamål att motverka kränkande behandling. Båda lagarna ställer krav på att skolor bedriver ett målinriktat arbete för att dels främja barns och elevers lika rättigheter och möjligheter, dels förebygga och förhindra trakasserier och kränkande behandling. Skollagen ställer även krav på att skolan och förskolan varje år upprättar en plan mot kränkande behandling, och enligt diskrimineringslagen ska en årlig likabehandlingsplan upprättas.

Skollagen

I 6 kap. 3 § skollagen definieras kränkande behandling som ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen kränker ett barns eller en elevs värdighet. Det är huvudmannen som ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling (6 kap. 7 §). Skollagen föreskriver vidare att lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten har en skyldighet att anmäla detta till förskolechefen eller rektorn. En förskolechef eller rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Dessa regler ska tillämpas på motsvarande sätt om ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier på sätt som avses i diskrimineringslagen (6 kap. 10 §). Om huvudmannen eller personalen åsidosätter sina skyldigheter enligt bestämmelserna i skollagen ska huvudmannen dels betala skadestånd till barnet eller eleven för den kränkning som detta innebär, dels ersätta annan skada som har orsakats av åsidosättandet (6 kap. 12 §). Om kränkningen är ringa betalas det inte ut något skadestånd.

Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen syftar till att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder (1 kap. 1 §). I lagens 1 kap. 4 § beskrivs vad som avses med diskriminering och innebörden av direkt och indirekt diskriminering, bristande tillgänglighet, trakasserier och sexuella trakasserier. Vidare anges i 2 kap. 7 § att om en utbildningsanordnare får kännedom om att ett barn eller en elev i samband med verksamheten anser sig ha blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier, är

utbildningsanordnaren skyldig att utreda de uppgivna trakasserierna och i förekommande fall vidta åtgärder som kan krävas för att förhindra trakasserier i framtiden. Diskrimineringslagens tredje kapitel reglerar aktiva åtgärder för det förebyggande och främjande arbetet för att inom en verksamhet motverka diskriminering och verka för lika rättigheter. I januari 2017 infördes nya bestämmelser om aktiva åtgärder mot diskriminering. Bestämmelserna (3 kap. 16–20 §§) innebär att utbildningsanordnarens skyldighet att arbeta med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter har utvidgats till att omfatta alla diskrimineringsgrunder och gäller för förskolan, skolan och annan verksamhet som regleras i skollagen. Samtidigt infördes dels en skyldighet att genomföra arbetet med aktiva åtgärder i enlighet med ett övergripande ramverk, dels en skyldighet att ha riktlinjer och rutiner för verksamheten för att förhindra trakasserier och sexuella trakasserier. Vidare har det tidigare kravet på en likabehandlingsplan ersatts med ett allmänt krav på skriftlig dokumentation. Sedan januari 2017 regleras även barns och elevers deltagande i arbetet med aktiva åtgärder mot diskriminering i diskrimineringslagen.

Skolinspektionen och Diskrimineringsombudsmannen (DO) har ett delat ansvar för tillsynen av att man inom skolan följer de regler som handlar om att barn och elever inte ska utsättas för diskriminering och andra kränkningar. Barn- och elevombudet (BEO) vid Skolinspektionen har tillsyn över att bestämmelserna i skollagen följs, och Diskrimineringsombudsmannen (DO) har tillsyn över att bestämmelserna i diskrimineringslagen följs. BEO vid Skolinspektionen har bl.a. till uppgift att utreda kränkande behandling som riktats mot barn och elever och att företräda barn eller elever i domstol när BEO:s utredning visar att ett barn eller en elev utsatts för kränkande behandling och det finns förutsättningar att kräva skadestånd från den som driver skolan. DO har ansvar för frågor om trakasserier och diskriminering.

Bakgrund och pågående arbete

Skolverket genomför inom ramen för uppdraget om nationella skolutvecklingsprogram olika kompetensutvecklings- och stödinsatser, som bl.a. avser arbetsformer och arbetssätt för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, t.ex. avseende trygghet, studiero, arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, jämställdhet och normkritik (U2013/02553/S, U2013/01285/S, U2013/00941/S, U2015/00941/S, U2015/00299/S, U2015/03844/S). Arbetet med delaktighet och inflytande samt främjande av likabehandling omfattas bl.a. av programmet Kunskaper och värden.

På uppdrag av regeringen har Skolverket även genomfört en utbildningssatsning om forskningsbaserade åtgärdsprogram mot mobbing i skolan (U2007/01205/S). Uppdraget innefattade en utvärdering av program som används mot mobbing och kränkningar (Utvärdering av metoder mot mobbing, rapport 353, 2011). Skolverket har arbetat med att sprida de nya kunskaper som utvärderingen gett och som kan vara till stöd för

verksamheterna, bl.a. genom att ta fram publikationen Vad fungerar? Resultat av utvärdering av metoder mot mobbning, som huvudsakligen riktar sig till dem som arbetar i skolan (2011). Diskrimineringsombudsmannen (DO) har i samarbete med andra tillsynsmyndigheter på området tagit fram handledningar och utbildningar om det främjande och förebyggande arbetet. I september 2015 gav regeringen Skolverket i uppdrag att föreslå nationella it-strategier för skolväsendet (U2015/04666/S). I uppdraget ingick att lämna förslag för en kritisk, säker och ansvarsfull it-användning hos eleverna, t.ex. när det gäller studiero, personlig integritet och förebyggande av kränkningar, samt vid behov ändringar i läroplaner, kursplaner eller ämnesplaner. Skolverket redovisade uppdraget 2016 (U2016/01646/S och U2016/02148/GV). I mars 2017 beslutade regeringen om ändringar i läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan och motsvarande skolformer när det gäller digitalisering i skolan. Ändringarna omfattade bl.a. förtydliganden i skolans uppdrag att ge eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik och att alla som arbetar i skolan med normer och värden ska uppmärksamma både de möjligheter och de risker som en ökande digitalisering medför.

Skolverket har också inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen (U2015/03844/S) bl.a. genomfört olika kompetensutvecklings- och stödsatser för att utveckla arbetet med skolans värdegrund, t.ex. i fråga om trygghet, studiero och arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Pågående arbete om stärkt skydd mot diskriminering i skolan

Regeringen beslutade den 30 januari 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. analysera hur samarbetet mellan DO och Skolinspektionen fungerar och bedöma behovet av förändringar (dir. 2014:10). Den 3 december 2015 beslutade regeringen att i tilläggsdirektiv ge utredningen i uppdrag att också bl.a. analysera och ta ställning till om, och i så fall hur, diskrimineringslagens regler på det skollagsreglerade området bör flyttas till skollagen (dir. 2015:129). Utredningen, som antog namnet Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering, överlämnade i december 2016 sitt betänkande Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87). Betänkandet har remissbehandlats.

Ett utkast till lagrådsremiss med förslag som avviker från betänkandet har tagits fram inom Regeringskansliet (Ku2018/01543/RS, Kulturdepartementet). I utkastet till lagrådsremissen Stärkt skydd mot diskriminering i skolan föreslås ändringar i diskrimineringslagen (2008:567) och skollagen (2010:800) i syfte att stärka skyddet mot diskriminering för barn och elever i sådan verksamhet som regleras i skollagen. Förslagen innebär att Skolinspektionen får rätt att som part föra talan om diskrimineringsersättning för en enskild som medger det i mål om diskriminering i skollagsreglerad verksamhet. Skolinspektionen ska också kunna utreda anmälningar om

diskriminering på ett effektivt sätt. När Skolinspektionen för talan om diskrimineringsersättning ska myndigheten också få föra annan talan för den enskilde om denne medger det. Vidare föreslås att tillsynen över diskrimineringslagens bestämmelser om aktiva åtgärder mot diskriminering när det gäller verksamhet enligt skollagen flyttas från Diskrimineringsombudsmannen till Skolinspektionen. Skollagens bestämmelser om tillsyn ska då tillämpas. Förslaget har varit ute på remiss under 2018 och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck

Regeringen har beslutat att genomföra en samlad, flerårig satsning för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen var en del av budgetpropositionen för 2018 och omfattar åtgärder för 100 miljoner kronor 2018 och 57 miljoner kronor årligen 2019–2020. Satsningen innefattar uppdrag till länsstyrelser och andra myndigheter samt stöd till lokalt arbete och till förebyggande verksamhet. Åtgärderna genomförs inom ramen för regeringens tioåriga nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (prop. 2017/18:1 utg.omr. 13 s. 79). Som en del i genomförandet av strategin genomförs ett åtgärdsprogram med nya insatser under perioden 2017–2020. Inom ramen för åtgärdsprogrammet genomförs bl.a. insatser för att stödja utvecklingen och spridningen av universellt våldspreventivt arbete med målsättningen att nå alla unga samt en granskning av skolans sex- och samlevnadsundervisning. Frågor om hedersrelaterat våld och förtryck ingår även i Jämställdhetsmyndighetens uppdrag. Denna myndighet inrättades den 1 januari 2018. När det gäller hedersrelaterat våld och förtryck ska Jämställdhetsmyndigheten särskilt inrikta sig på nationell kunskapsutveckling och strategiska, övergripande frågor. Från Uppsala universitet överförs de verksamheter som avser utveckling och spridning av evidensbaserad kunskap och information samt sammanställning av aktuell forskning inom bl.a. området hedersrelaterat våld och förtryck (prop. 2017/18:1 utg.omr. 13 s. 76).

Vidare har Skolverket i sitt regleringsbrev för 2019 (U2018/04029/GV, U2018/04751/BS [delvis], U2018/04756/S) fått i uppdrag att göra en översyn av läroplaner och analysera om, och vid behov föreslå hur, undervisningen i kunskapsområdet sex och samlevnad i det obligatoriska skolväsendet, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen bättre kan stödjas genom förtydliganden i läroplanerna för skolformerna. Arbetet med uppdraget ska syfta till att stärka kvaliteten och likvärdigheten i sex- och samlevnadsundervisningen och ta sin utgångspunkt i bl.a. vad som framkommit i Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisning (dnr 2016:11445). I uppdraget ska Skolverket särskilt beakta att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, samtycke och pornografi omfattas av sex- och samlevnadsundervisningen. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 31 maj 2019.

Skolverket gav i december 2018 ut ett reviderat stödmaterial om hur skolans personal kan arbeta med frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck. Stödmaterialiet beskriver ett arbete som omfattar fyra nivåer – från skolans uppdrag i läroplanen att bedriva sex- och samlevnadsundervisning och att verka för att samarbetet med hemmen utvecklas, till den akuta situationen då eleven är utsatt för hot. Syftet med materialet är att ge stöd till personal i grund- och gymnasieskolan samt motsvarande skolformer i hur skolan kan motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Stödmaterialiet togs ursprungligen fram 2010 och har reviderats i samband med utgivningen av den nya upplagan.

I februari 2018 beslutade regeringen om ett tilläggsuppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor om att stärka den digitala plattformen youmo.se och den tillhörande vägledningen med kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck samt könsstymning. Youmo.se är en webbplats för unga nyanlända om hälsa och jämställdhet på flera språk (prop. 2018/19:1 utg.omr. 13 s. 61).

Utskottets ställningstagande

Insatser för att motverka mobbning

När det gäller motionsyrkanden om insatser för att motverka mobbning, sexuella trakasserier och hedersvåld vill utskottet anföra följande. Skollagen fastställer tydligt skolans ansvar för att förebygga och åtgärda kränkande behandling, mobbning, diskriminering och trakasserier. Under de senaste åren har bl.a. Skolverket genomfört ett flertal regeringsuppdrag inom området. Utskottet vill särskilt lyfta fram att Skolverket inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen driver olika kompetensutvecklings- och stödsatser som bl.a. avser arbetssätt för att utveckla värdegrundsarbetet, t.ex. avseende trygghet, studiero, diskriminering och kränkande behandling. Vidare beslutade regeringen i mars 2017 om ändringar i läroplanerna för grund- och gymnasieskolan när det gäller digitalisering i skolan, ändringar som bl.a. omfattade förtydliganden i skolans uppdrag att ge eleverna möjlighet att utveckla en ansvarsfull it-användning, t.ex. när det gäller studiero, personlig integritet och förebyggande av kränkningar.

Utskottet vill sammanfattningsvis understryka att skolan ska vara en trygg plats för alla elever och att ingen elev ska behöva utsättas eller känna oro för kränkande behandling eller trakasserier i skolan. Arbetet med att ge barn och elever en trygg miljö i skolan, utan kränkande behandling och trakasserier, måste därför hela tiden hållas levande och aktivt hos alla som är berörda. Utöver detta avvaktar utskottet Regeringskansliets beredning av de förslagen, bl.a. om ett samlat myndighetsansvar för arbetet mot kränkande behandling inom skolans verksamhet, som föreligger.

Med hänvisning till det som anförts ovan avstyrks motionerna 2018/19:203 (SD), 2018/19:1973 (S), 2018/19:2056 (L), 2018/19:2731 (MP) yrkande 8, 2018/19:2806 (M) yrkandena 10 och 11, 2018/19:2822 (KD) yrkande 12 och 2018/19:2824 (M) yrkandena 4 och 6.

Insatser för att motverka könsrelaterade trakasserier och hedersrelaterat förtryck

När det gäller yrkanden som berör insatser för att motverka könsrelaterade trakasserier och hedersrelaterat förtryck vill utskottet påminna om att skollagen och diskrimineringslagen ställer krav på att skolor ska bedriva ett målinriktat arbete för att dels främja barns och elevers lika rättigheter och möjligheter, dels förebygga och förhindra trakasserier och kränkande behandling. Skollagen ställer även krav på att skolorna varje år ska upprätta en plan mot kränkande behandling, och enligt diskrimineringslagen ska en årlig likabehandlingsplan upprättas. Inom ramen för regeringens tioåriga nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10) genomförs en samlad, flerårig satsning för att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen innefattar uppdrag till länsstyrelser och andra myndigheter samt stöd till lokalt arbete och till förebyggande verksamhet. Åtgärdsprogrammet omfattar även insatser för att stödja utvecklingen och spridningen av universellt våldspreventivt arbete med målsättningen att nå alla unga samt en granskning av skolans sex- och samlevnadsundervisning. I sammanhanget vill utskottet påminna om att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck även ingår i den nyinrättade Jämställdhetsmyndighetens uppdrag. Myndigheten ska särskilt inrikta sig på övergripande nationell kunskapsutveckling och strategiska övergripande frågor.

Med hänvisning till pågående arbete avstyrks därmed motionerna 2018/19:2314 (MP) yrkandena 3 och 4, 2018/19:2420 (C), 2018/19:2593 (L) yrkande 6 och 2018/19:2843 (C) yrkandena 16 och 17.

Läromedel, undervisningsmetoder och skolbibliotek

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om undervisningsmetoder, kvalitetsmärkning av läromedel och rätten till skolbibliotek.

Jämför reservation 12 (SD) och 13 (V).

Motionerna

Enligt motion 2018/19:2183 av Jasenko Omanovic och Malin Larsson (båda S) bör idrottens betydelse för att främja inlärning av matematik och naturvetenskap beaktas. Idrotten är enligt motionärerna ett bra exempel som fångar ungdomars intresse i stor utsträckning, och ungdomars engagemang för idrotten bör användas för att öka intresset för ämnen som fysik, kemi och matematik.

I kommittémotion 2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 27 anfördes att det bör inrättas ett läromedelsråd som bedömer läromedel och underkänner undermåliga läromedel. Läromedelsrådet bör enligt motionärerna bestå av profession, forskare och skolmyndigheter som granskar läromedel avsedda för den svenska marknaden samt kvalitetsmärka desamma. Lärarna ska enligt motionärerna själva få välja vilka läromedel de vill använda sig av, men en lägsta nivå bör stipuleras av staten. Motsvarande förslag framförs i motion 2018/19:2 av Robert Stenkvist (SD) yrkande 1. Vidare anfördes i yrkande 2 att en lämplig skolmyndighet bör få ansvar för att uppenbart undermåliga läromedel inte ska användas i undervisningen.

I partimotion 2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 framförs att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformad i enlighet med läroplanernas värdegrund. Enligt motionärerna skulle detta dels underlätta för skolorna när de köper in läromedel, dels sätta press på läromedelsförlagen att tänka igenom vad de publicerar.

Enligt motion 2018/19:2334 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkande 2 vill motionärerna lagstifta om skolbibliotekens bemanning och uppdra åt Skolverket att ta fram ett allmänt råd för hur man i samverkan med eleverna bygger upp, utformar, följer upp och utvärderar en skolbiblioteksverksamhet.

Läromedel och undervisningsmetoder

Gällande rätt

Enligt 1 kap. 5 § skollagen (2010:800) ska utbildningen vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Av förarbetena till skollagen framgår att de nationella styrdokumenterna ger läraren utrymme att välja innehåll och metoder för att nå målen och att detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt genom att kritiskt granska, pröva och sätta enskilda faktakunskaper i ett sammanhang. Arbetet i skolan med att välja innehåll och metod och att värdera resultatet ska därför präglas av ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning och beprövad erfarenhet. Vidare framgår det att formuleringen om vetenskaplig grund och erfarenhet tydliggör lärarens ansvar att bedriva en undervisning som vilar på vetenskaplig grund (prop. 2009/10:165 s. 223 f.). Enligt Skolverkets instruktion ska myndigheten stödja kommuner och andra huvudmän i deras utbildningsverksamhet och andra pedagogiska verksamheter samt bidra till att förbättra deras förutsättningar att arbeta med utveckling av verksamheten för ökad måluppfyllelse genom att bl.a. sammanställa och sprida kunskap om resultat av forskning (7 § förordningen [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk). Se också nedan om bl.a. Skolforskningsinstitutets verksamhet.

Enligt skollagen ska alla elever utan kostnad ha tillgång till böcker och andra lärmaterial som behövs för en tidsenlig utbildning (9 kap. 8 §, 10 kap. 10 §, 11 kap. 13 §, 12 kap. 10 §, 13 kap. 10 §, 15 kap. 17 §, 18 kap. 18 §, 20

kap. 7 § och 21 kap. 6 §). Enligt Lgr 11 är det rektorn som har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bl.a. skolbibliotek och digitala verktyg (Lgr 11). Även enligt läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11) har rektorn särskilt ansvar för att utbildningen utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges handledning och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet och andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bl.a. skolbibliotek och digitala verktyg. Vidare anges i förarbetena till skollagen att skolorna ska ha en betydande pedagogisk frihet att utforma undervisningen och välja stoff och läromedel på det sätt som passar de lokala förutsättningarna och skolans pedagogiska profil (prop. 2009/10:165 s. 263).

Bakgrund och pågående arbete

Myndigheten Skolforskningsinstitutet inledde sin verksamhet den 1 januari 2015. Skolforskningsinstitutets huvuduppgift är att bidra till att de som är verksamma inom skolväsendet ges goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisningen med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetssätt. Institutet ska bidra till goda förutsättningar för barns och elevers utveckling och lärande och till förbättrade kunskapsresultat för elever. Dessutom ska institutet validera forskningsresultat inom området med avseende på kvalitet och relevans, systematiskt sammanställa forskningsresultat med god vetenskaplig kvalitet och presentera resultaten på ett sätt som är användbart för de som är verksamma inom skolväsendet. Institutet ska även sprida forskningsresultaten och göra dem tillgängliga för de som är verksamma inom skolväsendet. Vidare ska institutet utlysa medel för praktisknära forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom de områden där relevant sådan forskning saknas och fördela medel till praktisknära forskning av högsta vetenskapliga kvalitet (se förordningen [2014:1578] med instruktion för Skolforskningsinstitutet).

Vetenskapsrådets kommitté för utbildningsvetenskap stöder forskning och utbildning på forskarnivå av högsta vetenskapliga kvalitet inom det utbildningsvetenskapliga området. Kommittén består av elva aktiva forskare som representerar olika vetenskapliga discipliner med relevans för utbildningsvetenskaplig forskning. Kommittén ansvarar för fördelning av forskningsmedel och beslutar om vilka utlysningar som ska göras inom utbildningsvetenskap. De beslutar också om vilka ansökningar som ska beviljas bidrag. Vidare följer kommittén upp och utvärderar forskning på området.

Skolkommissionen överlämnade sitt delbetänkande Samling för skolan – Nationella målsättningar och utvecklingsområden för kunskap och likvärdighet (SOU 2016:38) i maj 2016. Slutbetänkandet, Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet (SOU 2017:35), lämnades till regeringen i april 2017. I slutbetänkandet redovisades kommissionens

bedömningar och förslag inom de identifierade utvecklingsområdena. Skolkommissionen framförde bl.a. att samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän är en förutsättning för en lärarutbildning av god kvalitet och därmed för skolväsendet i stort. Det handlar dels om att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt och främja kunskap om effektiva undervisningsmetoder i skolan, dels om att stärka den vetenskapliga grunden i lärarutbildningarna. Skolkommissionen framförde vidare att förutsättningarna för god kvalitet i undervisningen behöver stärkas och utjämnas i hela skolsystemet för att förbättrade kunskaper och en starkt likvärdighet ska kunna uppnås. Skolkommissionens betänkande bereds i Regeringskansliet.

Utredningen Praktisknära skolforskning i samverkan (PiS) överlämnade i mars 2018 betänkandet Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring (SOU 2018:19) till regeringen. I betänkandet föreslår utredningen tre rekommendationer till huvudmän inom skolväsendet, sex rekommendationer till lärosäten med lärar- och förskollärarytbildningar och elva rekommendationer till regeringen. Sammantaget ska rekommendationerna stärka skolhuvudmännens medverkan i praktisknära forskning, stärka lärosätenas roll i utbildningssystemet, stärka uppdraget till Skolforskningsinstitutet, på sikt öka medelstilletdelningen för praktikutvecklande forskning och skapa utrymme för samverkan i det dagliga arbetet. Utredningen rekommenderade också regeringen att förtydliga uppdraget till den försöksverksamhet med praktisknära forskning som pågår under perioden 2017–2021. Betänkandet är under beredning i Regeringskansliet.

Skolbibliotek

Gällande rätt

Enligt 2 kap. 36 § skollagen (2010:800) ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Det finns även en hänvisning till denna bestämmelse i 10 § bibliotekslagen (2013:801). I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 283–284) anges att skolbiblioteken spelar en viktig roll för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildning. I skollagen finns inte någon definition av begreppet skolbibliotek, men i förarbetena förklaras att man vanligtvis brukar avse en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till elevernas och lärarnas förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgiften att stödja elevernas lärande. Enligt förarbetena till skollagen måste tillgången till skolbibliotek kunna anordnas på olika sätt beroende på de lokala förhållandena vid varje skola. Som exempel anges att en liten skola i glesbygden eller en nystartad skola med få elever kan ha helt andra förutsättningar och behov av lösningar än en storstadsskola. Det är skolans huvudman som avgör hur elevernas tillgång till

skolbibliotek ska lösas. I de reviderade läroplaner som började gälla den 1 juli 2018 förtydligas skolbibliotekens pedagogiska funktion och deras uppdrag att som en del av undervisningen stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens (Lgr 11 och Gy 11).

Bakgrund och pågående arbete

Nationell biblioteksstrategi

Kungliga biblioteket fick 2015 i uppdrag av regeringen att ta fram förslag till en nationell biblioteksstrategi (Ku2014/01693/KI, Ku2015/00747/KI). I uppdraget ingår bl.a. att, tillsammans med berörda aktörer på skolområdet, göra en analys av vilka utvecklingsbehov som finns för skolbiblioteken för att de i ökad grad ska kunna främja språkutveckling och stimulera till läsning. En slutredovisning lämnades i mars 2019.

Under 2015 bildades en myndighetsövergripande grupp med uppdraget att arbeta specifikt med frågan om skolbibliotek. Deltagande myndigheter är utöver Kungliga biblioteket, Kulturrådet, Medierådet, Myndigheten för tillgängliga medier, Skolinspektionen, Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Statens medieråd.

Under 2018 har Skolinspektionen genomfört en kvalitetsgranskning om, och hur, skolor använder skolbiblioteket som en pedagogisk resurs för att främja elevernas lärande (Skolbiblioteket som pedagogisk resurs, dnr 400-2016:11433). I granskningsrapporten konstateras att skolbibliotekens verksamhet behöver utvecklas inom flera områden. Det framgår bl.a. att biblioteken i liten utsträckning är en integrerad del av den pedagogiska verksamheten, att skolbibliotekens arbete för att stärka elevernas digitala kompetens behöver förbättras och att rektorerna behöver ta ett större ansvar för verksamheten.

Personalförstärkningar till skolbibliotek

Riksdagen beslutade genom godkännandet av budgetpropositionen för 2016 om statsbidrag för personalförstärkningar till skolbiblioteken i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för att stärka skolbibliotekens roll för elevernas läslust och läsförmåga (prop. 2015/16:1 utg.omr. 16 s. 221, bet. 2015/16:UbU1 s. 42). Syftet med statsbidraget är att öka skolbibliotekens möjligheter att stödja elevernas lärande, stimulera deras läslust och främja deras språkutveckling. Enligt förordningen (2016:370) om statsbidrag för personalförstärkning i skolbibliotek får statsbidrag lämnas för anställning av personal som har utbildning inom biblioteks- och informationsvetenskap och som innebär en personalförstärkning, i form av en utökad personalnärvaro i skolbiblioteken. Om det inte finns någon sådan personal får statsbidrag lämnas för anställning av personal som har annan lämplig utbildning. Skolverket ansvarar för att pröva frågor inom ramen för statsbidraget och att betala ut bidraget.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis kan utskottet konstatera att skollagen fastställer att utbildningen i skolväsendet ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vidare ger de nationella styrdokumentet läraren utrymme att välja innehåll, metoder och arbetssätt för att nå målen, och detta kräver ett vetenskapligt förhållningssätt och kunskaper som grundar sig på relevant forskning. Rektorer, förskolechefer och huvudmän har ansvar för att skolans personal får möjlighet till att utveckla sina ämnes- och metodkunskaper samt stöd när det gäller att ta del av den senaste forskningen. Skolverket samarbetar med olika universitet och högskolor där forskning bedrivs.

Därutöver har Skolforskningsinstitutet som främsta uppgift att se till att de som är verksamma inom förskolan och skolan ges goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisningen, med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetssätt. Myndigheten ska även utlysa och fördela medel till praktisknära forskning av högsta vetenskapliga kvalitet. Vidare har utskottet noterat betänkandet Forska tillsammans – samverkan för lärande och förbättring (SOU 2018:19) och dess rekommendationer om att bl.a. stärka skolhuvudmännens medverkan i praktisknära forskning. Utskottet vill inte föregripa beredningen av utredningen.

När det gäller motionsyrkandet om skolbibliotek vill utskottet anföra följande. Skollagens bestämmelse om rätten till tillgång till skolbibliotek för alla elever är betydelsefull för elevernas lärande. I de reviderade läroplaner som började gälla i juli 2018 har skolbibliotekens pedagogiska funktion och uppdrag som en del av undervisningen i att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens förtydligats.

I sammanhanget vill utskottet lyfta fram att regeringen även har inrättat ett statsbidrag för personalförstärkningar till skolbiblioteken för att stärka elevernas läslust och läsförmåga. Utskottet vill också särskilt uppmärksamma Kungliga bibliotekets nyligen avslutade uppdrag att ta fram förslag till en nationell biblioteksstrategi, vilket bl.a. innefattar frågan om utvecklingsbehov för skolbiblioteken. Utskottet vill inte föregripa det arbete som pågår.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 2018/19:2 (SD) yrkandena 1 och 2, 2018/19:378 (SD) yrkande 27, 2018/19:1760 (V) yrkande 6, 2018/19:2183 (S) och 2018/19:2334 (MP) yrkande 2.

Särskilda undervisningsämnen och kunskapsområden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om särskilda undervisningsämnen och kunskapsområden samt om att införa en klassikerlista.

Jämför reservation 14 (SD), 15 (KD), 16 (SD) och 17 (KD).

Motionerna

I motion 2018/19:2127 av Serkan Köse och Anna Vikström (båda S) framhålls betydelsen av att stärka skolans arbete i konsument- och privatekonomi för att minska klasskillnader och ge ungdomar en jämlik start i vuxenlivet.

I motion 2018/19:909 av Edward Riedl (M) föreslår motionären att man undersöker hur gymnasieelevers kunskaper i hushållsekonomi kan öka genom befintliga ämnen i kursplanen, såsom matematik och samhällskunskap.

I motion 2018/19:1037 av Borian Åberg (M) föreslås att trafikundervisningen i grundskolan ska förstärkas. Motionären pekar på att den undervisning som finns främst ges till barn i de yngre åldrarna, och därför bör trafikundervisning ges även längre upp i åldrarna.

I motion 2018/19:1363 av Jessika Roswall (M) föreslås att regeringen ska överväga mer omfattande skolundervisning i privatekonomi, så att unga får användning för sina kunskaper i verkliga livet och på så sätt förhindras att hamna i skuldsättning.

I motion 2018/19:1426 av Alexandra Anstrell (M) föreslås att det centrala innehållet i hem- och konsumentkunskap utökas med mer privatekonomi och framför allt att kunskapskraven tydliggörs.

Motion 2018/19:1515 av Lotta Finstorp (M) behandlar möjligheterna till en översyn av informationen om socialförsäkringssystemet till elever i den svenska grundskolan och gymnasiet.

Motion 2018/19:1747 av Edward Riedl (M) framhåller betydelsen av att även i framtiden säkerställa ett anslag för skolresor till Auschwitz. För att fortsätta hålla liv i minnet av vad som hände och vaccinera kommande generationer mot totalitära ideologier behöver även dagens unga besöka koncentrationsläger som Auschwitz, betonar motionären.

I motion 2018/19:2568 av Ida Drougge (M) föreslås en utredning om hur ämnena slöjd, bild, musik samt hem- och konsumentkunskap kan moderniseras för att bättre förbereda elever för den kommande arbetsmarknaden.

Motion 2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 8 och motion 2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 8 tar upp behovet av ett tekniklyft i skolan. Satsningar i skolan på svårare ämnen såsom matematik och naturorienterande ämnen (NO) behövs för att höja kvaliteten i skolan menar motionärerna.

I kommittémotion 2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 26 framför motionärerna att undervisningen i svenska i grundskolan bör förstärkas med ett särskilt fokus på elever med svagare kunskaper i svenska. Resurserna till den föreslagna satsningen ska tas från den nuvarande modersmålsundervisningen. I yrkande 30 framför motionärerna att skolan ska förmedla en djupgående förståelse och acceptans för vår svenska kultur och vårt kulturarv samt att det ska införas i utbildningen i samtliga läroplaner och timplaner. I yrkande 34 anför motionärerna att elevernas miljömedvetenhet bör stimuleras. Därigenom kan kunskapen öka om vikten av ett hållbart och ekologiskt samhälle, menar motionärerna. I yrkande 46 föreslår motionärerna att det ska införas en klassikerlista som ska gälla för förskolan, grundskolan och gymnasiet. Den ska anpassas för olika åldrar och inte följas strikt, men en skolelev ska under sin skolgång ha tagit del av det mesta som står med i listan. Motionärerna framhåller vidare betydelsen av att eleverna får en litterär referensram där de kan utvecklas som människor, utveckla språklig förmåga och ta del av vårt kulturella arv.

I kommittémotion 2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 49 föreslås att det ska införas enklare trafikutbildning i grundskolan för att öka säkerheten i trafiken och för att öka medvetenheten hos barn.

I motion 2018/19:431 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD) yrkande 2 anför att regeringen bör ta fram förslag till hur trafiksäkerhet och grundläggande trafikteori kan föras in i skolan. I yrkande 3 förespråkar motionärerna ökad undervisning med tillhörande praktik för elever om samhällsviktiga funktioner, som exempelvis äldreomsorg, polis, brandkår och sjukvård. I yrkande 4 anför att regeringen bör vidta åtgärder för ökad undervisning i respekt, vett och etikett samt sociala koder. I yrkande 5 framför motionärerna att regeringen bör få i uppdrag att verka för försvarsvänliga kurser i gymnasieskolan där man lär ut samhällsplikt samt utvecklar samverkan mellan försvaret och gymnasieskolan. I yrkande 6 anför motionärerna att regeringen bör återkomma med förslag som syftar till att öka en verklighets- och djurnära pedagogik i Sveriges skolor.

I motion 2018/19:1269 av Runar Filper (SD) yrkande 1 framförs betydelsen av att utreda hur information om kommunismens brott mot mänskligheten skulle kunna ges i skolan till eleverna.

I motion 2018/19:2796 av Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD) föreslås en utredning om hur ökade kunskaper om arbetsrätt och arbetsmarknadens villkor på bästa sätt kan föras in i grundskolans utbildningsplaner.

I motion 2018/19:1941 av Johanna Jönsson (C) yrkande 1 förespråkas att det ska införas kunskaper om personlig utveckling i skolan. I yrkande 2 anför motionären att det bör tillsättas en utredning som undersöker hur medveten närvaro kan användas i skolan.

I kommittémotion 2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkande 21 föreslås att regeringen ska återkomma med förslag på hur en klassikerlista ska införas i den svenska skolan. En lista bör gälla för grundskolan. För

gymnasieskolan bör listans omfattning vara olika beroende på program, men med en gemensam bas. Motionärerna framhåller vidare att det är viktigt att visa på såväl internationellt som nationellt viktiga verk. Urvalsprocessen bör vara öppen där Skolverket har huvudansvaret men där de litteraturhistoriska och idéhistoriska institutionerna vid universiteten spelar en stor roll. Önskvärt är också enligt motionärerna att Svenska Akademien är involverad. I yrkande 37 föreslås att programmering ska införas i grundskolan på samma villkor som för sy- och träslöjd.

I motion 2018/19:501 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L) anförs att undervisning om Seyfo bör skrivas in i den svenska läroplanen. Motionärerna framhåller att det i svenska läroplaner finns skrivningar om världskrigen, Förintelsen och Gulag men att det saknas skrivningar om Seyfo.

I partimotion 2018/19:2301 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 11 betonas behovet av att ge estetiska kunskaper större plats i utbildningen, från förskola till folkbildning.

I kommittémotion 2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 18 framförs att den biologiska analfabetismen bör minskas genom att satsa på forskning, artkunskap i skolan och förskolan, naturskolor och utomhuspedagogik. I yrkande 20 föreslås att man inom ramen för den kommande översynen av läro- och kursplanen ser över hur skolan skulle kunna ge större kunskaper om naturen, såsom att kunna namnge de vanligaste växterna och djuren.

Gällande rätt

Grundskolan

Grundskolans ämnen räknas upp i skollagen (10 kap. 4 §). Undervisningen ska omfatta bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, matematik, musik, naturorienterande ämnen (biologi, fysik och kemi), samhällsorienterande ämnen (geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap), slöjd, svenska eller svenska som andraspråk och teknik. Dessutom ska det som ämnen finnas moderna språk som ska erbjudas varje elev inom ramen för språkval och, för elever som ska erbjudas modersmålsundervisning, modersmål. För varje ämne ska det finnas en kursplan. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om kursplaner (10 kap. 8 §).

Den 1 juli 2018 började en ny stadiindelning för grundskolan och reglering av undervisningstiden per stadium att gälla. Den nya regleringen innebär att grundskolans timplan regleras på förordningsnivå som en bilaga till skolförordningen (2011:185). Vidare innebär lagändringarna att moderna språk anges som ett ämne i skollagen och att undervisningstiden i sameskolan utökas med 48 timmar för språkval, som är en avsatt tid inom vilken eleven kan göra vissa val. Undervisningen i språkval ska påbörjas senast i årskurs 6 (prop. 2016/17:143, bet. 2016/17:UbU23, rskr. 2016/17:339).

Utöver undervisningen i de särskilda ämnena finns elevens val och skolans val (10 kap. 4 § skollagen). Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Skolverket har godkänt en plan för undervisningen. En del eller hela utrymmet för skolans val ska kunna användas till ett sådant lokalt tillval. Det kan handla om ett speciellt område som inte täcks av kursplanerna.

Kursplanerna för respektive ämne framgår av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11, reviderad 2018).

Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 368) framgår att läroplanen inklusive kursplanerna och kunskapskraven uttrycker de kunskaper och värden som eleverna ska ha med sig från grundskolan. När det gäller utformningen av undervisningen, bl.a. val av stoff och metoder, framgår det av förarbetena att styrdokumentet ger stor frihet för varje skola att organisera undervisningen efter egna förutsättningar och pedagogiska val.

Enligt 9 kap. 8 § skolförordningen ska huvudmannen erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Vidare framgår av 9 kap. 9 § skolförordningen att det i timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Utrymmet för skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Det är rektorn som beslutar om hur utrymmet för skolans val ska användas.

Gymnasieskolan

Till skillnad från grundskolans ämnen regleras inte gymnasieskolans ämnen i skollagen. I 4 kap. 1 § gymnasieförordningen (2010:2039, reviderad 2018) anges att Skolverket får meddela ytterligare föreskrifter om vilka ämnen och kurser som ska ingå i respektive program och i de nationella inriktningarna. Exempelvis specificeras i gymnasieförordningen (4 kap. 1 § tredje stycket) vilka kurser i språk som får erbjudas på det humanistiska programmens inriktning språk. På det naturvetenskapliga programmens inriktning naturvetenskap och samhälle får som naturvetenskapligt ämne kurser i biologi, fysik eller kemi erbjudas.

Av läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11, reviderad 2018) framgår att de gymnasiegemensamma ämnena är ämnen som alla gymnasieelever läser. De varierar i omfattning mellan de olika programmen. Det finns nio gymnasiegemensamma ämnen: engelska, historia, idrott och hälsa, matematik, naturkunskap, religionskunskap, samhällskunskap och svenska eller svenska som andraspråk.

Varje program innehåller också ett antal programgemensamma ämnen, programfördjupning, inriktningskurser och individuellt val. Programgemensamma ämnen är ämnen som alla elever på ett specifikt program läser. De ger programmet dess prägel. Inriktningar finns på alla program utom vård- och omsorgsprogrammet. En inriktning är ett område som eleven väljer inom ett program. Programfördjupningen innehåller ämnen och kurser som ligger

inom ramen för examensmålen och programmets karaktär och som kompletterar och fördjupar de programgemensamma ämnena. Den ska ge utrymme för specialisering inom programmets karaktär. Inom det individuella valet på yrkesprogrammen ska skolan erbjuda kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet. Estetiska kurser och kurser i idrott och hälsa ska alltid erbjudas på samtliga program. Dessutom ska de nationella programmen innehålla ett gymnasiearbete som sammanfattar utbildningen på programmet. Gymnasiearbetet måste vara godkänt för att eleven ska få examen.

Övergripande perspektiv i läroplanerna m.m.

Enligt 1 kap. 11 § skollagen ska det för varje skolform och för fritidshemmet gälla en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen. Läroplanen ska ange utbildningens värdegrund och uppdrag. Den ska också ange mål och riktlinjer för utbildningen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om läroplaner.

I både Lgr 11 och Gy 11 anges fyra övergripande perspektiv som ingår i skolans uppdrag och som ska anläggas i all undervisning:

- Genom ett *historiskt perspektiv* kan eleverna utveckla en förståelse för samtiden och en beredskap inför framtiden samt utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande.
- Genom ett *miljöperspektiv* ska undervisningen bl.a. belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling.
- Ett *internationellt perspektiv* är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang, skapa internationell solidaritet, förbereda för ett samhälle med kontakter över kultur- och nationsgränser samt utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.
- Det *etiska perspektivet* ska prägla skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden.

Av läroplanen för grundskolan (Lgr 11) framgår vidare att en skolas rektor har ansvar för att undervisningen integrerar ämnesövergripande kunskapsområden, vilket bl.a. inkluderar miljö-, trafik- och konsumentfrågor. Av läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11) framgår att en skolas rektor har ansvar för att eleverna får kunskaper om bl.a. konsument- och trafikfrågor.

I beskrivningen av skolans uppdrag i läroplanen för grundskolan anges bl.a. att utbildning och fostran i djupare mening är en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver.

I kursplanen för ämnet svenska i grundskolan framgår att undervisningen bl.a. ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i och om det svenska språket. Undervisningen ska även stimulera elevernas intresse för att läsa, och

eleverna ska möta samt få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. Undervisningen ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om olika former av sakprosa. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden (Lgr 11).

Skolverket fick 2013 i uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning för lärare i läs- och skrivutveckling, det s.k. Läslyftet (U2013/07215/S). Genom ett tilläggsuppdrag i december 2016 vidgades målgruppen till att även omfatta förskollärare och skolbibliotekarier (U2016/05733/S). I budgetpropositionen för 2018 förstärktes och förlängdes satsningen (prop. 2018/19:1 utg.omr. 16 s. 94).

Särskilt om hållbar utveckling

I grundskolans läroplan under rubriken Skolans uppdrag anges bl.a. att undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. I läroplanens kunskapsmål för grundskolan framgår att eleven efter genomgången grundskola ska ha fått kunskaper om förutsättningarna för en god miljö och en hållbar utveckling och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan, miljön och samhället. Motsvarande finns i läroplanen för gymnasieskolan. Att på olika sätt belysa hållbar utveckling ingår även i kursplanerna för ett flertal av grundskolans ämnen.

Som nämns ovan är miljöperspektivet ett av de övergripande perspektiv i Lgr 11 och Gy 11 som ska anläggas i all undervisning. I läroplanen för grundskolan anges vidare att genom ett miljöperspektiv får eleverna möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. I läroplanen för gymnasieskolan finns ytterligare skrivningar om miljöperspektivet. Hållbar utveckling ingår även i examensmålen för ett flertal gymnasieprogram liksom i ämnen och kurser.

Skolverket har i sin instruktion ett ansvar för att verka för att det s.k. generationsmålet och miljökvalitetsmålen nås och vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling (18 § förordningen [2015:1047] med instruktion för Statens skolverk). Skolverket rapporterar bl.a. till Naturvårdsverket i denna fråga. I grundskolans och gymnasieskolans styrdokument finns tydliga kopplingar till innehåll och kunskapskrav som går att hänföra till miljökvalitetsmålen och generationsmålet. Som ett led i detta arbete samverkar Skolverket med både myndigheter och frivilligorganisationer i olika nätverk.

Skolverket deltar även i arbetet med Agenda 2030 tillsammans med andra myndigheter och med genomförandet av GAP (Global Action Plan) i samverkan med Uppsala universitet.

Skolverket hanterar dessutom den särskilda utmärkelsen Skola för hållbar utveckling och erbjuder stödmaterial för lärare för undervisning om hållbar utveckling (Skolverkets årsredovisning 2018, s. 76).

Särskilt om digitalisering och programmering

I mars 2017 beslutade regeringen om förtydliganden och förstärkningar i bl.a. läroplaner, kursplaner och ämnesplaner för grundskolan och gymnasieskolan (Lgr 11 och Gy 11, reviderade 2018) med syftet att tydliggöra skolans uppdrag att stärka elevernas digitala kompetens. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018. Sammanfattningsvis avser ändringarna att programmering införs som ett tydligt inslag i flera olika ämnen i grundskolan, framför allt i teknik- och matematikämnen, att stärka elevernas källkritiska förmåga, att eleverna ska kunna lösa problem och omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt med användning av digital teknik, att arbeta med digitala texter, medier och verktyg, att använda och förstå digitala system och tjänster och att utveckla en förståelse för digitaliseringens påverkan på individ och samhälle.

Regeringen presenterade den 19 oktober 2017 en nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet. Regeringens övergripande mål för den nationella digitaliseringsstrategin för skolväsendet är att det svenska skolväsendet ska vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter på bästa sätt för att uppnå en hög digital kompetens hos barn och elever och för att främja kunskapsutvecklingen och likvärdigheten. Strategin innehåller tre fokusområden för de åtgärder som sammantaget ska leda till att det övergripande målet för strategin uppnås. Varje fokusområde innefattar ett mål och flera delmål som ska uppnås till 2022.

I februari 2019 redovisade Skolverket en första uppföljning av den nationella digitaliseringsstrategin (dnr 2018:1292). Uppföljningen redovisar bl.a. att läroplanernas nya delar om digital kompetens är kända av rektorer och lärare, men förskolepersonal och lärare upplever ett behov av att utveckla sin digitala kompetens, t.ex. inom programmering. I överenskommelse med regeringen har Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tagit fram en handlingsplan som lyfter fram de olika initiativ och aktiviteter som behövs för att nå strategins mål. I handlingsplanen framgår bl.a. att samtliga initiativ och aktiviteter är av sådan karaktär att de behöver tillgodoses genom nationell samordning och utveckling. (Nationell handlingsplan för digitalisering av skolväsendet, SKL, s. 7.)

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsyrkanden om undervisning i särskilda ämnen och kunskapsområden vill utskottet peka på gällande rätt och den flexibilitet som finns i skollagen för elevens val och skolans val. Vidare vill utskottet uppmärksamma att det är regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, som utformar innehållet i skolans läroplaner och kursplaner.

Utskottet vill också lyfta fram att det i läroplanerna anges fyra övergripande perspektiv som ska anläggas i all undervisning: det historiska perspektivet, miljöperspektivet, det internationella perspektivet och det etiska perspektivet (se ovan).

När det gäller frågan om miljöperspektivet och hållbar utveckling utifrån läroplanerna kan utskottet konstatera att det pågår ett flertal insatser och utvecklingsarbete inom detta område, bl.a. Skolverkets uppdrag att verka för att nå det s.k. generationsmålet och miljökvalitetsmålen samt det material som Skolverket tagit fram för att stödja lärande för hållbar utveckling.

I beskrivningen av skolans uppdrag i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet anges bl.a. att utbildning och fostran i djupare mening är en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver.

Av läroplanen för såväl grundskolan som gymnasieskolan framgår att en skolas rektor har ansvar för att eleverna får kunskaper i bl.a. konsument- och trafikfrågor.

Utskottet anser att det gällande regelverk som redogjorts för ovan är väl avvägt. Det pågår också satsningar som bl.a. rör undervisningen i svenska i syfte att eleverna utvecklar kunskaper i och om det svenska språket.

När det särskilt gäller undervisning i programmering i grundskolan kan utskottet konstatera att regeringen i mars 2017 beslutade om förtydliganden i bl.a. läroplaner, kursplaner och ämnesplaner för grundskolan och gymnasieskolan om skolans uppdrag att stärka elevernas digitala kompetens. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2018 och medförde bl.a. att programmering infördes som ett tydligt inslag i flera olika ämnen i grundskolan, framför allt i teknik- och matematikämnen.

Utskottet vill även påminna om att regeringen i oktober 2017 presenterade en nationell digitaliseringsstrategi med det övergripande målet att det svenska skolväsendet ska vara ledande i att använda digitaliseringens möjligheter på bästa sätt för att uppnå en hög digital kompetens hos barn och elever och för att främja kunskapsutvecklingen och likvärdigheten.

När det särskilt gäller klassikerlistan delar utskottet den uppfattning som framförs i motionsyrkandena om betydelsen av att elever läser och tar del av olika typer av skönlitteratur, filmer och musik. Sedan 2014 pågår en omfattande kompetensutvecklingsinsats i fråga om språk-, läs- och skrivutveckling, det s.k. Läslyftet. I budgetpropositionen för 2018 förstärktes och förlängdes satsningen (prop. 2018/19:1 utg. omr. 16 s. 94). Av kursplanen för grundskolan framgår att undervisningen i ämnet svenska bl.a. ska syfta till att stimulera elevernas intresse för att läsa, och eleverna ska få kunskaper om skönlitteratur från olika tider och skilda delar av världen. I mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden. Utskottet anser att kursplanen väl föreskriver att eleverna ska

möta en bredd av skönlitteratur, olika typer av texter, filmer och musik och ser inga skäl att föreslå åtgärder utifrån de aktuella motionsyrkandena.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2018/19:378 (SD) yrkandena 26, 30, 34 och 46, 2018/19:431 (SD) yrkandena 2–6, 2018/19:501 (L), 2018/19:909 (M), 2018/19:1037 (M), 2018/19:1121 (SD) yrkande 49, 2018/19:1269 (SD) yrkande 1, 2018/19:1363 (M), 2018/19:1426 (M), 2018/19:1515 (M), 2018/19:1747 (M), 2018/19:1941 (C) yrkandena 1 och 2, 2018/19:2127 (S), 2018/19:2301 (MP) yrkande 11, 2018/19:2315 (MP) yrkandena 18 och 20, 2018/19:2568 (M), 2018/19:2573 (M) yrkande 8, 2018/19:2574 (M) yrkande 8, 2018/19:2796 (SD) och 2018/19:2893 (KD) yrkandena 21 och 37.

Undervisning i modersmål och minoritetsspråk m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. undervisningen i modersmål och minoritetsspråk samt språkundervisning.

Jämför reservation 18 (SD) och 19 (L).

Motionerna

Undervisning i modersmål och minoritetsspråk

I kommittémotion 2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 19 begärs att den obligatoriska modersmålsundervisningen ska avskaffas, de nationella minoritetsspråken undantagna. Enligt motionärerna är det viktigare att nyanlända elever lär sig det svenska språket snabbt för att inte halka efter i undervisningen.

I kommittémotion 2018/19:2925 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkande 7 anförs att fler skolor bör överväga att införa t.ex. finska och andra minoritetsspråk som valbart ämne i moderna språk. Att bara erbjuda modersmålsundervisning räcker inte för att ett minoritetsspråk långsiktigt ska kunna bevaras i Sverige som levande tal- och skriftspråk, menar motionärerna. I yrkande 8 framför motionärerna att nationella minoritetsspråk bör inrättas som nytt skolämne. Enligt yrkande 9 behövs det en genomgång av förutsättningarna för tvåspråkiga skolor med profilering mot någon av de nationella minoriteterna.

I motion 2018/19:291 av Annika Hirvonen Falk (MP) lyfts behovet av att reglera och säkerställa tillgången till modersmålsundervisning för barn som har placerats av socialtjänsten fram.

Enligt motion 2018/19:902 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 3 krävs fortsatta och ökade satsningar på språk, utbildning och kultur. Ytterligare åtgärder för att revitalisera och stärka minoritetsspråken i Sverige kan enligt motionärerna vara att ange minoritetsspråk som ett ämne i skollagen. Det är

viktigt att minoritetsspråken garanteras en större undervisningstid inom ramen för skoldagen. Motsvarande förslag finns i motion 2018/19:903 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 8.

Språkundervisning

I motion 2018/19:2128 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S) understryks att behovet av att stärka Sveriges lokala språk och dialekter genom undervisning i skolan.

I motion 2018/19:1265 av Runar Filper (SD) framför motionären att man bör utreda hur man kan införa dialektundervisning på skolschemat.

I motion 2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) yrkande 3 anförs att regeringen bör se över vilka insatser som krävs för att stimulera fler elever att studera tyska. Enligt yrkande 4 bör kvaliteten på den befintliga tyskundervisningen i skolan ses över.

I motion 2018/19:503 av Robert Hannah (L) yrkande 1 föreslås att det ska vara möjligt att studera esperanto inom ramen för ämnet moderna språk.

Undervisning i modersmål och minoritetsspråk

Gällande rätt

Av 7 § språklagen (2009:600) framgår att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Av 14 § samma lag framgår att den som tillhör en nationell minoritet ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket. Vidare ska den som har ett annat modersmål än svenska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål. I 8 kap. 10 § och 9 kap. 10 § skollagen (2010:800) regleras att förskolan respektive förskoleklassen ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål.

I 10 kap. 7 § skollagen anges det att en elev i grundskolan som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har grundläggande kunskaper i språket. Motsvarande bestämmelser finns även för de övriga obligatoriska skolformerna. För de nationella minoritetsspråken (finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska) finns det sedan den 1 juli 2015 inte längre ett krav på att en vårdnadshavare har språket som modersmål eller att eleven har grundläggande kunskaper i språket för rätt till modersmålsundervisning (prop. 2013/14:148, bet. 2013/14:UbU21).

I 5 kap. 7–13 §§ skolförordningen (2011:185) förtydligas att modersmålsundervisning kan anordnas som språkval, elevens val, skolans val eller undervisning utanför garanterad undervisningstid. En huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk om minst fem elever i språket önskar undervisning och om det finns en lämplig lärare. Bestämmelsen om att det ska finnas minst fem elever gäller inte de nationella

minoritetsspråken. Den generella rätten till modersmålsundervisning utanför den garanterade undervisningstiden kan begränsas till högst sju läsår om inte eleven har ett särskilt behov av sådan undervisning. Begränsningen gäller dock inte modersmålsundervisningen i nationella minoritetsspråk eller i ett nordiskt språk.

Bakgrund och pågående arbete

Skolverket har sedan 2013 i uppdrag att förstärka tillgången på modersmåls lärare i nationella minoritetsspråk (A2013/02958/DISK och A2014/03289/DISK). Uppdraget utökades 2015 till att, utöver samiska och meänkieli, även omfatta romani chib. Fler deltagare än beräknat har påbörjat uppdragsutbildningarna vid de lärosäten som ingår i utbildningsinsatsen men intresset för utbildning i meänkieli är mycket begränsat. Skolverket lämnade den 30 mars 2018 en slutrapport som avser uppdragen (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 s. 71). Sedan 2013 har också ett antal lärosäten i uppdrag att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildning i de nationella minoritetsspråken (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 s. 75). Europarådet granskar vart tredje år hur medlemsstaterna följer den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3). I den resolution och rapport som beslutades den 11 maj 2017 ansåg ministerkommittén att Sverige bör vidta åtgärder på ett antal punkter, främst inom utbildningsområdet. Det gäller bl.a. att se till att modersmålsundervisningen uppfyller de krav som ställs i stadgan och att öka mängden tvåspråkig undervisning i finska och samiska samt skapa sådan undervisning i meänkieli. Ministerkommittén rekommenderar Sverige att bl.a. stärka utbildningen i och på samtliga nationella minoritetsspråk och se till att modersmålsundervisningen uppfyller de krav som anges i stadgan (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 s. 111).

I december 2016 tillsatte regeringen en utredning om förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk (dir. 2016:116). Uppdraget innefattade bl.a. att kartlägga behovet av åtgärder när det gäller undervisning i de nationella minoritetsspråken och analysera och föreslå hur tillgången på undervisning i nationella minoritetsspråk kan öka. Uppdraget redovisades den 15 november 2017. I betänkandet Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering (SOU 2017:91) föreslog utredningen bl.a. att undervisningen i de nationella minoritetsspråken ska lyftas ut från de nuvarande generella bestämmelserna om modersmålsundervisning och i stället regleras separat i lagstiftning som rör det svenska skolsystemet. Utredningen föreslår att ämnet ska benämnas nationellt minoritetsspråk. Vidare har utredningen lämnat förslag om förstärkta möjligheter till tvåspråkig undervisning. Betänkandet har remitterats (prop. 2018/19:1 utg.omr. 16 s. 91).

Språkundervisning

Gällande rätt

Grundskolan

Av 10 kap. 4 § skollagen (2010:800) framgår vilka ämnen som ska omfattas av undervisningen i grundskolan. Den nya studieindelningen för grundskolan och regleringen av undervisningstiden per stadium trädde i kraft den 1 juli 2018. Lagändringarna innebär bl.a. att moderna språk ska anges som ett ämne i skollagen och att undervisningstiden i sameskolan ska utökas med 48 timmar för språkval, som är en avsatt tid inom vilken eleven kan göra vissa val. Undervisningen i språkval kommer att påbörjas senast i årskurs 6 (prop. 2016/17:143, bet. 2016/17:UbU23, rskr. 2016/17:339). Enligt den nya lydelsen av 10 kap. 4 § skollagen som trädde i kraft den 1 juli 2018 ska moderna språk erbjudas varje elev inom ramen för språkval. Enligt 9 kap. 5 § skolförordningen (2011:185) ska huvudmannen som språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska. Huvudmannen ska även sträva efter att erbjuda andra språk som språkval. Vidare framgår av 6 § att en elev i stället för ett språk som erbjudits enligt 5 § får välja något av följande språk som språkval:

1. det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i
2. svenska eller svenska som andraspråk under förutsättning att eleven i övrigt får undervisning i svenska eller svenska som andraspråk
3. engelska
4. teckenspråk.

Huvudmannen är dock inte skyldig att anordna undervisning i ett språk som erbjudits som språkval enligt 5 § eller 6 § om färre än fem elever väljer språket (7 §). Detta gäller dock inte om det språk som avses i 6 § 1 är ett nationellt minoritetsspråk. Av 10 kap. 4 § skollagen framgår även att undervisningen i grundskolan ska omfatta elevens val och skolans val. Undervisningen i elevens val ska syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolans val får omfatta ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen. Enligt 9 kap. 8 § skolförordningen ska huvudmannen erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Som elevens val får ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk) erbjudas. Huvudmannen är inte skyldig att anordna undervisning i ett nybörjarspråk som erbjudits som elevens val om färre än fem elever väljer språket.

Gymnasieskolan

I 4 kap. 1 § gymnasieförordningen (2010:2039) anges att om inte något annat följer av andra föreskrifter som regeringen meddelat får Skolverket meddela föreskrifter om vilka ämnen och kurser som ska ingå i respektive program och i de nationella inriktningarna. Exempelvis specificeras i gymnasieförordningen (4 kap. 1 § fjärde stycket) att kurser i engelska, klassisk grekiska

– språk och kultur, latin – språk och kultur, moderna språk, modersmål eller svenskt teckenspråk för hörande får erbjudas på humanistiska programmets inriktning språk. Om en elev ska läsa ett språk i gymnasieskolan och eleven har betyg i språket från grundskolan ska undervisningen i gymnasieskolan utgå från grundskolans utbildningsnivå. Vidare framgår av 4 kap. 9 § gymnasieförordningen att en elev också får läsa nya språk i gymnasieskolan. Franska, spanska och tyska ska erbjudas både som språk som utgår från grundskolans utbildningsnivå och som nytt språk. Huvudmannen ska sträva efter att erbjuda undervisning i fler språk än franska, spanska och tyska (4 kap. 10 § gymnasieförordningen).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis betona hur viktig rätten till modersmålsundervisning i de obligatoriska skolformerna är för såväl barns och elevers språkutveckling som övrig kunskapsinläring och identitetsskapande. Flera åtgärder har under senare år vidtagits för att förstärka modersmålsundervisningen. Exempelvis får modersmålsundervisning sedan juli 2015 bedrivas genom fjärrundervisning om det inte finns någon legitimerad och behörig lärare att tillgå inom skolenheten eller när elevunderlaget är otillräckligt (se 5 kap. skolförordningen [2011:185] och 4 a kap. gymnasieförordningen [2010:2039]). Vidare har ökade möjligheter införts att erbjuda modersmålsundervisning och studiehandledning i modersmålet genom fjärrundervisning och entreprenad (se 23 kap. skollagen [2010:800]). Utskottets förhoppning är att dessa insatser ska bidra till att underlätta tillgången till modersmålsundervisning för fler elever och i fler språk. Utskottet vill även lyfta fram att elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna i dag har en utökad rätt till modersmålsundervisning. Denna rätt har dessutom förstärkts eftersom det inte längre är ett krav att en elevs vårdnadshavare har språket som modersmål eller att eleven har grundläggande kunskaper i språket för att ha rätt till modersmålsundervisning.

I december 2016 tillsatte regeringen en utredning om förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk (dir. 2016:116). Uppdraget innefattade bl.a. att kartlägga behovet av åtgärder när det gäller undervisning i de nationella minoritetsspråken och analysera och föreslå hur tillgången på undervisning i nationella minoritetsspråk kan öka. I betänkandet Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering (SOU 2017:91), som överlämnades i november 2017, föreslår utredningen bl.a. att undervisningen i de nationella minoritetsspråken ska lyftas ut från de nuvarande generella bestämmelserna om modersmålsundervisning och i stället regleras separat i lagstiftning som rör det svenska skolsystemet. Utredningen föreslår att ämnet ska benämnas nationellt minoritetsspråk. Vidare har utredningen lämnat förslag om förstärkta möjligheter till tvåspråkig undervisning. Betänkandet är under beredning inom Regeringskansliet.

När det gäller yrkanden om språkundervisning vill utskottet framhålla det positiva i att elever lär sig flera språk. Utskottet påminner därför om den flexibilitet som finns i skollagen inom ramen för elevens val och skolans val. Vidare vill utskottet uppmärksamma att det är regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, som utformar innehållet i skolans läroplaner och kursplaner. Enligt skolförordningen ska huvudmännen inom ramen för språkval erbjuda minst två av språken franska, spanska och tyska samt även sträva efter att erbjuda ytterligare språk som språkval. Däremot är huvudmännen inte skyldiga att anordna undervisning i ett språk om färre än fem elever väljer språket. Utskottet finner att det gällande regelverket är väl avvägt.

Mot bakgrund av gällande rätt och pågående arbete avstyrks motionerna 2018/19:291 (MP), 2018/19:378 (SD) yrkande 19, 2018/19:503 (L) yrkande 1, 2018/19:902 (MP) yrkande 3, 2018/19:903 (MP) yrkande 8, 2018/19:1265 (SD), 2018/19:2128 (S), 2018/19:2776 yrkandena 3 och 4 samt 2018/19:2925 (L) yrkandena 7–9.

Sex- och samlevnadsundervisning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om undervisningen i sex och samlevnad.

Jämför reservation 20 (KD) och 21 (L).

Motionerna

Enligt motion 2018/19:700 av Lawen Redar och Anna Vikström (båda S) bör möjligheterna att stärka samtyckeskulturen i samhället ses över. Det behövs enligt motionärerna förebyggande och kompetenshöjande insatser liksom en satsning på det förebyggande arbetet i skolan genom uppdaterad sexualundervisning som överensstämmer med samtyckeslagens utgångspunkter.

Enligt motion 2018/19:2148 av Elin Gustafsson och Anna Wallentheim (båda S) bör förutsättningarna för att modernisera skolans läroplan och skolans uppdrag i enlighet med den nya samtyckeslagstiftningen ses över.

I motion 2018/19:2716 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkande 1 efterfrågas en särskild läroplan som bör specificera hur grundskolan och gymnasieskolan i sin sex- och samlevnadsundervisning bör ta upp samtal med elever om pornografi. I yrkande 2 anförs vidare att ett material om pornografi och dess påverkan på barns och ungas hälsa, normer och allas lika värde bör tas fram för skolor att använda i undervisningen.

I motion 2018/19:2857 av Helena Vilhelmsson (C) yrkande 3 anförs att sex- och relationskunskap bör bli ett obligatoriskt och enskilt ämne i skolan.

I partimotion 2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 116 anfördes att ungdomsmottagningarna bör bli delaktiga i skolans sexualundervisning eftersom ungdomsmottagningarnas personal enligt motionärerna är mer vana att tala om dessa frågor.

I partimotion 2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 23 behandlas kvaliteten på skolans sex- och samlevnadsundervisning. Att frågan om sex och samlevnad är ämnesövergripande i skolans undervisning innebär att ansvaret för kunskapsområdet vilar på flera lärare och tas upp inom ramen för många kurser och ämnen. Kvaliteten i undervisningen varierar enligt motionärerna dock alltför mycket mellan olika skolor.

Enligt motion 2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkande 8 förutsätter en stark sex- och samtyckesundervisning också att frågor om heder omfattas som en självklar del i sex- och samtyckesundervisningen.

Enligt motion 2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkande 1 måste undervisningen i sex och samtycke förbättras och likvärdigheten garanteras. För att betona vikten av samtycke bör ämnet sex och samlevnad byta namn till sex- och samtyckesundervisning. Vidare behöver enligt motionärerna alla lärare få utbildning i ämnesområdet på lärarutbildningen.

Bakgrund och gällande rätt

Av läroplanen för grundskolan (Lgr 11, reviderad 2018) framgår att skolans rektor har ett särskilt ansvar för att i undervisningen i olika ämnen integrera ämnesövergripande kunskapsområden, bl.a. i sex och samlevnad. Även av läroplanen för gymnasieskolan (Gy 11, reviderad 2018) framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att eleverna får kunskaper om sex och samlevnad.

Frågor om sex och samlevnad ingår också specifikt i kurs- och ämnesplanerna för flera ämnen både i grundskolan och i gymnasiet. I Lgr 11 nämns kunskaper som berör sex och samlevnad särskilt i kursplanerna för ämnena biologi, historia, religionskunskap och samhällskunskap. På motsvarande sätt framgår det av kursplanerna för de gymnasiegemensamma ämnena i Gy 11 att olika aspekter av sex och samlevnad berörs i ämnena naturkunskap, historia och religionskunskap. Skolverket har tagit fram stödmaterial för sex- och samlevnadsundervisningen i olika åldrar och olika skolformer. Skolverket har även anordnat ett antal konferenser och seminarier på temat, tillsammans med bl.a. Folkhälsomyndigheten.

I februari 2018 publicerade Skolinspektionen en kvalitetsgranskning av sex- och samlevnadsundervisningen (dnr 400-2016:11445). Granskningen visar bl.a. att det har blivit vanligare att lärare integrerar sex och samlevnad i ämnesundervisningen. Samtidigt finns många viktiga områden som behöver stärkas. Exempelvis bör undervisning inom sex och samlevnad bedrivas återkommande och inte endast vid enstaka tillfällen, lärarna behöver samverka mer med varandra och med elevhälsan och rektorerna behöver koppla sex- och samlevnadsundervisningen till skolans övergripande värdegrundsarbete.

Den sakpolitiska överenskommelsen från januari 2019

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 är man överens om att sex- och samlevnadsundervisning ska vara en obligatorisk del av lärarutbildningen (genomförs från 2021), (punkten 56).

Regeringsförklaringen

I regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 anförde statsministern bl.a. att lärarutbildningen ska reformeras och kraven på utbildningen skärpas. Mer resurser ska tillföras det förebyggande arbetet och sex- och samlevnadsundervisningen ska moderniseras.

Pågående arbete

I syfte att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling i skolan genom kompetensutvecklingsinsatser föreslogs i propositionen Vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99) att anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ska ökas med 50 000 000 kronor. Riksdagen har beslutat i enlighet med förslaget (bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435).

I syfte att stärka det förebyggande arbetet mot sexuella trakasserier har Skolverket i sitt regleringsbrev för 2019 (U2018/04029/GV, U2018/04751/BS (delvis), U2018/04756/S) fått i uppdrag att genomföra insatser för att utveckla sex- och samlevnadsundervisningen och arbetet mot kränkande behandling i skolan. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 29 mars 2019.

Vidare ska Skolverket enligt sitt regleringsbrev göra en översyn av läroplaner och analysera om och vid behov föreslå hur undervisningen i kunskapsområdet sex och samlevnad i det obligatoriska skolväsendet, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen bättre kan stödjas genom förtydliganden i läroplanerna för skolformerna. Arbetet med uppdraget ska syfta till att stärka kvaliteten och likvärdigheten i sex- och samlevnadsundervisningen och ta sin utgångspunkt i bl.a. vad som framkommit i Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisning (dnr 2016:11445). I uppdraget ska Skolverket särskilt beakta att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, samtycke och pornografi omfattas av sex- och samlevnadsundervisningen. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 31 maj 2019.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i ett flertal motionsyrkanden om att sex- och samlevnadsundervisningen är av stor vikt och att det också finns områden som behöver stärkas. Särskilt värdefullt är det

enligt utskottet att koppla frågor om sex och samlevnad till skolans övergripande värdegrundsarbete och till frågor som jämställdhet, allas lika värde och könsnormer.

Av den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 framgår att man är överens om att sex- och samlevnadsundervisning ska vara en obligatorisk del av lärarutbildningen (genomförs från 2021), (punkten 56).

I regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 anförde statsministern bl.a. att mer resurser ska tillföras det förebyggande arbetet och sex- och samlevnadsundervisningen ska moderniseras. Bland annat har Skolverket fått i uppdrag att göra en översyn av läroplaner och analysera om och vid behov föreslå hur undervisningen i kunskapsområdet sex och samlevnad i det obligatoriska skolväsendet, gymnasieskolan, gymnasiesärskolan och vuxenutbildningen bättre kan stödjas genom förtydliganden i läroplanerna för skolformerna. Arbetet med uppdraget ska syfta till att stärka kvaliteten och likvärdigheten i sex- och samlevnadsundervisningen och ta sin utgångspunkt i bl.a. vad som framkommit i Skolinspektionens granskning av sex- och samlevnadsundervisning (dnr 2016:11445). I uppdraget ska Skolverket särskilt beakta att frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, samtycke och pornografi omfattas av sex- och samlevnadsundervisningen. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Utbildningsdepartementet) senast den 31 maj 2019.

Mot bakgrund av det arbete som inletts och pågår avstyrker utskottet motionerna 2018/19:700 (S), 2018/19:1402 (MP) yrkande 8, 2018/19:2148 (S), 2018/19:2267 (L) yrkande 23, 2018/19:2314 (MP) yrkande 1, 2018/19:2716 (C) yrkandena 1 och 2, 2018/19:2857 (C) yrkande 3 och 2018/19:2989 (KD) yrkande 116.

Entreprenörskap och samverkan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om entreprenörskap i skolan och om samverkan mellan skola, arbetsliv och föreningsliv.

Jämför reservation 22 (SD) och 23 (C).

Motionerna

I motion 2018/19:1129 Sten Bergheden (M) yrkande 1 förespråkas att alla barn och ungdomar någon gång under sin skoltid bör ges utbildning i entreprenörskap. Motsvarande framförs i motion 2018/19:1539 av Lotta Olsson och Sten Bergheden (båda M).

I motion 2018/19:1519 av Ann-Britt Åsebol och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M) anföras att företagande och entreprenörskap ska beaktas vid utformningen av all utbildning.

I motion 2018/19:2172 av Saila Quicklund (M) framförs att entreprenörskap ska främjas redan i grundskolan och i större omfattning än i dag.

I kommittémotion 2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 29 förordas ett systematiskt samarbete mellan skolan, föreningslivet och näringslivet. Motionärerna anser att om både föreningslivet och näringslivet är med i skolans verksamhet kan eleverna få stimulans med både fritid, verklighetsanknytning och tankar på framtida yrkeskarriärer. Motionärerna vill se en utökning av Bunkefloprojektet där även representanter för näringslivet deltar tillsammans med idrottsföreningar, för att frigöra tid för lärarna men också för att knyta näringslivet närmare skolan.

I motion 2018/19:431 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD) yrkande 1 anförs att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att möjliggöra ett ökat entreprenörskap och ett engagerat näringsliv i det svenska utbildningssystemet samt möjliggöra grundläggande kunskaper om hur man startar och driver ett eget företag.

I motion 2018/19:627 av Dennis Dioukarev (SD) framför motionären att regeringen bör utreda huruvida en stimulanspeng kan införas för att främja förståelsen för egenföretagande.

I kommittémotion 2018/19:2446 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 15 efterfrågas möjligheter för föreningslivet att komma till skolor och fritidshem för att låta barn testa nya aktiviteter. Att barn samlas runt intressen ger möjlighet till ökad integration och till att stärka föreningslivet.

Enligt motion 2018/19:462 av Arman Teimouri (L) yrkande 2 bör en kartläggning ske av hur företagsamhet och entreprenörskap kan bli en del av grundskolan. Utifrån kartläggningen bör det enligt yrkande 3 tas fram en nationell strategi för detta.

Gällande rätt

Entreprenörskap

Samverkan med arbetslivet, entreprenörskap och hållbar utveckling är övergripande teman som betonas i läroplaner, examensmål samt ämnes- och kursplaner för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11, reviderad 2018) samt gymnasieskolan (Gy 11, reviderad 2018). Rektorn har ett särskilt ansvar för att utveckla samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan så att eleverna får konkreta erfarenheter som har betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning. I de övergripande målen för läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11) anges t.ex. att skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och även har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv. För att uppnå detta ska alla som arbetar i skolan verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika skolan som en lärande miljö. Lärarna ska bl.a. medverka till att utveckla

kontakter med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället. Vidare anges det i läroplanen att skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem. Vidare ska skolan bidra till att eleverna utvecklar ett förhållningssätt som främjar entreprenörskap.

I de övergripande målen i läroplanen för gymnasieskolan (Gy11) anges bl.a. att skolan har ansvar för att varje elev har kunskaper om samhälls- och arbetslivet. Skolan ska även bidra till att eleverna utvecklar kunskaper och förhållningssätt som främjar entreprenörskap, företagande och innovationstänkande. Därigenom ökar elevernas möjligheter att starta och driva företag. Det framgår vidare att entreprenöriella förmågor är värdefulla för arbetslivet, samhällslivet och vidare studier. Gymnasieskolan ska nära samverka med arbetslivet, universiteten och högskolorna samt med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet och få underlag för val av kurser inom utbildningen och för vidare studier eller yrkesverksamhet. I många av examensmålen för gymnasieskolans nationella program ingår krav på kunskaper om entreprenörskap. Ämnet entreprenörskap, som är tvärvetenskapligt men har sin bas i företagsekonomi och psykologi, ingår som ett programgemensamt ämne i flera program. I ämnet företagsekonomi finns t.ex. kursen entreprenörskap och företagande, som ska ge kunskaper om att starta och driva ett företag. Vidare anges det i läroplanen för gymnasieskolan att alla elever ska genomföra ett gymnasiearbete. Målen för gymnasiearbetet framgår av programmets olika examensmål. För yrkesprogrammen anges bl.a. att gymnasiearbetet kan utformas så att det ger eleverna möjlighet att pröva sitt yrkeskunnande i företagsliknande arbetsformer.

Stärkt koppling mellan skola och arbetsliv

I januari 2018 beslutade riksdagen om en stärkt koppling mellan skola och arbetsliv genom att huvudmän för grundskolor och specialskolor från hösten 2018 blivit ansvariga för att anordna obligatorisk praktisk arbetslivsorientering, s.k. prao (prop. 2017/18:24, bet. 2017/18:UbU9, rskr. 2017/18:155). I grundskolan ska prao omfatta minst tio dagar sammanlagt fr.o.m. årskurs 8. I specialskolan gäller samma omfattning som grundskolan fr.o.m. årskurs 9. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval.

Pågående arbete om entreprenörskap i skolan

Regeringen meddelade i budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16 s. 198) att den avsåg att förlänga och förstärka den pågående satsningen på entreprenörskap och företagande bland unga i bl.a. skolväsendet. För ändamålet avsattes 24 miljoner kronor per år under 2018–2020 inom utgiftsområde 24.

Skolverket

Skolverket ska enligt myndighetens instruktion särskilt stimulera arbetet med entreprenörskap inom skolväsendet. Uppdraget knyter an till myndighetens uppgift att lämna statsbidrag enligt förordningen (2011:192) om statsbidrag för entreprenörskap i skolan samt upphandling av tjänster för att stödja entreprenörskap inom skolväsendet. Syftet med Skolverkets insatser är att främja utvecklingen av huvudmännens arbete med entreprenörskap i skolan. Skolverket redovisar i sin årsredovisning vilka insatser som genomförts inom regeringsuppdraget och lämnar även senast den 1 juni varje år en sammanfattande redogörelse för vad statsbidragen har använts till. Inom ramen för uppdraget har Skolverket under 2018 genomfört den internationella innovationstävlingen DECA Idea Challenge under Global Entrepreneurship Week. Tävligen bidrog till Skolverkets uppdrag genom att tävlingen fokuserar på kreativitet, innovationstänkande och samarbete. Totalt 51 team från sju gymnasieskolor deltog i tävlingen.

Inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen (U2013/02553/S, U2013/01285/S, U2013/00941/S, U2015/00941/S, U2015/00299/S, U2015/03844/S) redovisade Skolverket hösten 2015 bl.a. en genomförandeplan för ett program om skola och arbetsliv samt vidare studier. Detta program syftar till att skapa bättre förutsättningar för elever att kunna göra väl underbyggda val inför fortsatta studier eller arbetsliv, samt för att underlätta övergången mellan olika skolformer och mellan skola och arbetsliv eller vidare studier. Skolan ska också bidra till att eleverna utvecklar kunskaper som främjar företagande och innovationstänkande. Inom ramen för programmen ingår bl.a. ett utbildningspaket om skola och arbetsliv, riktat till lärare, studie- och yrkesvägledare och skolledare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer inledningsvis i motionärernas uppfattning om vikten av entreprenöriellt lärande. Satsningar som uppmuntrar ungas entreprenörskap och innovationskraft är av stor betydelse eftersom de kan stärka ungas sysselsättning och förutsättningar på arbetsmarknaden. Eleverna har nytta av kunskaper om företagande i många sammanhang både under och efter studierna, oavsett om de fortsätter studera eller övergår till arbetslivet. Utskottet vill hänvisa till att skolans styrdokument lyfter fram dessa frågor på olika sätt. Enligt läroplanerna ska skolan bl.a. stimulera elevernas kreativitet och nyfikenhet och deras vilja att pröva egna idéer och lösa problem. Vidare ska skolan bidra till att eleverna utvecklar kunskaper och förhållningssätt som främjar entreprenörskap, företagande och innovationstänkande. Utskottet kan konstatera att det pågår ett flertal insatser och utvecklingsarbete inom dessa frågor. Skolverket har bl.a. i uppdrag att särskilt stimulera arbetet med entreprenörskap i skolväsendet samt att lämna statsbidrag för entreprenörskap i skolan. Vidare arbetar Skolverket för att stärka samverkan med arbetslivet genom ett flertal aktiviteter, bl.a. inom ramen för de nationella

skolutvecklingsprogrammen. Utskottet vill även påminna om att regeringen har förlängt satsningen på entreprenörskap och företagande bland unga, bl.a. i skolväsendet. Riksdagen beslutade också i januari 2018 om en stärkt koppling mellan skola och arbetsliv, ett beslut som innebär att huvudmän för grundskolor och specialskolor från hösten 2018 blivit ansvariga för att anordna obligatorisk praktisk arbetslivsorientering, prao.

Utskottet instämmer också i att utbildningens roll är viktig när det kommer till frågor om samverkan mellan skola, arbetsliv och föreningsliv. Enligt de övergripande målen i läroplanerna ska varje elev ha inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv. För att uppnå detta ska alla som arbetar i skolan verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter som kan berika skolans lärande miljö. Utskottet vill även lyfta fram att det i Skolverkets arbete med samverkan inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen ingår ett utbildningspaket om skola och arbetsliv som är riktat till lärare, skolledare och studie- och yrkesvägledare.

När det gäller frågan om samarbete med föreningslivet enligt den s.k. Bunkeflomodellen, som är ett samverkansprojekt mellan skolan och den lokala idrottsföreningen där eleverna har fysisk aktivitet som ett obligatoriskt inslag i skolan varje dag, kan utskottet konstatera att samverkan med föreningar är en fråga för varje skolhuvudman och skola att besluta om. Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till att det i läroplanerna för skolformerna grundskola (inklusive förskoleklass och fritidshem), grundsärskola, sameskola och specialskola anges att skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen (under rubriken Skolans uppdrag i del 1). Vidare gav regeringen i mars 2018 Skolverket i uppdrag (U2018/1430/S) att lämna förslag på vad som behövs för att alla elever i grundskolan och motsvarande skolformer ska röra sig mer. Av Skolverkets slutredovisning (dnr 2018:838), som överlämnades till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i februari 2019, framgår bl.a. att Skolverket föreslår en ny skrivning, som är tydligare och mer konkret än den som finns i dag om daglig fysisk aktivitet i samtliga läroplaner. Enligt Skolverkets förslag ska eleverna ges möjlighet och uppmuntras att delta i hälsofrämjande fysiska aktiviteter under skoldagen. Att rektorn ansvarar för att detta sker förtydligas också i en ny punkt under rubriken Rektors ansvar.

Med hänvisning till gällande rätt och till det anförda avstyrks motionerna 2018/19:378 (SD) yrkande 29, 2018/19:431 (SD) yrkande 1, 2018/19:462 (L) yrkandena 2 och 3, 2018/19:627 (SD), 2018/19:1129 (M) yrkande 1, 2018/19:1519 (M), 2018/19:1539 (M), 2018/19:2172 (M) och 2018/19:2446 (C) yrkande 15.

Bedömning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen att det ska vara möjligt för skolor att ge elever på högstadiet och gymnasiet ett skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen. Ordningsomdömet ska inte ingå i slutbetyget.

Riksdagen avslår motionsyrkanden bl.a. om att betyg ska införas från årskurs 4.

Jämför reservation 24 (S, V, MP), 25 (M), 26 (SD) och 27 (M, SD, KD) samt särskilt yttrande 1 (C, L).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 78 anför motionärerna att betyg bör införas från årskurs 4 för att ytterligare bättre och tidigare kunna följa elevernas kunskapsutveckling. I yrkande 90 begär motionärerna att det ska vara möjligt för skolor att ge elever på högstadiet och gymnasiet ett skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen, som dock inte ska ingå i slutbetyget.

I kommittémotion 2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 21 föreslås att det ska införas omdömen i ordning och reda som en skriftlig kommentar och bilaga till terminsbetygen fr.o.m. grundskolan.

I motion 2018/19:1903 av John Weinerhall (M) yrkande 2 anför motionären att förutsättningarna för att införa standardiserade och externt rättade slutexaminationer i matematik samt orienterings- och språkämnen i grundskolan bör ses över. Vidare bör enligt yrkande 3 möjligheten att införa standardiserade och externt rättade slutexaminationer i gymnasieskolans kurser också ses över.

I kommittémotion 2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 6 framförs att möjligheten för rektorer att besluta om sammanfattande betyg för samhällsorienterande (SO) respektive naturorienterande (NO) ämnen i årskurs 6 bör tas bort. I yrkande 13 begär motionärerna att frånvarostatistik ska införas i slutbetyget i syfte att främja hög närvaro och minska skolket. I yrkande 14 begärs att ämnesbetyg ska sättas fr.o.m. årskurs 4 i grundskolan. Tydliga utvärderingar och betyg ska enligt motionärerna vara en naturlig och integrerad del av den svenska skolan. I yrkande 16 föreslås att det ska införas skriftliga ordningsomdömen från första klass.

Enligt motion 2018/19:418 av Christian Carlsson (KD) bör en utredning tillsättas i syfte att införa ordningsomdömen i svenska skolor och att se över frågan om att göra det lättare för rektorn att stänga av och flytta elever.

I kommittémotion 2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 9 vill motionärerna bl.a. ge lärare större rätt att väga samman en elevs hela

prestation när betyg sätts samt avskaffa de ständiga kursbetygen i gymnasiet och ersätta dessa med ämnesbetyg.

I motion 2018/19:2739 av Annika Hirvonen Falk och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkande 1 betonas andra insatser än tidigare betyg i grundskolan. Det är enligt motionärerna tydligt av utvärderingarna av betyg att det inte är fler eller tidigare betyg som behövs; det centrala är att stödinsatser sätts in i tid och att resurserna finns där. Enligt yrkande 2 bör bl.a. kompensatoriska inslag införas i betygssystemet och kunskapskraven förtydligas. Enligt yrkande 3 bör lärarna i gymnasieskolan få större möjligheter att väga samman en elevs hela prestation när ett betyg sätts.

Gällande rätt

I skollagen (2010:800) finns bestämmelser om betyg och betygsättning och vad betyget ska bygga på. Betyg ska sättas i grundskolans och sameskolans ämnen samt i gymnasieskolan i slutet av varje termin fr.o.m. årskurs 6 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen (se 10 kap. 15 §, 11 kap. 19 §, 12 kap. 15 §, 13 kap. 16 §, 15 kap. 22 § skollagen). I grundsärskolans ämnen ska betyg sättas om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det. Det framgår även att när betyg sätts innan ett ämne har avslutats ska betygsättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven har inhämtat i ämnet t.o.m. den aktuella terminen. Betyg ska sättas i specialskolans ämnen i slutet av varje termin fr.o.m. årskurs 7 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

När betyg sätts efter det att ett ämne har avslutats ska betyget bestämmas med hjälp av bestämda kunskapskrav (se bl.a. 10 kap. 20 §). Av skollagen framkommer även att om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram t.o.m. slutet av årskurs 6 (t.o.m. slutet av årskurs 7 i specialskolan), får rektorn besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 6 (årskurs 7 i specialskolan).

Betygsstegen har beteckningarna A, B, C, D, E och F. A–E står för godkända resultat, medan F innebär ett icke godkänt resultat (se bl.a. 10 kap. 17 § skollagen). För betygen A, C och E finns det nationellt preciserade kunskapskrav. I dessa beskrivs vilka kunskaper som krävs för respektive betyg. Skolverket har även utarbetat ett stödmaterial för att stödja en likvärdig tillämpning av bestämmelserna för betygsskalan och för betygen B och D (2016).

Av läroplanerna för grundskolan (Lgr 11, reviderad 2018) och gymnasieskolan (Gy 11, reviderad 2018) framgår att betyget uttrycker i vilken utsträckning den enskilda eleven har uppfyllt de nationella kunskapskraven, när det gäller grundskolan för respektive ämne och när det gäller gymnasieskolan för varje kurs respektive målen för gymnasiearbetet.

Särskilt om betygsättning

Det är rektorn som har det övergripande ansvaret för betygsättningen och som ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar (3 kap. 14 § skollagen). Enligt förarbetena till skollagen innebär detta ansvar att se till att skolans eller verksamhetens lärare dels är väl förtrogna med det regelverk som gäller, dels i övrigt får det stöd de behöver för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg. Det har också införts en bestämmelse i skollagen (3 kap. 15 §) om elevens rätt till information om på vilka grunder betyget i en kurs eller ett ämne sätts (prop. 2009/10:165 s. 299 f.).

Bakgrund och pågående arbete

En försöksverksamhet med betyg fr.o.m. årskurs 4

Det har i skollagen införts ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att få besluta om en försöksverksamhet som omfattar högst 100 skolenheter och som avser betygssättning i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan. Sådana föreskrifter ska få innebära undantag från bestämmelserna i skollagen om skyldighet att ge viss skriftlig information i en individuell utvecklingsplan i de aktuella årskurserna och skolformerna. Lagändringen trädde i kraft den 1 april 2017 (prop. 2016/17:46, bet. 2016/17:UbU10, rskr. 2016/17:158).

Försöksverksamheten, som pågår sedan hösten 2017, regleras i förordningen (2017:175) om försöksverksamhet med betyg från årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och från årskurs 5 i specialskolan och bygger på frivillighet. En huvudman får delta i försöksverksamheten bara om intresse att delta finns hos den berörda skolenhetens rektor och lärare. Huvudmannen bör ha samrått med berörda föräldrar genom att de har fått möjlighet att yttra sig, och även eleverna vid berörda skolenheter bör ha fått möjlighet att yttra sig. En huvudman med fyra skolenheter eller fler får delta med högst en fjärdedel av huvudmannens samtliga skolenheter, och en huvudman med tre eller färre skolenheter bör få delta med en skolenhet.

Försöksverksamheten, som administreras av Skolverket, pågår till juni 2021 och en utvärdering av försöksverksamheten ska lämnas senast den 1 december 2021 till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet). Från och med hösten 2017 deltar 9 huvudmän med 11 skolenheter i försöksverksamheten och fr.o.m. hösten 2018 deltar ytterligare 4 huvudmän och 5 skolenheter (prop. 2018/19:1 utg.omr. 16 s. 81).

I ett pressmeddelande från regeringen med rubriken Överenskommelse om målstyrning och utvärdering i grundskolan, daterad den 11 februari 2015, hänvisas till en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna med bl.a. följande innehåll. Riksdagen ska under våren

2015 behandla ett antal förslag som rör målstyrning och utvärdering i grundskolan. Partierna är eniga om följande:

Den i skollagen reglerade betygsåldern kvarstår som i dag, det vill säga från och med årskurs 6. En försöksverksamhet genomförs där skolor ges möjlighet att ge betyg från årskurs 4. Hela det nya betygssystemet utvärderas grundligt och redovisas i en kontrollstation inför riksdagen år 2020.

Skolverket samordnar försöket med betyg från årskurs 4 och ansökan om deltagande ställs av skolhuvudmannen till Skolverket. En förutsättning är att det finns intresse hos skolans ledning och lärare samt att samråd skett med föräldrar. Grundprincipen är att de ansökningar som kommer in ska beviljas om de uppfyller kriterierna. Skolverket ska verka för att försöksverksamheten pågår i skolor med olika elevsammansättning och att en lämplig geografisk spridning sker. Skolverket kan bevilja deltagande i försöksverksamheten för högst en fjärdedel av skolorna inom en ansökande skolhuvudman, och för högst 100 deltagande skolor totalt i hela landet. I de årskurser där betyg ges upphävs skyldigheten att utfärda IUP/skriftliga omdömen. Försöket påbörjas senast under 2017. Försöksverksamheten följs och utvärderas löpande av Skolverket eller annan myndighet. Särskilda budgetmedel anslås till försöket.

Utvärdering av betygsskalan och kunskapskraven

Skolverket har på regeringens uppdrag utvärderat den betygsskala och de kunskapskrav som började tillämpas hösten 2011 inom grund- och gymnasieskolan. Verket överlämnade sin rapport i maj 2016 (dnr 2014:892). Utvärderingen utgick från perspektiven nationell likvärdighet, tydlighet för elever och lärare och eventuell inverkan på betygsinflation. Utvärderingen visade bl.a. att en majoritet av lärarna både i grund- och gymnasieskolan anser att fler betygssteg underlättar när de informerar elever om deras kunskapsutveckling. Lärare upplever även att fler betygssteg möjliggör en mer rättvis betygsättning. I likhet med lärarna tycker en klar majoritet av eleverna, nästan åtta av tio i båda skolformerna, att de får rättvisa betyg, men samtidigt upplever elever en minskad tydlighet i fråga om vad som krävs för olika betyg.

Den pågående Betygsutredningen

Regeringen gav den 26 april 2018 en särskild utredare i uppdrag att utreda och föreslå hur ämnesbetyg kan införas i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (U 2018:03). Utredaren ska även utreda och lämna förslag på justeringar i betygssystemet för alla skolformer. Syftet är att främja elevers, såväl flickors som pojkars, kunskapsutveckling och att betygen bättre ska spegla elevers kunskaper. Utredaren ska bl.a.

- föreslå en modell för ämnesbetyg för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan
- analysera hur denna modell ska förhålla sig till vuxenutbildningen
- analysera om, och i så fall föreslå hur, kompensatoriska inslag ska införas i betygssystemet för alla skolformer som har betyg

- föreslå sätt att synliggöra och dokumentera elevens kunskapsutveckling när kunskapsnivån inte motsvarar ett godkänt betyg
- analysera konsekvenserna av utredarens förslag för behörighet och urval till högskoleutbildning och yrkeshögskolans utbildningar
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2019.

Mer om Skolverkets arbete

Skolverket arbetar kontinuerligt med att utveckla bedömningsstöd i form av kartläggnings- och diagnosmaterial, prov och enskilda uppgifter med tillhörande bedömningsanvisningar och diskussionsmaterial. Syftet med bedömningsstöden är att stödja en likvärdig och rättvis bedömning och betygsättning. Skolverket har också en bedömningsportal som riktar sig till lärare och ska fungera som ett stöd i arbetet med bedömning och betygsättning. Skolverket har publicerat nya allmänna råd om betyg i grundskolan, gymnasiet och vuxenutbildningen (hösten 2018). De nya råden syftar till att ge lärare, rektorer och huvudmän ett förtydligt stöd i arbetet med att sätta betyg, informera elever om betyg samt följa upp betyg. Skolverkets allmänna råd om betyg och betygsättning är rekommendationer om hur lärare, rektorer och huvudmän kan arbeta för att betygen ska bli så rättvisande och likvärdiga som möjligt. Betygsättningen ska vara rättssäker för eleverna samt vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. De allmänna råden behandlar även information om och uppföljning av betyg och betygsättning.

Ordningsomdömen

I betänkande 2014/15:UbU11 (s. 20 f.) lämnade riksdagen ett tillkännagivande om att regeringen ska vidta åtgärder för att skolor ska kunna ge elever på gymnasiet och högstadiet ett skriftligt ordningsomdöme.

I proposition 2017/18:183 En gymnasieutbildning för alla, som överlämnades till riksdagen våren 2018, gjorde regeringen bedömningen att det befintliga regelverket tillåter att skriftlig dokumentation, av den typ som tillkännagivandet avsåg, upprättas inom ramen för en individuell utvecklingsplan i grundskolan (10 kap. 12 och 13 §§ skollagen). När det gäller gymnasieskolan ansåg regeringen bl.a. att det inte finns skäl att anta att skriftliga ordningsomdömen skulle motivera eller stödja elever att påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. En organisation med skriftliga ordningsomdömen skulle dessutom kräva av lärarna att de ägnar tid åt att skriva och administrera omdömen också om elever vars attityder och beteenden inte på något sätt stör arbetsron. Inte heller Gymnasieutredningen, som föregick propositionen och som hade ett brett uppdrag att föreslå åtgärder för att fler ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning, lämnade något förslag om skriftliga ordningsomdömen (SOU 2016:77). I propositionen bedömde regeringen att de förslag som lämnades i propositionen på ett bättre

sätt än skriftliga ordningsomdömen kan bidra till att elevernas motivation och kunskapsinhämtning ökar och därmed till bättre studiero. Regeringen ansåg vidare att det är viktigt att lärarresurserna används för undervisning och stöd för eleverna. Regeringen angav därför att den inte hade för avsikt att vidta åtgärder för att elever i gymnasieskolan ska kunna få ett skriftligt ordningsomdöme. Tillkännagivandet får därmed anses slutbehandlat.

I betänkande 2017/18:UbU23 (s. 39) delade utskottet regeringens bedömning i propositionen att tillkännagivandet om att införa skriftliga ordningsomdömen på högstadiet och i gymnasieskolan (bet. 2014/15:UbU11, rskr. 2014/15:201) är slutbehandlat.

I skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 bedömer regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat (s. 171–172). Konstitutionsutskottet behandlar skrivelsen under våren 2019.

Extern rättning

Skolinspektionen har i uppdrag att genomföra viss central rättning av elevlösningar på de nationella proven. Inspektionen har utifrån sådana omdömen dragit slutsatsen att lärare vid skolor där sambedömning förekommer är mer restriktiva i sin bedömning än lärare vid skolor där den ordinarie läraren ensam bedömer sina elevers provsvar (Skolinspektionen, Samverkan för en likvärdig bedömning, dnr 2015:1814).

Riksdagen har vid två tillfällen lämnat tillkännagivanden med förslag om digitaliserade nationella prov med extern rättning (bet. 2015/16:UbU14 punkten 30, rskr. 2015/16:228) samt om digitala och centralt rättade nationella prov (bet. 2016/17:UbU17 punkten 10, rskr. 2016/17:250). I proposition 2017/18:14 Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala föreslog regeringen att någon annan än den undervisande läraren bör bedöma elevernas provsvar på de nationella proven. Utskottet biföll regeringens förslag om ökade inslag av extern bedömning (bet. 2017/18:UbU5), (läs vidare nedan i avsnittet Nationella prov).

Den sakpolitiska överenskommelsen från januari 2019

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 är man överens om att förbättra kunskaperna i skolan (punkten 49) genom bl.a. följande. Läroplaner och kursplaner ska revideras i syfte att stärka betoningen på kunskap och faktakunskaper och för att uppmuntra flit och ambition (uppdrag till Skolverket hösten 2019). Ytterligare insatser kan prövas för att undvika betygsinflation, som externa examinatorer. Lärarna ska ges det bedömningsstöd de behöver för att betygen ska vara rättvisa och likvärdiga i hela landet. De nationella proven ska digitaliseras och ska rättas centralt (uppdrag till Skolverket 2019) för att stärka likvärdigheten och öka attraktionskraften i läraryrket.

Vidare ska skolor som vill kunna införa betyg från årskurs 4 (punkten 50). Reformen införs den 1 juli 2020, då det nuvarande försöket upphör.

När det gäller nya betyg i gymnasieskolan framgår följande (punkten 55). Man ska övergå till ämnesbetyg på gymnasiet och reformera betygssystemet genom att justera reglerna för sammanvägningen av olika delmoment inom ett betyg i ett ämne, så att ett enstaka lägre resultat i ett delmoment i ett ämne oftare kan kompenseras med goda resultat i andra delmoment. Denna ändring ska ske utan att utlösa en ny betygsinflation (utredning 2019–2020, i kraft den 1 juli 2021).

Regeringsförklaringen

I regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 anförde statsministern bl.a. att lärarna ska få det stöd de behöver för att betygen ska bli rättvisa och likvärdiga i hela landet. Skolor som vill ska kunna införa betyg från årskurs 4. Ämnesbetyg ska införas i gymnasieskolan och betygsinflation ska bekämpas.

Utskottets ställningstagande

Skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen på högstadiet och gymnasiet

Kunskap kräver egna ansträngningar, men förmågan till kunskapsinläring kräver också enligt utskottet att skolan är en trygg plats och att studiero råder. För ett stärkt fokus på ordning och reda anser utskottet att det ska vara möjligt för skolor att ge elever på högstadiet och gymnasiet ett skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen. Ordningsomdömet ska inte ingå i slutbetyget. Därmed tillstyrker utskottet motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 90.

Övriga frågor om bedömning

Utskottet vill framhålla vikten av en rättssäker och likvärdig bedömning. Utskottet vill också uppmärksamma att Skolverket kontinuerligt arbetar med att utveckla bedömningsstöd och annat informationsmaterial för att skapa en likvärdig och rättvis bedömning och betygsättning, vilket också är syftet med bedömningsstöden. Exempelvis publicerade Skolverket hösten 2018 nya allmänna råd om betyg i grundskolan, gymnasiet och vuxenutbildningen (hösten 2018). De nya råden syftar till att ge lärare, rektorer och huvudmän ett förtydligat stöd i arbetet med att sätta betyg, informera elever om betyg samt följa upp betyg. Betygsättningen ska vara rättssäker för eleverna samt vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

När det gäller yrkanden om bedömning, t.ex. att införa betyg från årskurs 4, vill utskottet hänvisa till den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019. I överenskommelsen är man överens om att förbättra

kunskaperna i skolan (punkten 49) genom bl.a. följande. Läroplaner och kursplaner ska revideras i syfte att stärka betoningen på kunskap och faktakunskaper och för att uppmuntra flit och ambition (uppdrag till Skolverket hösten 2019). Ytterligare insatser kan prövas för att undvika betygsinflation, som externa examinatorer. Lärarna ska ges det bedömningsstöd de behöver för att betygen ska vara rättvisa och likvärdiga i hela landet. De nationella proven ska digitaliseras och ska rättas centralt (uppdrag till Skolverket 2019) för att stärka likvärdigheten och öka attraktionskraften i läraryrket. Vidare ska skolor enligt överenskommelsen som vill kunna införa betyg från årskurs 4 då det nuvarande försöket upphör (punkten 50). Reformen införs den 1 juli 2020.

När det gäller nya betyg i gymnasieskolan framgår följande av överenskommelsen (punkten 55). Man ska övergå till ämnesbetyg på gymnasiet och reformera betygssystemet genom att justera reglerna för sammanvägningen av olika delmoment inom ett betyg i ett ämne, så att ett enstaka lägre resultat i ett delmoment i ett ämne oftare kan kompenseras med goda resultat i andra delmoment. Denna ändring ska ske utan att utlösa en ny betygsinflation (utredning 2019–2020, i kraft den 1 juli 2021).

Vidare anförde statsministern i regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 att lärarna ska få det stöd de behöver för att betygen ska bli rättvisa och likvärdiga i hela landet och att skolor som vill ska kunna införa betyg från årskurs 4. Ämnesbetyg ska införas i gymnasieskolan och betygsinflation ska bekämpas.

I sammanhanget vill utskottet också hänvisa till den pågående Betygsutredningen (U 2018:03) som utreder och ska föreslå hur ämnesbetyg kan införas i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Utredaren ska även utreda och lämna förslag på justeringar i betygssystemet för alla skolformer. Syftet är att främja elevers, såväl flickors som pojkars, kunskapsutveckling och att betygen bättre ska spegla elevers kunskaper. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2019.

Mot bakgrund av det arbete som inletts och att utskottet inte vill föregripa detta arbete avstyrks motionerna 2018/19:378 (SD) yrkandena 6, 13, 14 och 16, 2018/19:418 (KD), 2018/19:1903 (M) yrkandena 2 och 3, 2018/19:2731 (MP) yrkande 9, 2018/19:2739 (MP) yrkandena 1, 2 och 3, 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 78 och 2018/19:2835 (M) yrkande 21.

Nationella prov

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att bl.a. vissa nationella prov återinrättas och om att de nationella proven i årskurs 9 bör flyttas till årskurs 8.

Jämför reservation 28 (M, C, KD, L), 29 (M, KD), 30 (SD), 31 (M) och 32 (C) samt särskilt yttrande 2 (C, L).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 80 anför motionärerna att ett viktigt inslag i kunskapsuppföljningen är att de nationella proven behålls och utvecklas och att de prov som regeringen tagit bort under föregående valperiod återinrättas. Vidare anför motionärerna i yrkande 81 att för att få en mer likvärdig betygsättning ska de nationella proven digitaliseras och rättas externt, vilket också minskar lärarnas administrativa börda.

I kommittémotion 2018/19:2826 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 1 vill motionärerna se över möjligheten att införa centrala prov där de nationella proven blir jämförbara över tid och följer läroplanernas mål och genomförs i olika årskurser. Proven bör genomföras digitalt och rättas och bedömas externt av Skolverket eller någon annan lämplig skolmyndighet. I yrkande 2 vill motionärerna se över möjligheten att införa nya diagnostiska prov i de tidiga årskurserna. Även de diagnostiska proven bör i huvudsak skrivas digitalt och rättas och bedömas externt. Med de nya centrala proven, med fler nationellt kvalitetssäkrade mätpunkter under elevernas skolgång, blir det enligt vad motionärerna anför i yrkande 3 möjligt att börja mäta skolors förädlingsvärde. Med förädlingsvärde avser motionärerna vad varje skola tillför varje elev i form av reella kunskaper och därmed fokusera mer på elevers progression.

I kommittémotion 2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 6 anför att de nationella proven snarast möjligt bör digitaliseras och rättas externt för att lätta på lärarnas arbetsbörda. I yrkande 7 anför att de nationella proven i årskurs 9 bör flyttas till årskurs 8. Genom att ha proven i årskurs 8 får eleven enligt motionärerna större möjlighet att komplettera kunskaper som den saknar innan de sista betygen i årskurs 9 sätts.

I kommittémotion 2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8 anför att de nationella proven som är digitala ska rättas externt för att förhindra glädjebetyg och för att alla ska få en likvärdig och rättvis bedömning. Genom samarbete med andra skolenheter kan man enligt motionärerna lösa de praktiska svårigheter som kan uppstå vid mindre skolenheter.

I kommittémotion 2018/19:2841 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 7 anför bl.a. att de nationella proven bör hanteras och rättas av för

eleven fristående examinatorer och att proven bör hållas kontinuerligt under skolåren för ökat fokus på elevernas kunskapsprogression.

I motion 2018/19:2739 av Annika Hirvonen Falk och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkande 5 anför motionärerna att det inte bör införas fler nationella prov utan att man bör fortsätta den utveckling mot rättvisa, likvärdiga, digitala nationella prov som Miljöpartiet i regeringen inlett.

Gällande rätt

Nationella prov

Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bemyndigas i skollagen att meddela föreskrifter om skyldighet att delta i nationella prov (29 kap. 28 §). Regeringen har meddelat föreskrifter om nationella prov, t.ex. i vilka ämnen det ska finnas nationella prov och när de ska ges. Ytterligare föreskrifter om nationella prov har meddelats av Skolverket.

Nationella prov genomförs i vissa ämnen i årskurs 3, 6 och 9. Även i specialskolans årskurs 4, 7 och 10 samt i sameskolans årskurs 3 och 6 genomförs nationella prov. Syftet med proven är att stödja betygsättningen, förutom i årskurs 3 där syftet är att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav.

I årskurs 3 finns nationella prov i matematik och svenska eller svenska som andraspråk. I årskurs 6 finns det prov i engelska, matematik och svenska eller svenska som andraspråk. I årskurs 9 finns det prov i engelska, matematik, svenska eller svenska som andraspråk samt i något SO-ämne och något NO-ämne.

I gymnasieskolan finns det prov i engelska, matematik samt i svenska eller svenska som andraspråk. Vilka prov en elev ska göra beror på vilket program eleven går.

Ändringar gjorda föregående valperiod

I mars 2015 blev de tidigare obligatoriska proven i NO- och SO-ämnena i årskurs 6 frivilliga för lärarna att använda (9 kap. skolförordningen [2011:185]). Därefter har skolförordningen ändrats igen, och fr.o.m. vårterminen 2016 erbjuds inte längre några frivilliga prov utan i stället erbjuds frivilliga bedömningsstöd i NO- och SO-ämnena i årskurs 6.

I ett pressmeddelande från regeringen med rubriken Överenskommelse om målstyrning och utvärdering i grundskolan, daterad den 11 februari 2015, hänvisas till en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet de gröna, Centerpartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna med bl.a. följande innehåll.

Riksdagen ska under våren 2015 behandla ett antal förslag som rör målstyrning och utvärdering i grundskolan. Partierna är eniga om följande: De nationella proven genomförs, liksom i dag, i årskurs 3 (svenska och matematik), årskurs 6 (svenska, matematik och engelska) och årskurs 9

(svenska, matematik, engelska, NO och SO). De hittillsvarande obligatoriska nationella proven i årskurs 6 i NO- och SO-ämnena görs frivilliga och överförs till provbanken.

En översyn av de nationella provens omfattning, effekter och syfte genomförs. Målet är att i ökad utsträckning gå mot digitalisering och därigenom central rättning.

Vidare gjorde regeringen 2018 ändringar i fråga om nationella prov i gymnasieskolan (8 kap. gymnasieförordningen [2010:2039]). Antalet obligatoriska nationella prov har minskats från sex till tre. De inledande proven har tagits bort i matematik, svenska och engelska. Nationella prov i de högsta avslutande kurserna är fortfarande obligatoriska. Vilken nivå som är den avslutande beror på vilket program och vilken inriktning eleven läser. De inledande proven blir i stället frivilliga. Det betyder att skolan kan välja att ändå ha proven kvar. Rektorn på varje skola kan ta beslut om att hålla de tidigare nationella proven också, t.ex. som ett stöd för betygsättning. Ändringen gäller de högskoleförberedande programmen.

Den sakpolitiska överenskommelsen från januari 2019

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 är man överens om att förbättra kunskaperna i skolan (punkten 49) genom bl.a. följande. De nationella proven ska digitaliseras och ska rättas centralt (uppdrag till Skolverket 2019) för att stärka likvärdigheten och öka attraktionskraften i läraryrket.

Bakgrund

Tillkännagivanden

Riksdagen har vid två tillfällen lämnat tillkännagivanden med förslag om digitaliserade nationella prov med extern rättning (bet. 2015/16:UbU14 punkten 30, rskr. 2015/16:228) och om digitala och centralt rättade nationella prov (bet. 2016/17:UbU17 punkten 10, rskr. 2016/17:250). I mars 2016 överlämnade Utredningen om nationella prov (U 2015:02) betänkandet Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning (SOU 2016:25). Utredningen föreslog en stegvis digitalisering av nationella prov och en mer likvärdig bedömning av proven. Regeringen beslutade den 14 september 2017 propositionen Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala (prop. 2017/18:14) och gjorde däri bedömningen att tillkännagivandena är färdigbehandlade (s. 21–22 och skr. 2017/18:75 s. 160 och 164).

Riksdagen har emellertid inte instämt i regeringens bedömning att de två tillkännagivandena är slutbehandlade. Av konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU21 (s. 25) framgår att utbildningsutskottet anser att dessa frågor inte har hanterats i enlighet med utbildningsutskottets tillkännagivanden.

Därmed är dessa tillkännagivanden inte tillgodosedda. Se även utbildningsutskottets yttrande 2017/18:UbU5y.

Regeringen konstaterade i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 16 s. 110 f.) att punkten åter är öppen. I skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 bedömer regeringen att punkten inte är slutbehandlad (s. 176). Konstitutionsutskottet behandlar skrivelsen under våren 2019.

Digitalisering av nationella prov

Med utgångspunkt i propositionen Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala (prop. 2017/18:14, bet. 2017/18:UbU5, rskr. 2017/18:44) pågår arbetet med att digitalisera de nationella proven och bedömningsstöden. Syftet är att effektivisera det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygsättning. Skolverket har sedan september 2017 i uppdrag att digitalisera de nationella proven och bedömningsstöden samt skapa möjligheter för extern bedömning av proven (U2017/03739/GV). Från och med hösten 2018 genomför Skolverket en försöksverksamhet med ett stegvist införande av digitaliserade prov och extern bedömning. Försöksverksamheten omfattar 100 skolenheter och ska pågå t.o.m. höstterminen 2021. Från och med hösten 2018 ska eleverna även skriva uppsatserna i vissa nationella delprov på dator eller annan digital enhet. Målsättningen är att alla prov, i den mån det digitaliserade formatet är möjligt sett till kursplanernas innehåll, ska vara digitaliserade 2022.

I enlighet med förslagen i propositionen ska resultat på nationella prov särskilt beaktas vid betygsättning. Provens och bedömningsstödens syfte att stödja betygsättningen respektive lärarnas bedömning av elevernas kunskaper har även tydliggjorts i berörda förordningar för respektive skolform. För att stärka kvaliteten i provsystemet har Skolverket i uppdrag att utveckla gemensamma ramverk för utveckling av de nationella proven respektive de nationella bedömningsstöden. I ramverken ska bl.a. kvalitetskriterier för provverksamheten anges.

Vidare har regeringen beslutat om bestämmelser på förordningsnivå som bl.a. reglerar den försöksverksamhet med digitalisering, extern bedömning och medbedömning som Skolverket ska ansvara för.

De ändrade bestämmelserna trädde i kraft den 29 juni 2018.

Skolverkets pågående arbete

Skolverket gjorde i februari 2019 en delredovisning av regeringsuppdraget Att digitalisera de nationella proven m.m. (U2017/03739/GV), (dnr 2019:96). Av redovisningen framgår bl.a. följande. Enligt uppdraget ska alla nationella prov kunna genomföras digitalt 2022. Skolverket har meddelat Utbildningsdepartementet att en första leverans kan ske 2022 i samband med att prov i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen i årskurs 9 samt engelska i kurs 5 och 6 på gymnasial nivå kan införas. Prov i ämnena svenska,

svenska som andraspråk och matematik genomförs digitalt läsåret 2022/23 och påföljande läsår.

För att prova och utveckla tjänstens bidrag till likvärdighet och effektivitet har Skolverket inlett arbetet med 100 försöksskolor fr.o.m. hösten 2018, och detta arbete kommer att pågå t.o.m. 2021. Skolverket har arrangerat ett informationsmöte för rektorerna på skolorna i försöksverksamheten. Med försöksskolornas hjälp utvecklar Skolverket ett självskattningsverktyg för skolans digitala beredskap, som kallas LIKA-verktyget och utvecklas och tillhandahålls av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Att alla nationella prov ska vara digitala 2022 medför krav på skolhuvudmännens digitala beredskap. Bland annat kommer skolorna att behöva införskaffa nya eller uppdatera sina befintliga datorer och surfplattor så att de kan hantera webbläsare som stöder moderna webbstandarder. Skolverket tar fram vägledning och stöd inför att de digitala proven införs.

Skolinspektionen

Skolinspektionen har i uppdrag att genomföra viss central rättning av elevlösningar på de nationella proven. Inspektionen har utifrån sådana omedbedömningar dragit slutsatsen att lärare vid skolor där sambedömning förekommer är mer restriktiva i sin bedömning än lärare vid skolor där den ordinarie läraren ensam bedömer sina elevers provsvar (Skolinspektionen, Samverkan för en likvärdig bedömning, dnr 2015:1814).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i flera motionsyrkanden om att de nationella proven ska digitaliseras och rättas centralt. I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 är man överens om att förbättra kunskaperna i skolan (punkten 49) bl.a. genom att de nationella proven ska digitaliseras och rättas centralt (uppdrag till Skolverket 2019) för att stärka likvärdigheten och öka attraktionskraften i läraryrket.

Vidare vill utskottet hänvisa till det pågående arbetet med att digitalisera de nationella proven och bedömningsstöden med utgångspunkt i propositionen Nationella prov – rättvisa, likvärdiga, digitala (prop. 2017/18:14, bet. 2017/18:UbU5, rskr. 2017/18:44). Syftet är att effektivisera det nationella stödet för kunskapsbedömning och betygsättning. Skolverket har sedan september 2017 i uppdrag att digitalisera de nationella proven och bedömningsstöden samt skapa möjligheter för extern bedömning av proven (U2017/03739/GV). Från och med hösten 2018 genomför Skolverket en försöksverksamhet med ett stegvist införande av digitaliserade prov och extern bedömning. Försöksverksamheten omfattar 100 skolenheter och ska pågå t.o.m. höstterminen 2021.

Enligt uppdraget till Skolverket ska alla nationella prov kunna genomföras digitalt 2022. Skolverket har meddelat Utbildningsdepartementet att en första

leverans kan ske 2022 i samband med att prov i samhällsorienterande och naturorienterande ämnen i årskurs 9 samt engelska i kurs 5 och 6 på gymnasial nivå kan införas. Prov i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik genomförs digitalt läsåret 2022/23 och påföljande läsår. Utskottet följer med stort intresse detta arbete.

När det särskilt gäller yrkandet om att de nationella proven bör behållas och utvecklas, och särskilt frågan om att de prov som regeringen tagit bort under föregående valperiod bör återinrättas, vill utskottet anföra följande. Regeringen har 2018 gjort ändringar när det gäller nationella prov i gymnasieskolan (8 kap. gymnasieförordningen [2010:2039]). Utskottet ser inga skäl att ändra på denna ordning. När det gäller de ändringar som gjordes i fråga om nationella prov i grundskolan under föregående valperiod, byggde dessa på en överenskommelse mellan Socialdemokraterna, Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna, dåvarande Folkpartiet liberalerna och Miljöpartiet de gröna (februari 2015).

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet 2018/19:378 (SD) yrkande 8, 2018/19:2739 (MP) yrkande 5, 2018/19:2826 (M) yrkandena 1, 2 och 3, 2018/19:2835 (M) yrkandena 6 och 7, 2018/19:2841 (C) yrkande 7 och 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkandena 80 och 81.

Arbets- och skolmiljö

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. skollokaler och skolmiljön.

Jämför reservation 33 (SD), 34 (KD) och 35 (L).

Motionerna

I motion 2018/19:2669 av Ida Karkiainen m.fl. (S) betonas vikten av trygga och moderna utemiljöer på skolor och förskolor. Regeringen bör enligt motionärerna överväga att utvärdera satsningen på förbättrade utemiljöer samt beakta behovet av en strategi för framtiden kring hur skolhuvudmän kan förbättra utemiljöerna i skolorna och förskolorna runt om i landet.

I kommittémotion 2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 38 vill motionärerna att staten på sikt tar ett större ansvar för landets skollokaler då många kommuner inte mäktar med renoveringsbehovet själva.

I kommittémotion 2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 19 anförs att skollagen bör förtydligas så att det framgår att skolor ska ha grundläggande fysisk tillgänglighet. Alltför många skolor har enligt motionärerna fortfarande bristande fysisk tillgänglighet och många unga med funktionsnedsättningar kan på grund av otillgängliga lokaler inte gå i önskad skola. Motsvarande förslag finns i kommittémotion 2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 42.

Enligt motion 2018/19:2438 av Ola Johansson (C) yrkande 2 bör regeringen se över möjligheten till energieffektivisering genom ekonomiska stimulanser till skolbyggnader.

I kommittémotion 2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkande 23 efterfrågas förslag på lagstiftning som tydliggör att både elever och föräldrar har ett ansvar för att medverka till en god skolmiljö. Det behöver enligt motionärerna tydliggöras vilket ansvar elever och vårdnadshavare har för en god arbetsmiljö och trygghet. I yrkande 30 efterfrågas förslag på lagstiftning som tydliggör att den som avsiktligt saboterar skolans fysiska miljö ska delta i att återställa det som skadats.

I partimotion 2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10 begärs att skollagen ska förtydligas när det gäller fysisk tillgänglighet i skollokalerna. Enligt motionärerna tillåts friskolor i praktiken att bedriva sin verksamhet i fysiskt otillgängliga lokaler.

Enligt motion 2018/19:2737 av Jonas Eriksson och Rebecka Le Moine (båda MP) bör regeringen värna barns och elevers rätt till hälsofrämjande och pedagogiska utemiljöer.

Bakgrund och gällande rätt

Skollagen och arbetsmiljölagen

I 5 kap. skollagen (2010:800) finns bestämmelser om arbetsmiljö. I 3 § föreskrivs att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero (se nästa avsnitt Trygghet och studiero). I 4 § finns en uttrycklig hänvisning till arbetsmiljölagens bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö. I arbetsmiljölagen (1977:1160) finns bestämmelser om kraven på en god arbetsmiljö. Arbetsmiljölagen gäller för både elever och skolpersonal i grund- och gymnasieskolan, fr.o.m. förskoleklassen. Den gäller också för den personal som arbetar i förskolor och på fritidshem.

I 5 kap. skollagen finns även bestämmelser om ordningsregler och disciplinära åtgärder och andra särskilda åtgärder. Enligt 5 § ska rektorn besluta om ordningsregler för varje skolenhet, som ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. I 6 § anges att rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade och som står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter, för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Enligt det som anges i 5 kap. 7–23 §§ får det beslutas om utvisning, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid en annan skolenhet, avstängning samt omhändertagande av föremål som används på ett sätt som är störande för utbildningen eller som kan utgöra en fara för säkerheten i utbildningen. Av 10 kap. 30 § följer att elever i kommunala skolor kan flyttas permanent till en annan skola för att ge de andra eleverna trygghet och studiero.

Diskrimineringslagen

Sedan den 1 januari 2015 klassas bristande tillgänglighet i alla skolformer som diskriminering enligt 1 kap. 4 § diskrimineringslagen (2008:567). Med bristande tillgänglighet avses enligt diskrimineringslagen att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att ”skäligen åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att den personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan sådan funktionsnedsättning”. Begreppet tillgänglighet innefattar stöd eller personlig service, information och kommunikation samt den fysiska miljön. I förarbetena till ändringen i diskrimineringslagen (prop. 2013/14:198) förtydligas det att förbudet mot diskriminering med anledning av bristande tillgänglighet omfattar verksamhet som avses i skollagen, dvs. hela skolväsendet som anordnas av det allmänna och av enskilda, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet som bedrivs i stället för utbildning inom skolväsendet. Även elevhälsan omfattas.

Skolverkets arbete

Skolverket har tagit fram en juridisk vägledning om trygghet och studiero i vilken Skolverket förklarar det gällande regelverket för bl.a. de tillfälliga åtgärder som rektorer och lärare har befogenhet att besluta om för trygghet och studiero (se nedan nästa avsnitt). Vägledningen förklarar att lärarna och den övriga personalen har ansvar för eleverna i skolan. Om det händer något ska de ingripa för att skapa trygghet och studiero för eleverna eller för att komma till rätta med en elev som stör. När det särskilt gäller rektorns och lärarens rätt att ta ifrån en elev ett föremål om det används så att det stör utbildningen eller riskerar att skada någon i skolan eller i fritidshemmet anför Skolverket följande. När det gäller föremål som stör är det hur föremålet används som är grunden för omhändertagandet. Exempelvis kan en mobiltelefon vara störande även om den är avstängd. Föremålet som omhändertas ska enligt vägledningen lämnas tillbaka senast när eleven slutar för dagen. Undantaget är om eleven har tagit med sig föremålet flera gånger eller om det är ett föremål som eleven inte bör få tillbaka på grund av dess beskaffenhet. I så fall kan man enligt vägledningen omhänderta föremålet i upp till fyra dagar i avvaktan på att vårdnadshavarna kontaktats.

Statsbidrag för upprustning av skollokaler och utemiljöer

Boverket har sedan november 2015 haft i uppdrag av regeringen att fördela statsbidrag för upprustning av skollokaler och utemiljöer enligt förordningen (2015:552) om statsbidrag för upprustning av skollokaler och av utemiljöer vid skolor, förskolor och fritidshem. Statsbidraget har enligt förordningen lämnats för att rusta upp

1. skollokaler i syfte att ge elever en förbättrad lär- och arbetsmiljö och samtidigt minska lokalernas miljöpåverkan

2. utemiljöer vid förskolor, skolor och fritidshem i syfte att ge barn och elever en förbättrad och trygg lärmiljö som främjar fysisk aktivitet.

Enligt uppgift från Utbildningsdepartementet avslutades statsbidraget 2018 och är ej längre sökbar, i enlighet med riksdagens beslut 2018/19:UbU1 (rskr. 2018/19:104).

Pågående arbete om stärkt skydd mot diskriminering i skolan

I utkastet till lagrådsremiss Stärkt skydd mot diskriminering i skolan föreslås ändringar i diskrimineringslagen (2008:567) och skollagen (2010:800) i syfte att stärka skyddet mot diskriminering för barn och elever i sådan verksamhet som regleras i skollagen. Förslagen innebär att Skolinspektionen får rätt att som part föra talan om diskrimineringsersättning för en enskild som medger det i mål om diskriminering i skollagsreglerad verksamhet. Skolinspektionen ska också kunna utreda anmälningar om diskriminering på ett effektivt sätt. När Skolinspektionen för talan om diskrimineringsersättning ska myndigheten också få föra annan talan för den enskilde om denna medger det. Vidare föreslås att tillsynen över diskrimineringslagens bestämmelser om aktiva åtgärder mot diskriminering när det gäller verksamhet enligt skollagen flyttas från Diskrimineringsombudsmannen till Skolinspektionen. Skollagens bestämmelser om tillsyn ska då tillämpas. Förslaget har varit ute på remiss under 2018 och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Den sakpolitiska överenskommelsen från januari 2019

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 är man överens om att investera i goda lärmiljöer (punkten 52) och skapa studiero (punkten 53) genom bl.a. följande. Man ska genomföra en nationell plan för studiero och trygghet i skolan. Mobilförbud införs i klassrum, med rätt för rektor/lärare att bestämma att mobiler kan/ska användas vid olika tillfällen med bestämda syften (Ds hösten 2019. Ny lagstiftning från den 1 januari 2021). Resurser tillförs för att anställa fler lärarassistenter. Vidare ska lärarutbildningen reformeras (punkten 56), och bl.a. kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska vara en obligatorisk del (genomförs från 2021).

Regeringsförklaringen

I regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 anförde statsministern bl.a. att en nationell plan för studiero och trygghet i skolan ska tas fram och mobilförbud införs. Resurser ska tillföras för att anställa fler lärarassistenter. Vidare ska stöd för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar öka.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka betydelsen av en god arbetsmiljö och tillgängliga skollokaler för barn, elever och vuxna, i enlighet med gällande reglering.

Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till den sakpolitiska överenskommelsen från januari 2019. I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 är man överens om att investera i goda lärmiljöer (punkten 52) och skapa studiero (punkten 53) genom bl.a. följande. En nationell plan för studiero och trygghet i skolan ska genomföras. Mobilförbud införs i klassrum, med rätt för rektor/lärare att bestämma att mobiler kan/ska användas vid olika tillfällen med bestämda syften (Ds hösten 2019. Ny lagstiftning från den 1 januari 2021). Resurser tillförs för att anställa fler lärarassistenter. Vidare ska lärarutbildningen reformeras (punkten 56), och bl.a. kunskaper om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska vara en obligatorisk del (genomförs från 2021).

Vidare anförde statsministern i regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 bl.a. att en nationell plan för studiero och trygghet i skolan ska tas fram och mobilförbud införs. Resurser ska tillföras för att anställa fler lärarassistenter. Vidare ska stödet för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar öka.

Mot bakgrund av det arbete som inletts avstyrker utskottet motionerna 2018/19:378 (SD) yrkande 38, 2018/19:856 (SD) yrkande 19, 2018/19:1639 (SD) yrkande 42, 2018/19:2053 (L) yrkande 10, 2018/19:2438 (C) yrkande 2, 2018/19:2669 (S), 2018/19:2737 (MP) och 2018/19:2893 (KD) yrkandena 23 och 30.

Trygghet och studiero

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om trygghet och studiero.

Jämför reservation 36 (M, SD, KD), 37 (V), 38 (M, SD), 39 (M), 40 (SD) och 41 (M) samt särskilt yttrande 3 (C, L).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 89 anfördes att skolan ska vara fri från hot, mobbning och trakasserier och ingen ska tillåtas förstöra för elever som sköter sig. Därför föreslår motionärerna att skollagen skärps i syfte att underlätta för rektorer att flytta elever som hotar eller mobbar andra elever.

I kommittémotion 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 15 anfördes att skollagen inte är tillräckligt tydlig när det gäller att det alltid är

förövaren, och inte brottsoffret, som bör byta skola och lagen bör därför skärpas.

I kommittémotion 2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 7 anser motionärerna att rektorer i gymnasieskolan bör ha samma befogenheter som rektorer i grundskolan när det kommer till att upprätthålla ordning och reda på skolan. Rektorernas befogenheter när det gäller avstängning av elever från gymnasieskolan bör ses över i syfte att förbättra gymnasierektorers befogenheter. Motsvarande förslag finns i kommittémotion 2018/19:2837 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 9. Därtill anges att denna möjlighet även bör utsträckas till rektorer på fristående gymnasieskolor.

I kommittémotion 2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 20 begärs en översyn av de delar av skollagen som rör trygghet och studiero i syfte att tydliggöra och stärka lärares rätt att ingripa. Enligt motionärerna drar sig lärare för att tillrättavisa elever eller ingripa vid bråk av rädsla för att bli anmälda.

I kommittémotion 2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 15 vill motionärerna att regeringen skyndsamt ska utreda hur ett system med jourklasser ska kunna införas i samtliga svenska kommuner, dit elever som inte fungerar i den normala skolsituationen ska kunna flyttas med omedelbar verkan för en kortare eller lite längre tid. Dessa åtgärder syftar enligt motionärerna till att den som ägnar sig åt mobbning ska få hjälp att komma ur sitt destruktiva beteende och till att övriga elever ska ges en rimlig möjlighet till en trygg och lugn tillvaro med studiero i skolan. I yrkande 41 vill motionärerna att elever som är under förundersökning och utreds för grova våldsbrott eller sexualbrott, som normalt skulle ge fängelse för vuxna, ska avskiljas från sin vanliga klass och sättas i en s.k. pliktskola efter beslut av rektorn. Orsaken är enligt motionärerna att utredningstiden för brott begångna av unga personer ofta är mycket lång.

I motion 2018/19:1256 av Runar Filper (SD) föreslås en skärpning av skollagen som ger skolledningen rätt att stoppa elever från att ta med sig mobiltelefoner in på lektionen. Detta skulle enligt motionären förbättra arbetsmiljön avsevärt.

I partimotion 2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3 anser motionärerna att förebyggande åtgärder generellt är av betydligt större vikt för att verkligen förhindra kränkningar än vad disciplinära åtgärder är. En välfungerande elevhälsa, liksom ett nära samarbete mellan skola, fritidshem och föreningsliv, är exempel på förebyggande arbete som behöver tillmätas större vikt. Vidare framhåller motionärerna bl.a. att värdegrundsfrågor aktivt ska diskuteras på varje skola.

Gällande rätt

Rektorn och lärarna har allmänna befogenheter att vidta omedelbara och tillfälliga åtgärder för en trygg skolmiljö

Lärarna och den övriga personalen har ansvar för eleverna i skolan. Om det händer något ska de ingripa för att skapa trygghet och studiero för eleverna eller för att komma till rätta med en elev som stör. Rektorn eller lärarna får då vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som krävs för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande (5 kap. 6 § skollagen [2010:800]). Det kan t.ex. handla om tillrättavisningar eller omflyttningar i klassrummet för att sära på elever. Bestämmelsen i skollagen gäller också om en rektor eller en lärare behöver gå emellan två elever som bråkar eller för att stoppa skadegörelse. Åtgärderna får inte inskränka elevens rätt till utbildning, och man får bara göra saker som är rimliga i förhållande till syftet och till omständigheterna i den aktuella situationen, exempelvis elevens ålder och beteende (se Skolverkets juridiska vägledning om trygghet och studiero, reviderad i februari 2018).

Disciplinära åtgärder

Bestämmelserna i skollagen om disciplinära åtgärder gäller både för skolor inom det offentliga skolväsendet och för fristående skolor (med undantag för permanent omplacering vid annan skolenhet, se nedan). De ska inte användas för att straffa eleverna, utan tanken är att de ska leda till ett ändrat beteende så att arbetssituationen blir bättre för eleven och alla andra på skolan (Skolverkets juridiska vägledning om trygghet och studiero, reviderad i februari 2018). De disciplinära åtgärder som regleras i skollagen är tillfällig omplacering, tillfällig omplacering vid en annan skolenhet, avstängning, omhändertagande av föremål, utvisning, kvarsittning och skriftlig varning.

Tillfällig omplacering

Av 5 kap. 12 § första stycket skollagen följer att i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om åtgärderna som vidtagits efter en sådan utredning som avses i 5 kap. 9 § första stycket inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero. Enligt den sistnämnda bestämmelsen ska rektorn, om en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse, se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare.

Omlacering kan alltså bli aktuellt först när man har gjort en utredning och åtgärderna utifrån den inte har haft någon effekt. Men regeln om rektorns och lärarnas allmänna befogenheter (5 kap. 6 § skollagen, se ovan) innebär enligt Skolverkets juridiska vägledning att man kan göra en tillfällig omlacering i akuta fall utan utredning.

Av 5 kap. 12 § andra och tredje stycket följer att elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut. Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av 5 kap. 12 § första stycket gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

Tillfällig omlacering vid en annan skolenhet

Av 5 kap. 13 § första stycket följer att om åtgärder enligt 5 kap. 12 § (se ovan) inte är tillräckligt ingripande eller på grund av andra omständigheter inte är möjliga att genomföra får rektorn besluta att en elev tillfälligt ska följa undervisningen vid en annan skolenhet. I 5 kap. 13 § andra stycket sägs att beslutet om en sådan tillfällig placering fattas gemensamt med rektorn vid den mottagande skolenheten. Elevens vårdnadshavare ska informeras om beslutet innan placeringen genomförs. Av 5 kap. 13 § tredje stycket följer att endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor. Av förarbetena (prop. 2009/10:165 s. 685) följer att kravet på synnerliga skäl innebär att tillfällig omlacering bara kan bli aktuellt i rena undantagsfall. Under alla omständigheter får åtgärden inte gälla längre än fyra veckor. Bestämmelserna gäller även för fristående grund- och gymnasieskolor. Se vidare nedan i avsnittet om fristående skolor.

Permanent omlacering vid en annan skolenhet

Elever i kommunala grundskolor och grundsärskolor kan flyttas permanent till en annan skola för att ge de andra eleverna trygghet och studiero. Regeln gäller alltså inte fristående skolor och gymnasieskolor. Permanent omlacering vid en annan skolenhet regleras i 10 kap. 30 § skollagen. När det gäller grundskolor med offentlig huvudman framgår det av andra stycket 2 att ett rekvisit för att kommunen ska få frångå önskemål från en elevs vårdnadshavare om placering vid skolenhet är att ”det är nödvändigt med hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero”. Kommunen kan även frångå elevens vårdnadshavares önskemål om placering vid kommunens skolenhet om ”den önskade placeringen skulle medföra betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för kommunen” (10 kap. 30 § andra stycket). Motsvarande reglering för grundsärskolan finns i 11 kap. 29 §. Av förarbetena (prop. 2006/07:69 s. 19) till 10 kap. 30 § framgår bl.a. följande. Om det uppstår problem på en skola till följd av att en elev missköter sig på ett sådant sätt att det påverkar andra elever i den meningen att deras trygghet och studiero i skolan försämras får det förutsättas att dessa problem normalt kan lösas utan

att någon elev måste byta skola. I många fall kan det antas att den elev som uppträder olämpligt behöver någon form av särskilt stöd. Sådant stöd ska i första hand ges vid den skola där eleven är placerad. Det kan dock finnas vissa undantagsfall där kommunen, av hänsyn till övriga elevers trygghet och studiero, måste flytta en elev som har misskött sig till en annan skola, trots att eleven kan få erforderligt stöd vid den skola där han eller hon fullgör sin utbildning. Misskötsamheten behöver inte vara direkt riktad mot de andra eleverna, utan bestämmelsen kan tillämpas även om eleverna påverkas indirekt genom att t.ex. en lärare är utsatt för en elevs agerande. Avgörande är att elevens beteende har en negativ inverkan på andra elevers trygghet och studiero. Möjligheten att förflytta en elev enligt denna bestämmelse ska tillämpas restriktivt. Utgångspunkten måste vara att andra insatser har prövats och att det inte finns några andra sätt att ge de övriga eleverna en acceptabel skolmiljö. Kommunen måste göra en samlad bedömning av alla relevanta omständigheter i det enskilda fallet och måste då särskilt beakta möjligheten att nå det eftersträvade resultatet genom andra, för den berörda eleven mindre ingripande åtgärder. Avgörande för att bestämmelsen ska kunna tillämpas är således att flyttningsåtgärden är nödvändig. I detta ligger att alla andra möjligheter att åstadkomma en lösning på problemet är uttömda. Se vidare nedan i avsnittet om fristående skolor.

Avstängning i de obligatoriska skolformerna

Avstängning från de obligatoriska skolformerna (grundskolan, specialsolan och sameskolan) regleras i 5 kap. 14–16 §§ skollagen. I vissa fall får rektorn besluta att stänga av en elev. Det kan ske för att man på skolan ska klara av en svår situation, t.ex. om det har förekommit grovt våld så att skolan måste anmäla till polisen och Arbetsmiljöverket, ta kontakt med vårdnadshavare och ge stöd till eleven, andra elever och lärare. Det finns tre krav som måste vara uppfyllda för att rektorn ska kunna stänga av en elev helt eller delvis.

1. Det är nödvändigt med hänsyn till andra elevers trygghet och studiero.
2. Andra åtgärder har inte haft någon effekt.
3. Eleven erbjuds kompensation för missad undervisning.

Skolan kan även besluta om avstängning utan att ha prövat andra åtgärder först om det uppstår en akut situation, t.ex. om en elev har begått ett allvarligt brott. Avstängningen får aldrig vara längre än en vecka och inte förekomma oftare än två gånger per termin. Beslutet går att överklaga (5 kap. 14–15 §§ skollagen).

Avstängning i de frivilliga skolformerna

Avstängning från de frivilliga skolformerna regleras i 5 kap. 17–21 §§ skollagen. Regleringen avser såväl fristående skolor som skolor med kommunala huvudmän. I de frivilliga skolformerna kan man stänga av elever

under andra förutsättningar och under längre tid än i de obligatoriska skolformerna. Skolan kan stänga av en elev

1. om eleven fuskar
2. om eleven stör eller hindrar utbildningen
3. om eleven utsätter någon för kränkande behandling
4. om eleven påverkar de andra elevernas trygghet och studiero på något annat sätt än i punkt 2 och 3.

Det är huvudmannen som beslutar om avstängning, men rektorn får stänga av eleven omedelbart om förutsättningarna i punkt 2–4 är uppfyllda och det är nödvändigt att fatta ett snabbt beslut. Rektorns beslut gäller bara tills huvudmannen har prövat saken och aldrig längre än två veckor. Avstängningen får i normalfallet inte vara längre än två veckor, men den kan vara längre om syftet inte uppnås på kortare tid. Den borte gränsen är dock det pågående kalenderhalvåret och ytterligare tre kalenderhalvår.

Särskilt om fristående skolor och tillämpningen av tillfällig och permanent omplacering av elever vid en annan skolenhet

När det gäller tillfällig omplacering av elever vid en annan skolenhet gäller som framgått ovan att tillfällig omplacering av elever kan ske under högst fyra veckor. Bestämmelserna gäller även för fristående grund- och gymnasieskolor. För enskilda huvudmän som endast har en skolenhet alternativt har två eller fler skolenheter men där de geografiska avstånden mellan enheterna är långa torde möjligheten att tillämpa bestämmelserna i båda fallen inskränka sig till att göra en överenskommelse med en närliggande skola/kommun om att omplacera en elev tillfälligt. När det gäller permanent omplacering av elever vid en annan skolenhet på grundskolan kan enligt nuvarande reglering fristående skolor inte använda sig av denna åtgärd.

Läroplansändringar för att främja ökad trygghet och studiero

Regeringen fattade den 30 augusti 2018 beslut om ändringar i läroplanen för förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet, i läroplanen för sameskolan och i läroplanen för gymnasieskolan. I läroplanerna förtydligas rektorns ansvar när det gäller trygghet och studiero. Läroplanerna kompletteras också så att de markerar att elever ska visa respekt för, och hänsyn mot, skolans personal och andra elever. Vikten av att eleven, genom egen ansträngning och delaktighet, tar ansvar för sitt lärande och för att bidra till en god arbetsmiljö betonas också.

Ändringarna bygger på Skolkommissionens förslag i betänkandet Samling för skolan (SOU 2017:35). I sitt slutbetänkande konstaterade Skolkommissionen att det finns problem med lärandemiljöerna på många av landets skolor. Många elever upplever bristande studiero och att andra elever stör ordningen på lektionerna. Ändringarna träder i kraft den 1 juli 2019.

Den sakpolitiska överenskommelsen från januari 2019

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 är man överens om att skapa studiero (punkten 53) genom följande. En nationell plan för studiero och trygghet i skolan ska genomföras. Mobilförbud införs i klassrum, med rätt för rektor/lärare att bestämma att mobiler kan/ska användas vid olika tillfällen med bestämda syften (Ds hösten 2019. Ny lagstiftning ska finnas från den 1 januari 2021). Resurser tillförs för att anställa fler lärarassistenter. Nationella riktlinjer tas fram för hur lärarassistenter, socionomer och andra yrkesgrupper ska kunna avlasta lärarna (uppdrag till Skolverket efter vårandringsbudgeten). Elever som har hotat eller utsatt andra för våld ska lättare kunna stängas av eller omplaceras (samma Ds som mobiltelefoner).

Regeringsförklaringen

I regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 anförde statsministern bl.a. att en nationell plan för studiero och trygghet i skolan ska tas fram. Mobilförbud ska införas och mobbning ska bekämpas med kraft. Elever som har hotat eller utsatt andra för våld ska lättare kunna stängas av eller omplaceras. Resurser ska tillförs för att anställa fler lärarassistenter.

Utskottsinitiativ om trygghet och studiero i skolan

Under riksmötet 2017/18 föreslog utskottet med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen ska låta utreda regelverket för trygghet och studiero i skolan med inriktning mot en skärpning av skollagen och se till att det informeras om och vidtas lämpliga insatser för att underlätta tillämpningen av det aktuella regelverket bland lärare, rektorer och huvudmän. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag den 18 april 2018 (bet. 2017/18:UbU19, punkt 17 om trygghet och studiero i skolan, rskr. 2017/18:221).

I skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 bedömer regeringen att punkten inte är slutbehandlad (s. 180). Konstitutionsutskottet behandlar skrivelsen under våren 2019.

Yttrande från Skolverket

Skolverket inkom på utskottets begäran med ett yttrande om förtydligande av skollagen när det gäller möjligheten att vidta åtgärder när en elev begått kränkande eller brottsliga handlingar mot en annan elev. Skolverket lämnade ett antal synpunkter (daterat den 31 augusti 2017, dnr 2017:974) som kort kan sammanfattas enligt följande:

- När det gäller skollagens reglering om disciplinära åtgärder och om att permanent omplacera elever ser Skolverket inget behov av att förtydliga lagstiftningen.
- På frågan om alternativa åtgärder till en lagändring skulle vara att föredra menar Skolverket att det bland såväl skolhuvudmän som personal i skolan finns en upplevd osäkerhet om hur bestämmelserna ska tillämpas. Skolverket ser här att myndigheten har möjlighet att, genom insatser som myndigheten finner lämpliga, bidra till att underlätta tillämpningen av bestämmelserna.

Uppdrag till Skolverket

Skolverket fick i 2018 års regleringsbrev i uppdrag att kartlägga hur ordningsregler och disciplinära åtgärder används inom skolan. Myndigheten skulle vidare med utgångspunkt i kartläggningen lämna förslag till åtgärder i syfte att uppnå en skolmiljö präglad av trygghet och studiero. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) i oktober 2018. Skolverkets redovisning bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

För att genomföra kartläggningen har Skolverket skickat en enkät till ett nationellt representativt urval av rektorer i grundskolan och gymnasieskolan. Vidare har enkäten kompletterats med intervjuer med rektorer, lärare och elever på fyra skolor.

Av redovisningen framgår bl.a. följande. Enkäten visar att alla skolor har ordningsregler och att de flesta reviderar dem en gång per år. Det vanligaste är att rektorn och lärarna deltar i arbetet med att ta fram ordningsregler. Elever, annan personal och vårdnadshavare deltar i varierande utsträckning. Nästan alla rektorer svarade i enkäten att skolans ordningsregler innehåller regler om att skolan ska vara fri från kränkningar, hot och våld. En annan vanlig regel är att ingen får skräpa ner, klottra eller förstöra. Rektorer svarade i hög utsträckning att eleverna följer ordningsreglerna och att personalen i hög utsträckning agerar enligt om elever bryter mot reglerna. Rektorer och lärare betonar i intervjuerna att det är viktigt att eleverna är delaktiga i skolans arbete med ordningsregler. De menar även att det är mer framgångsrikt om skolan har få och tydliga regler som är väl kända. Eleverna berättar att de sällan känner till skolans ordningsregler och att de inte känner sig delaktiga. Eleverna uttrycker att de vill vara mer delaktiga. När de är delaktiga och förstår reglerna ökar deras acceptans och vilja att följa dem.

I enkäten svarade 90 procent av rektorerna att de känner sig säkra på sina befogenheter att besluta om disciplinära åtgärder. En stor andel svarade att det inte finns något som hindrar eller begränsar dem och att de inte behöver mer information eller stöd.

Resultatet från enkäten visar att de flesta rektorer sällan använder disciplinära åtgärder. Kvarsittning och tillfälliga omplaceringar är mest sällsynta. De åtgärder som rektorer något oftare beslutar om är omhändertagande av föremål, skriftlig varning och utredning. Skriftlig

varning och avstängning är vanligare i gymnasieskolan. Rektorer använder avstängning vid allvarliga situationer, t.ex. när det förekommer våld.

Rektorer använder oftare disciplinära åtgärder på grundskolor där en låg andel av eleverna har föräldrar med eftergymnasial utbildning. Vissa åtgärder, som omhändertagande av föremål och avstängning, är vanligare på grundskolor som bara har högstadium.

Utifrån kartläggningen bedömer Skolverket att rektorer sällan använder disciplinära åtgärder eftersom de föredrar andra sätt att arbeta. Rektorer betonar att samtal, stöd, anpassningar och insatser från elevhälsan har bättre effekt. De menar att skolans långsiktiga och förebyggande arbete har större betydelse för trygghet och studiero. Disciplinära åtgärder kan vara användbara vid en akut situation där det främst handlar om att säkra trygghet och studiero för övriga elever. Samtidigt ser rektorer en risk att stigmatisera de elever som är föremål för åtgärden, vilket kan bidra till att förstärka ett negativt beteende.

Skolverkets slutsatser

Utifrån kartläggningen bedömer Skolverket att det inte finns ett omfattande behov av stöd. Skolverket ser inte heller ett behov av att ändra bestämmelserna om disciplinära åtgärder. Skolverket har identifierat två områden där myndigheten kan utöka sitt stöd och ett område där resultatet från kartläggningen kan ingå i ett kommande stödmaterial.

- Det första området handlar om att utöka Skolverkets stöd till rektorer och lärare om när de kan tillämpa disciplinära åtgärder. Skolverket bör ta fram ett material där myndigheten kan förtydliga syftet med de disciplinära åtgärderna och sätta in dem i ett sammanhang.
- Det andra området handlar om att Skolverket kan förstärka stödet till huvudmän om disciplinära åtgärder så att de i sin tur kan ge stöd till skolorna. Vissa disciplinära åtgärder är organisatoriskt svåra och kräver stöd från huvudmannen. Det handlar t.ex. om tillfälliga omplaceringar.
- Under hösten 2018 publicerade Skolverket ett stödmaterial som ger stöd till skolor i hur de kan utveckla sitt främjande arbete med trygghet och studiero och sitt arbete med ordningsregler. Till avsnittet om ordningsregler har den aktuella kartläggningen bidragit med underlag.

Skolverket vill betona att det inte finns några enkla eller snabba lösningar för att uppnå en skola präglad av trygghet och studiero. Det som är av betydelse är ett förebyggande arbete, tillitsfulla relationer samt en undervisning av hög kvalitet som möter elevernas behov av stöd och utmaningar. Det handlar även om lärarnas ledarskap i klassrummet och om rektorns styrning. Inom dessa områden arbetar Skolverket med flera stödjande åtgärder, t.ex. inom ramen för Samverkan för bästa skola och de nationella skolutvecklingsprogrammen.

Samverkan för bästa skola

Skolverket har sedan 2015 i uppdrag att stödja grund- och gymnasieskolor med låga kunskapsresultat som har särskilt svåra förutsättningar att förbättra elevernas resultat på egen hand (U2015/03357/S, U2017/00301/S). Målet är att genom riktade insatser hitta specifika lösningar för att stärka skolornas arbete med att planera, följa upp och utveckla utbildningen efter sina respektive unika förutsättningar och behov. De deltagande skolorna utses bl.a. utifrån underlag från Skolinspektionen. Sedan 2017 ingår även förskolor i satsningen. Samarbetet mellan huvudman, skola eller förskola och Skolverket inleds med att en nulägesanalys tas fram. Med hjälp av denna identifieras vilka insatser som möjligtvis kan åtgärda de problem som finns och bidra till en utveckling som leder till att elevernas kunskapsresultat ökar. Insatserna varierar och utgår från de lokala utvecklingsbehoven. Exempel på insatser är att utveckla huvudmannens arbete med att analysera och bedöma skolans eller förskolans utvecklingsbehov, utbildning och handledning i systematiskt kvalitetsarbete i styrkedjan, utveckla lärares och pedagogers språk- och kunskapsutvecklande undervisning och utveckla förutsättningar för att skapa trygghet och studiero. Insatserna genomförs under tre år och arbetet följs och stöds av forskare.

Utskottets ställningstagande

En skolmiljö som präglas av trygghet och studiero är enligt utskottet en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Det är skolans och ytterst rektorns ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. Det förebyggande arbetet är centralt. Det behövs gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. Utskottet kan konstatera att bristande trygghet och studiero samt förekomsten av olika former av skadegörelse och kränkningar i dag är alltför vanliga, och i undantagsfall förekommer det även att elever utsätter varandra för straffbara handlingar.

Under föregående valperiod, riksmötet 2017/18, föreslog utskottet med stöd av sin initiativrätt enligt 9 kap. 16 § riksdagsordningen ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen ska låta utreda regelverket för trygghet och studiero i skolan med inriktning mot en skärpning av skollagen och se till att det informeras om och vidtas lämpliga insatser för att underlätta tillämpningen av det aktuella regelverket bland lärare, rektorer och huvudmän. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag den 18 april 2018 (bet. 2017/18:UbU19, punkt 17 om trygghet och studiero i skolan, rskr. 2017/18:221).

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 är man överens om att skapa studiero (punkten 53) genom att bl.a. genomföra en nationell plan för studiero och trygghet i skolan. Mobilförbud ska införas i klassrum, med rätt för rektor/lärare att bestämma att mobiler kan/ska användas vid olika tillfällen med bestämda syften (Ds hösten 2019. Ny lagstiftning ska finnas från den 1 januari 2021). Resurser tillförs för att anställa fler lärarassistenter. Nationella riktlinjer ska tas fram för hur lärarassistenter, socionomer och andra yrkesgrupper ska kunna avlasta lärarna (uppdrag till Skolverket efter vårändringsbudgeten). Elever som har hotat eller utsatt andra för våld ska lättare kunna stängas av eller omplaceras (samma Ds som mobiltelefoner).

Också av regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 framgår att en nationell plan för studiero och trygghet i skolan ska tas fram. Vidare anförde statsministern att mobbnings ska bekämpas med kraft. Elever som har hotat eller utsatt andra för våld ska lättare kunna stängas av eller omplaceras. Resurser ska tillföras för att anställa fler lärarassistenter och mobilförbud införas.

Utskottet vill i sammanhanget också nämna att till höstterminen 2019 träder nya skrivningar i läroplanerna i kraft, som betonar elevernas plikt att visa respekt för skolans personal och andra elever.

Mot bakgrund av det arbete som inletts och pågår avstyrker utskottet motionerna 2018/19:378 (SD) yrkandena 15 och 41, 2018/19:1256 (SD), 2018/19:1760 (V) yrkande 3, 2018/19:2806 (M) yrkande 15, 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 89, 2018/19:2824 (M) yrkande 7, 2018/19:2835 (M) yrkande 20 och 2018/19:2837 (M) yrkande 9.

Fritidshem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om personaltäthet i fritidshemmen och fritidshemmens kompensatoriska uppdrag.
Jämför reservation 42 (SD).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:374 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås att personaltätheten på fritidshemmen ska öka så att det går högst 20 barn per anställd. Fritidshemmen ska samtidigt tilldelas kompensatoriska uppgifter, t.ex. läsläsning, arbete i jourklasser eller extra stöd till särbegåvade barn.

Partimotion 2018/19:2301 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 6 betonar betydelsen av att den utredning (dir. 2018:102) som ska föreslå åtgärder för att

stärka fritidshemmens kompensatoriska uppdrag ska tas på allvar och leda till stärkt kvalitet och ökad jämlikhet i skolan.

Gällande rätt

Fritidshemmet är en del av skolväsendet, och verksamheten omfattas av bestämmelser i 1–6 kap. samt 14 kap. skollagen (2010:800). För fritidshemmet gäller också del 1, 2 och 4 av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11, reviderad 2018). Läroplanens första del beskriver skolans värdegrund och uppdrag, och den andra delen innehåller övergripande mål och riktlinjer. Den fjärde delen förtydligar fritidshemmets uppdrag, syftet med undervisningen och vilket centralt innehåll eleverna ska få ta del av.

Fritidshem vid specialskolor och sameskolor ska tillämpa specialskolans respektive sameskolans läroplaner. Elever i grundsärskolan som vistas i fritidshem omfattas av Lgr 11.

Utbildningen i fritidshemmet har till syfte att komplettera utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och de särskilda utbildningsformer som skolplikten kan fullgöras i. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande och erbjuda dem en meningsfull fritid. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Fritidshemmet ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap (14 kap. 2 § skollagen).

Kommuner ska fördela resurser i förhållande till de olika behov som finns på varje fritidshem (2 kap. 8 b § skollagen). I 14 kap. 9 § skollagen sägs att huvudmannen ska se till att elevgrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att eleverna även i övrigt erbjuds en god miljö.

Undantaget från kravet på legitimation för fritidspedagoger

Riksdagen anförde i ett tillkännagivande under riksmötet 2013/14 att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en plan för hur fler yrkesgrupper kan omfattas av legitimationsreformen. De grupper som avses, bl.a. fritidspedagoger, kan i dag få en tillsvidareanställning utan att ha lärarlegitimation (bet. 2013/14:UbU6 punkten 2, rskr. 2013/14:27).

I mars 2018 överlämnade regeringen proposition 2017/18:194 Fler nyanlända ska uppnå behörighet till gymnasieskolan och kvaliteten i förskola och fritidshem ska stärkas till riksdagen. I propositionen föreslog regeringen bl.a. att det undantag i 2 kap. 17 och 20 §§ skollagen som ger fritidspedagoger eller motsvarande möjlighet att undervisa i fritidshemmet utan legitimation och behörighet ska tas bort. Regeringen framförde att det är av stor vikt för yrkets status och attraktivitet att det ställs krav på legitimation och behörighet för undervisning i fritidshemmet på samma sätt som för övrig undervisning i skolväsendet. Regeringen angav att riksdagens tillkännagivande får anses slutbehandlat i och med de föreslagna ändringarna, till den del de avser frågan om hur fritidspedagoger kan omfattas av legitimationsreformen (se även regeringens skrivelse 2018/19:75 s. 165–166). I betänkande 2017/18:UbU31 (s. 25) delade utskottet regeringens bedömning i propositionen att det ovan

angivna tillkännagivandet får anses slutbehandlat i och med de föreslagna ändringarna, till den del de avser frågan om hur fritidspedagoger kan innefattas i legitimationsreformen.

Riksdagen beslutade att bifalla regeringens proposition (bet. 2017/18:UbU31, rskr. 2017/18:430). Lagändringen om fritidspedagoger träder i kraft den 1 juli 2019.

Den sakpolitiska överenskommelsen från januari 2019

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna från januari 2019 är man överens om att investera i goda lärmiljöer och små grupper i förskola och fritidshem (punkten 52).

Regeringsförklaringen

I regeringsförklaringen från den 21 januari 2019 anförde statsministern bl.a. att barngrupper i förskola och fritidshem ska minskas.

Pågående arbete

Statsbidrag för att anställa mer personal i fritidshemmet

Sedan 2015 lämnas statsbidrag för att anställa mer personal i de lägre årskurserna och ge lärare i förskoleklass och årskurs 1–3 mer tid för varje elev. Sedan den 1 juli 2016 kan statsbidraget även sökas av huvudmän för att anställa mer personal i fritidshemmet, enligt förordningen (2015:215) om statsbidrag för lågstadiet i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning. Syftet med bidraget är enligt 1 § att höja verksamhetens kvalitet. Bidraget ska användas till kostnader för att anställa mer personal i förhållande till antalet elever i fritidshemmet.

Intresset för satsningen har enligt regeringen varit stort, och hela det avsatta beloppet har utbetalats. För läsåret 2017/18 beviljade Skolverket bidrag till totalt 687 huvudmän varav 285 kommunala huvudmän (prop. 2018/19:1 utg.omr. 16 s. 89).

Pågående arbete, statistik m.m.

I Skolverkets promemoria Elever och personal i fritidshem läsåret 2017/18 redovisas officiell statistik om fritidshemmens elever, personal och grupper (pm 2018-04-10, dnr 2018:602). Av promemorian framgår följande:

- Antalet elever inskrivna i fritidshem fortsätter att öka.
- Antalet elever per avdelning minskar.
- Antalet anställda ökar och personaltätheten ökar marginellt.
- Andelen personal med pedagogisk högskoleexamen minskar.

År 2017 gick det i snitt 39,7 elever per avdelning medan motsvarande uppgifter för 2016 och 2015 var 40,3 respektive 40,9. Sett till den senaste tioårsperioden har grupperna emellertid växt kraftigt. År 2007 hade en genomsnittlig avdelning 33,5 elever.

Skolverket tog under 2014 fram allmänna råd med kommentarer för fritidshemmet, som har sin grund i 2010 års skollag. Skolverket genomför en översyn av de nu gällande allmänna råden.

I januari 2018 presenterade Skolinspektionen en kvalitetsgranskning av undervisning i fritidshemmet. Skolinspektionen har granskat hur väl fritidshemmen ger eleverna förutsättningar att utveckla förmågor inom kunskapsområdena språk och kommunikation samt natur och samhälle. Även rektorernas ansvar för att styra, leda och följa upp undervisningen har granskats (dnr 2016:207). Granskningen visar att vid samtliga granskade fritidshem ger undervisningen eleverna vissa möjligheter att utveckla förmågor och att möta delar av det centrala innehåll som läroplanen anger. Kvaliteten på undervisningen varierar dock mellan och inom de granskade fritidshemmen. För 23 av 24 granskade fritidshem har Skolinspektionen bedömt att fritidshemmen, inom vissa områden, behöver utveckla undervisningen för att höja kvaliteten.

Pågående utredning

Regeringen tillsatte i augusti 2018 en utredning (dir. 2018:102) med uppdrag att kartlägga och analysera vilka utvecklingsområden som finns i fritidshemmet och vid behov föreslå åtgärder för att öka kvaliteten och likvärdigheten och stärka fritidshemmets kompensatoriska uppdrag. En särskild utredare ska bl.a.

- kartlägga och analysera vilka utvecklingsområden som finns i den utbildning som bedrivs i fritidshemmet och vid behov föreslå åtgärder för att öka kvaliteten och likvärdigheten
- analysera och föreslå åtgärder för att stärka fritidshemmets kompensatoriska uppdrag
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2019.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att fritidshemmen är av stor betydelse eftersom den verksamheten kompletterar skolan bl.a. genom att ge eleverna förutsättningar för lärande och därigenom bidrar till skolans kompensatoriska uppdrag.

Som framgår av Skolverkets statistik för läsåret 2017/18 (se ovan) har elevgruppernas storlek i fritidshemmen minskat de senaste åren, men grupperna är fortfarande för stora. Det är också problematiskt att andelen personal med pedagogisk högskoleexamen fortsätter att minska. De satsningar som sedan 2016 gjorts på fler anställda i fritidshemmet är därför enligt

utskottet en viktig åtgärd för att höja kvaliteten i verksamheten, öka personaltätheten och minska elevgrupperna.

Att minska barngruppernas storlek är en viktig fråga också för regeringen. I regeringsförklaringen den 21 januari 2019 anges att barngrupperna i förskola och fritidshem ska minskas. Av den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna framgår bl.a. att det ska investeras i små grupper i förskola och fritidshem.

Utskottet vill även erinra om den lagändring som träder i kraft den 1 juli 2019 som bl.a. innebär att fritidspedagoger som bedriver undervisning i fritidshemmet inte längre ska undantas från kravet på legitimation och behörighet. Att ta bort detta undantag i skollagen kommer att medföra att kvaliteten i fritidshemmen och yrkets status och attraktivitet stärks.

Vidare vill utskottet hänvisa till den pågående utredningen (dir. 2018:102) med uppdrag att kartlägga och analysera vilka utvecklingsområden som finns i fritidshemmet och vid behov föreslå åtgärder för att öka kvaliteten och likvärdigheten och stärka fritidshemmets kompensatoriska uppdrag. Utskottet ser inga skäl att föregripa den pågående utredningen.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2018/19:374 (SD) yrkande 2 och 2018/19:2301 (MP) yrkande 6.

Reservationer

1. Skolans värdegrund, punkt 1 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 10, 32 och 33 samt avslår motionerna

2018/19:1060 av Magnus Manhammar (S),

2018/19:1074 av Teresa Carvalho m.fl. (S),

2018/19:1257 av Runar Filper (SD),

2018/19:1270 av Runar Filper (SD) och

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 33.

Ställningstagande

Under senare år har vi erfarit att lärare under lektionstid tagit partipolitisk ställning och under lektionstid pratat illa om partier som läraren haft en personlig motvilja mot. Att på detta sätt under lektionstid föra ut egna partipolitiska preferenser är enligt vår mening fullständigt oacceptabelt och hör inte hemma i en demokrati värd namnet. Vi anser att skolan bör vara tydlig med att sådant beteende inte får förekomma. Det bör därför föras in i den gällande läroplanen och i skollagen att partipolitisk propaganda inte får förekomma under skoltid från någon lärare. I första hand bör varning ges till den som på detta sätt bryter mot de demokratiska spelreglerna. Hjälper inte det ska entledigande bli nästa åtgärd.

I dagens samhälle, speciellt i urbaniserad miljö, har banden mellan generationerna tunnats ut, och den naturliga relation som exempelvis barn förr hade med farmor eller morfar har försvunnit. Vi menar att något viktigt har försvunnit som påverkar både socialiseringen och livskvaliteten. För att åtminstone i någon mån åtgärda detta har vi föreslagit att det ska inrättas ett s.k. klassmorfarsystem där den äldre generationen bjuds in till skolorna eller att klasser bjuds hem till någon morfars äldreboende. En klassmorfors bör inrättas på varje skola som sköter och organiserar detta. Vi är säkra på att vår äldre generation blir en värdefull resurs i dagens svenska skola.

Vi menar att skolan har till uppgift att lära ut den djupa innebörden av demokrati och respekt för andras åsikter samt stimulera till kritiskt och

konstruktivt tänkande. Kritiskt och självständigt tänkande ska uppmuntras, inte bestraffas. Reflektion kring etiska och moraliska frågor är också nödvändiga inslag i skolans uppdrag. Vidare bör etik och moral betonas mer än i dag, så att eleverna lär sig att samarbeta och att visa hänsyn, kamratanda och ärlighet. I enlighet med detta ska läroplanerna för förskolan och grundskolan ändra sina skrivningar om diskriminering. Nu står det att diskriminering inte får förekomma på grund av kön, etnisk tillhörighet eller religion. Vi menar att politisk åskådning och politisk partitillhörighet självklart inte heller ska utgöra grund för diskriminering, vilket bör föras in i läroplanerna.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

2. Skolans värdegrund, punkt 1 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 33 och
avslår motionerna
2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 10, 32 och 33,
2018/19:1060 av Magnus Manhammar (S),
2018/19:1074 av Teresa Carvalho m.fl. (S),
2018/19:1257 av Runar Filper (SD) och
2018/19:1270 av Runar Filper (SD).

Ställningstagande

För att möta hotet från extrema krafter vill Centerpartiet stärka skyddet mot extremism. Barn och unga riskerar att påverkas av dessa krafter och måste få ett starkare skydd från såväl skolan som hemmet. Det behövs tydligare instruktioner till lärare och annan skolpersonal om att kontakta föräldrarna om man är orolig t.ex. för att barnet radikaliserats och ökad hjälp till föräldrar som söker stöd då de ser tecken på att deras barn ligger i riskzonen för att radikaliserats.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

3. Jämställdhet, punkt 2 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 3 och
2018/19:348 av Markus Wiechel (SD) samt
avslår motionerna
2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L) yrkandena 1 och 2,
2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 11,
2018/19:1989 av Anna Wallentheim (S) och
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi ser med oro ökade tendenser att det inom det svenska skolväsendet görs avkall på grundläggande likabehandling av flickor och pojkar genom att exempelvis ordna könssegregerade aktiviteter eller acceptera bärandet av plagg som begränsar flickors friheter. Det finns också fall där en skola själv köpt in sådana plagg. Likaså oroas vi av det faktum att pojkars skolresultat sedan lång tid har legat väsentligt lägre än flickors, vilket måste ses som ett misslyckande med skolans uppdrag att rusta barn inför framtiden. Därför välkomnar vi att ett av de nya delmålen inom jämställdhetspolitiken syftar till just en jämställd utbildning. Vi vill i detta sammanhang även betona behovet av att särskilt beakta problemen med könssegregerade aktiviteter i skolan och pojkars skolresultat. Vidare vill vi att regeringen stryker formuleringen i läroplanen om att skolan har ett ansvar att motverka traditionella könsmonster. Självklart ska all form av könsdiskriminering motarbetas och varje individ ska ha rätt att forma sin identitet. Såväl flickor som pojkar ska behandlas lika, vilket också med rätta framgår av andra delar av läroplanen. Vi vet dock att det finns skillnader mellan könen. Med nämnda stycke i läroplanen innebär det i praktiken att skolan aktivt ska motarbeta elevers egen vilja till en specifik identitet, om denna faller inom ramen av vad som kallas för ett traditionellt könsmonster. Detta är inte rimligt och går emot den grundläggande principen att samtliga elever ska få välja sin identitet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

4. Jämställdhet, punkt 2 (V)

av Ilona Szatmari Waldau (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 11 och
avslår motionerna
2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 3,
2018/19:348 av Markus Wiechel (SD),
2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L) yrkandena 1
och 2,
2018/19:1989 av Anna Wallentheim (S) och
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7.

Ställningstagande

Jag anser att skolor behöver få stöd i hur de ska göra skolorna tryggare för unga transpersoner, i hur de ska tänka kring könsmärkta skoltoaletter eller omklädningsrum, och i fråga om könsnormer och kunskap om att ha elever som genomgår könsbekräftande behandling eller som är icke-binära. Det är positivt att regeringen utsett Skolverket till en av flera hbtq-strategiska myndigheter. Jag menar att det måste till mer förebyggande arbete i dessa frågor, bl.a. bör Skolverket få i uppdrag att ta fram ett stödmaterial för hur personal bör bemöta transpersoner i skolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

5. Jämställdhet, punkt 2 (L)

av Roger Haddad (L) och Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 7 och
avslår motionerna
2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 3,
2018/19:348 av Markus Wiechel (SD),

2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L) yrkandena 1 och 2,
2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 11 och
2018/19:1989 av Anna Wallentheim (S).

Ställningstagande

Skolan ska vara en frizon där alla unga, oavsett kön, ges möjlighet att utvecklas som fria individer och slipper påtryckningar utifrån snäva könsrollsforeställningar. Elever ska uppmuntras att göra studie- och framtidsval som bygger på deras egna önsknings, inte könsrollsbundna förväntningar. Vi anser att detta ska genomsyra arbetet genom utbildningsväsendets alla nivåer.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

6. Könsuppdelad undervisning, punkt 3 (M, SD)

av Kristina Axén Olin (M), Patrick Reslow (SD), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvis (SD), Michael Rubbestad (SD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 16 och
2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 22.

Ställningstagande

Under senare år har Skolinspektionen fått flera anmälningar om att vissa skolor regelmässigt bedriver könsuppdelad undervisning. Som skäl till att permanent dela upp undervisningen har anförts att större delen av eleverna har en kulturbakgrund som gör att de uteblir om undervisningen inte är könsuppdelad. Skolinspektionens slutsats var att det var godtagbart att dela upp flickor och pojkar i ämnet idrott om eleverna får en likvärdig utbildning i övrigt. Vi menar att detta är oförenligt med skolans värdegrund och jämställdhetsuppdrag. Jämställdhet i skolan är en förutsättning för att alla barn ska kunna komma till sin rätt, oavsett kön. Vi har därför tagit initiativ till att skärpa skollagen så att det inte råder några som helst tvivel om att huvudregeln i den svenska skolan är att undervisningen inte ska vara könsuppdelad. Detta utesluter dock inte att det även i fortsättningen ska finnas möjlighet för skolor att göra tillfälliga och pedagogiskt motiverade gruppindelningar av eleverna.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

7. Kränkande behandling, punkt 4 (M, KD)

av Kristina Axén Olin (M), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Gudrun Brunegård (KD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2822 av Jakob Forssmed (KD) yrkande 12 och
2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 4 och
avslår motionerna
2018/19:203 av Johnny Skalin (SD),
2018/19:1973 av Patrik Engström m.fl. (S),
2018/19:2056 av Roger Haddad m.fl. (L) och
2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 8.

Ställningstagande

Att barn och ungdomar mår bra, känner sig trygga och har en social gemenskap i skolan är avgörande för hur de kan lyckas i sitt lärande och sin utveckling. Därför vill vi att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha forsknings- och evidensbaserade antimobbningsprogram. Dessutom bör man sluta använda alla metoder som inte vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet. Vidare anser vi att Skolverket bör få i uppdrag att göra en uppföljning av den utvärdering av metoder mot mobbning som gjordes 2011.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

8. Kränkande behandling, punkt 4 (L)

av Roger Haddad (L) och Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2056 av Roger Haddad m.fl. (L) och
avslår motionerna
2018/19:203 av Johnny Skalin (SD),

2018/19:1973 av Patrik Engström m.fl. (S),
2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 8,
2018/19:2822 av Jakob Forssmed (KD) yrkande 12 och
2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi vill ta krafttag mot mobbningen. Alla skolor ska arbeta förebyggande och ha åtgärdsprogram baserat på forskning och beprövad erfarenhet för att skydda utsatta elever. Det är viktigt att skolan har möjligheten att flytta på mobbare och splittra gäng. Alla skolor ska kartlägga problemen och se till att personal och elever är delaktiga i analys och planering. Vidare ska skolorna ha tydliga rutiner för både mobbade och mobbare, ha antimobbningsteam och se till att personalen får kompetensutveckling inom området.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

9. Sexuella trakasserier och hedersvåld m.m., punkt 5 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Marie-Louise Hänel Sandström (M) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkandena 10 och 11 samt
2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 6 och
avslår motionerna

2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkandena 3 och 4,
2018/19:2420 av Sofia Nilsson och Johanna Jönsson (båda C),
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 och
2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkandena 16 och 17.

Ställningstagande

Vi anser att diskrimineringslagens regler som rör skollagsreglerad verksamhet ska flyttas till skollagen och samordnas med reglerna där om kränkande behandling. Som en följd av detta bör tillsynsansvaret för arbetet med åtgärder mot diskriminering i skollagsreglerad verksamhet läggas på Skolinspektionen. Det är positivt att utredningen om skarpare sanktioner mot diskriminering och trakasserier sett över hur detta kan genomföras.

Vi anser vidare att regeringen bör se över möjligheten att inrätta en nationell visselblåsarfunktion dit elever och personal kan vända sig för att uppmärksamma systematiska missförhållanden på en skola rörande exempelvis sexuella trakasserier. I första hand bör naturligtvis oegentligheter och problem lösas på skolan, genom att en elev anmäler händelsen till en vuxen. Samtidigt kan det finnas situationer som uppstår inte till följd av en enskild händelse utan av en negativ kultur på en skola, vilket exempelvis kan återspeglas i ett generellt nedsättande och kränkande språkbruk elever emellan. Då bör det finnas en funktion som samlar orosanmälningar, vilka sedan kan bli en grund för extra granskningar av skolans arbetsmiljö. Det kan handla om skolor som har en värdegrundsproblematik eller problem med beteenden kopplat till hederskultur. Det kan också handla om sexuella trakasserier som pågår mellan eleverna på skolan.

Vidare vill vi betona lärares och skolledares anmälningsskyldighet vid kränkningar och trakasserier. Alla som får veta att ett barn far illa är skyldiga att anmäla det till socialtjänsten. Det gäller även vid misstanke om att barnet riskerar att fara illa. I skolan gäller skyldigheten rektorer, förskolechefer, pedagoger, elevhälsan och övrig skolpersonal – oavsett om verksamheten är offentlig eller enskild.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

10. Sexuella trakasserier och hedersvåld m.m., punkt 5 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2843 av Annika Qarlssoon m.fl. (C) yrkandena 16 och 17 samt avslår motionerna

2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkandena 3 och 4,

2018/19:2420 av Sofia Nilsson och Johanna Jönsson (båda C),

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkandena 10 och 11 samt

2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Många unga som utsätts för olika typer av hedersrelaterat förtryck förbjuds att delta i obligatorisk skolundervisning inom ett speciellt område. Jag anser att det är centralt att poängtera vikten av att skolan ser till att skollagen följs. Jag anser också att kunskapen om hedersförtryck måste höjas i kommunerna, och

kunskaperna om hedersförtryck måste spridas och öka. Jag vill därför att det ska utarbetas handlingsplaner mot hedersförtryck och mot kontroll av elever och att dessa ska finnas i grund- och gymnasieskolor.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

11. Sexuella trakasserier och hedersvåld m.m., punkt 5 (L)

av Roger Haddad (L) och Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 och avslår motionerna

2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkandena 3 och 4,

2018/19:2420 av Sofia Nilsson och Johanna Jönsson (båda C),

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkandena 10 och 11,

2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 6 och

2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkandena 16 och 17.

Ställningstagande

Skolan ska vara fri från könsrelaterat förtryck. Ett av de största problemen som elever själva upplever i skolan är oordning, stök och trakasserier. Sexuella trakasserier och annat könsrollsbundet förtryck är tyvärr en del av vardagen på många skolor. Vi anser att sådana företeelser ska ses som den brottslighet det är.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

12. Läromedel, undervisningsmetoder och skolbibliotek, punkt 6 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2 av Robert Stenkvist (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 27 och
avslår motionerna
2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6,
2018/19:2183 av Jasenko Omanovic och Malin Larsson (båda S) och
2018/19:2334 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att ett läromedelsråd bör inrättas bestående av profession, forskare och skolmyndigheter som granskar de läromedel som är avsedda för den svenska marknaden samt kvalitetsmärker desamma. Syftet är att underlätta för lärarkåren och säkerställa att svenska elever använder läromedel av tillräckligt hög kvalitet. Lärarna ska själva få välja vilka läromedel de vill använda sig av, men en absolut lägsta nivå bör stipuleras av staten. Det finns enligt vår mening läromedel som håller en för låg klass. Det handlar antingen om att läromedlen innehåller för många faktafel, har en bristande pedagogisk struktur, är politiskt vinklade eller på andra sätt är uppenbart olämpliga och undermåliga. Här bör staten gå in som garant för en lägstanivå på våra läromedel och underkänna att dessa används i den svenska skolan. En lämplig skolmyndighet bör få ansvar för att uppenbart undermåliga läromedel inte ska användas i undervisningen.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

13. Läromedel, undervisningsmetoder och skolbibliotek, punkt 6 (V)

av Ilona Szatmari Waldau (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 6 och
avslår motionerna
2018/19:2 av Robert Stenkvist (SD) yrkandena 1 och 2,
2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 27,
2018/19:2183 av Jasenko Omanovic och Malin Larsson (båda S) och
2018/19:2334 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen ska låta utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformad i enlighet med läroplanernas värdegrund. De värden som skolan ska förmedla är människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor

och män samt solidaritet med svaga och utsatta. Undervisningen ska dessutom vara saklig och allsidig. Dock förmedlar de läromedel som används i skolan ofta något helt annat. När skolans läroböcker har granskats har man funnit att de genomsyras av en manlig, heterosexuell norm. Därtill lyfts funktionsnedsättning fram som en problematisk avvikelse, och flera av de nationella minoriteterna behandlas sällan eller aldrig. Jag anser att det kritiska tänkandet och granskandet måste få större tyngd i undervisningen redan tidigt i grundskolan, och skolorna måste därför ta ett större ansvar när det gäller inköp och inventering av läroböcker. Ansvar för att undervisningen utformas i enlighet med läroplanernas värdegrund ligger på huvudmännen, rektorerna och lärarna. Huvudmännen har ett viktigt ansvar att skapa rimliga förutsättningar att värdera de läroböcker som ska användas i undervisningen. Att inrätta en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformad i enlighet med läroplanernas värdegrund anser jag skulle underlätta för skolorna vid inköp av läromedel och även sätta press på läromedelsförlagen att tänka igenom vad de publicerar.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

14. Särskilda undervisningsämnen och kunskapsområden, punkt 7 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 26, 30 och 34 samt

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 49 och

avslår motionerna

2018/19:431 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD) yrkandena 2–6,

2018/19:501 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L),

2018/19:909 av Edward Riedl (M),

2018/19:1037 av Boriana Åberg (M),

2018/19:1269 av Runar Filper (SD) yrkande 1,

2018/19:1363 av Jessika Roswall (M),

2018/19:1426 av Alexandra Anstrell (M),

2018/19:1515 av Lotta Finstorp (M),

2018/19:1747 av Edward Riedl (M),

2018/19:1941 av Johanna Jönsson (C) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2127 av Serkan Köse och Anna Vikström (båda S),

2018/19:2301 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 11,
2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkandena 18 och 20,
2018/19:2568 av Ida Drougge (M),
2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 8,
2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 8,
2018/19:2796 av Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD) och
2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkande 37.

Ställningstagande

Vi anser att grundskolan generellt bör förstärka undervisningen i svenska med ett särskilt fokus på elever med svagare kunskaper i svenska, där resurserna till det tas från den nuvarande modersmålsundervisningen.

Skolans roll är inte bara att vara kunskapsförmedlare utan till stor del också att förmedla en djupgående förståelse och acceptans för vår svenska kultur och vårt svenska kulturarv – från en generation till en annan. I kulturarvet ingår det svenska folkets gemensamma historia, kultur, samhällssystem, traditioner, normer, värderingar, språk och religion. Vi menar att dessa byggstenar utgör grunden för ett tryggt och stabilt Sverige. Inget noteras i den svenska läroplanen om att förvärva kunskaper om den svenska kulturen. Vi anser att kunskaper om den svenska kulturen, kulturarvet och språket ska ingå i utbildningen i samtliga skolformers läroplaner och timplaner.

Vidare anser vi att elevernas miljömedvetenhet bör stimuleras för att öka förståelsen för och förmedla vikten av ett hållbart och ekologiskt samhälle samt betydelsen av att bevara vår biologiska mångfald.

För att öka säkerheten i trafiken och öka medvetenheten hos barn är det vår uppfattning att enkla moment ska genomföras redan i grundskolan. Att i tidig ålder få mer kunskap i hur man uppför sig, går och cyklar i trafiken är en fördel även om övriga trafikanter alltid ska betrakta barn som just barn.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

15. Särskilda undervisningsämnen och kunskapsområden, punkt 7 (KD)

av Gudrun Brunegård (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkande 37 och
avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 26, 30 och 34,

2018/19:431 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD) yrkandena 2–6,
2018/19:501 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L),
2018/19:909 av Edward Riedl (M),
2018/19:1037 av Boriana Åberg (M),
2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD) yrkande 49,
2018/19:1269 av Runar Filper (SD) yrkande 1,
2018/19:1363 av Jessika Roswall (M),
2018/19:1426 av Alexandra Anstrell (M),
2018/19:1515 av Lotta Finstorp (M),
2018/19:1747 av Edward Riedl (M),
2018/19:1941 av Johanna Jönsson (C) yrkandena 1 och 2,
2018/19:2127 av Serkan Köse och Anna Vikström (båda S),
2018/19:2301 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 11,
2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkandena 18 och 20,
2018/19:2568 av Ida Drougge (M),
2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M) yrkande 8,
2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M) yrkande 8 och
2018/19:2796 av Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD).

Ställningstagande

Programmering och digital kunskap ska vara en del av undervisningen i grundskolan. Att ha en grundläggande kunskap i programmering bidrar till förståelse för hur all digital teknik och internet fungerar och är uppbyggt. Det är också starkt kopplat till logiskt tänkande och matematik. Framöver kommer kunskaper i programmering att bli allt viktigare, såväl på arbetsmarknaden som för vår ekonomi och samhället i stort. Ett större fokus på programmering i grundskolan skulle även leda till ett ökat intresse för teknik bland unga och få fler att söka sig till t.ex. ingenjörutbildningar i framtiden. Dessutom finns en stor brist på programmerare, inte minst kvinnliga programmerare.

Vi behöver säkerställa att alla barn får med sig kunskaper om och färdigheter i programmering från den svenska skolan. Regeringens förslag och åtgärder är enligt min uppfattning inte tillräckligt långtgående för att uppnå det målet, och viktiga delar saknas, exempelvis att rusta lärarna med den kompetens som krävs. I stället bör programmering införas i grundskolan på samma villkor som för sy- och träslöjd. I mellanstadiet skulle då alla elever ha programmering i en termin precis som de har trä- och syslöjd, för att sedan välja något av de tre ämnena i högstadiet. Detta bör leda till att allt fler skolelever, genom mötet med det tekniska ämnet, söker sig till ingenjörutbildningar, vilket Sverige är i stort behov av.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

16. Klassikerlista, punkt 8 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvis (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 46 och
avslår motion
2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkande 21.

Ställningstagande

Det är viktigt att det uppväxande släktet stiftar bekantskap med de stora litterära författarna genom historien, detta av flera viktiga orsaker. Våra elever måste med tiden få en litterär referensram, där de kan utvecklas som människor, utveckla språklig förmåga och ta del av och insupa vårt kulturella arv. Listan ska främst innehålla de klassiska litterära verken, men även innehålla klassiska filmer, konst, teateruppsättningar och musikverk. Vi vill därför införa en klassikerlista som ska gälla för förskolan (högläsning), grundskolan och gymnasiet. Den ska anpassas för olika åldrar och inte följas strikt. Men en skolelev som vandrat genom vårt skolsystem ska ha tagit del av det mesta i listan.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt det som anförts ovan.

17. Klassikerlista, punkt 8 (KD)

av Gudrun Brunegård (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkande 21 och
avslår motion
2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 46.

Ställningstagande

I en tid av mångfald och en alltmer individualiserad mediekonsumtion ökar enligt min uppfattning behovet av gemensamma referenser. Regeringen bör därför införa en klassikerlista, en lista med litterära verk – romaner, noveller, essäer, sagor, dikter – och också med filmer och musik som alla elever bör ta del av under sin skolgång. En särskild lista bör gälla för grundskolan. För gymnasieskolan bör listans omfattning vara olika beroende på program, men med en gemensam bas. Urvalet bör göras utifrån verkets litterära och språkliga kvaliteter samt dess kulturhistoriska betydelse. Det är också viktigt att visa på såväl internationellt samt nationellt viktiga verk. Urvalsprocessen bör vara öppen där Skolverket har huvudansvaret men där de litteraturhistoriska och idéhistoriska institutionerna vid våra universitet spelar en stor roll. Önskvärt är också att Svenska Akademien är involverad.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt det som anförts ovan.

18. Undervisning i modersmål och minoritetsspråk m.m., punkt 9 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 19 och avslår motionerna

2018/19:291 av Annika Hirvonen Falk (MP),

2018/19:503 av Robert Hannah (L) yrkande 1,

2018/19:902 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 3,

2018/19:903 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 8,

2018/19:1265 av Runar Filper (SD),

2018/19:2128 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S),

2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) yrkandena 3 och 4 samt

2018/19:2925 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkandena 7–9.

Ställningstagande

Vi står i dag inför en situation där det viktigaste är att nyanlända elever lär sig det svenska språket snabbt för att inte halka efter i undervisningen och där eleverna många gånger redan kan sitt modersmål, i många fall pratar de modersmålet inom familjen varje dag. Att i detta läge lägga resurser på

modersmål i stället för det svenska språket är enligt vår uppfattning inte ett rationellt användande av resurserna. Effekterna av modersmålsundervisning för att lättare kunna lära sig svenska är också mycket tveksamma. Vi har erfarit att enligt en undersökning i Danmark av AKF (Amternes og kommunernes forskningsinstitut) finns det inga statistiska bevis för att modersmålsundervisningen ger en positiv effekt på det nya hemlandets språk. Det är enligt vår mening betydligt mer rationellt att använda resurserna till att eleverna lär sig det svenska språket. Även modersmåls lärare kan enligt vår mening med en tämligen modest utbildningsinsats bli svensklärare i grundläggande svenska. Eventuell modersmålsundervisning ska bekostas av brukarna själva och ske utanför ordinarie skoltid. Vi yrkar på att regeringen utarbetar ett förslag till ändring av skollagen i enlighet med detta.

19. Undervisning i modersmål och minoritetsspråk m.m., punkt 9 (L)

av Roger Haddad (L) och Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2925 av Bengt Eliasson m.fl. (L) yrkandena 7–9 och avslår motionerna

2018/19:291 av Annika Hirvonen Falk (MP),

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 19,

2018/19:503 av Robert Hannah (L) yrkande 1,

2018/19:902 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 3,

2018/19:903 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 8,

2018/19:1265 av Runar Filper (SD),

2018/19:2128 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S) och

2018/19:2776 av Sofia Damm (KD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Sedan den 1 juli 2015 gäller att ett nationellt minoritetsspråk ska kunna läsas som nybörjarspråk inom modersmålsundervisningen. Detta är viktigt för att behålla alla de fem minoritetsspråken som levande språk i nästa generation. Det finns dock enligt vår mening behov av att följa hur lagändringarna följs i praktiken. Att bara erbjuda modersmålsundervisning räcker inte för att ett minoritetsspråk långsiktigt ska kunna bevaras i Sverige som levande tal- och skriftspråk. Nya former av undervisning på minoritetsspråk behöver därför utvecklas och möjligheten till tvåspråkig undervisning underlättas. För att fler

elever ska stimuleras att fortsätta utveckla sitt modersmål bör fler skolor inom förvaltningsområdena överväga att införa t.ex. finska eller andra minoritetsspråk som valbart ämne i moderna språk, vilket då medför att kursplan och betyg också ska gälla minoritetsspråket i fråga.

En statlig utredare har nyligen föreslagit att undervisningen i något av de fem nationella minoritetsspråken ska ske inom ramen för ett nytt ämne, nationellt minoritetsspråk, i stället för inom modersmålsundervisningen (SOU 2017:91 Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering). Detta skulle tydliggöra den särställning som dessa språk redan i viss mån har. En nyhet skulle vara att ämnet nationellt minoritetsspråk skulle ingå i timplanerna och att en minsta undervisningstid därmed skulle garanteras. Vi är positiva till utredningens inriktning och anser att detta bör vara en utgångspunkt för en kommande reform av undervisningen i minoritetsspråk.

Vidare är vi av uppfattningen att tvåspråkiga skolor med minoritetsspråksprofil är viktiga för att ge fler möjlighet att lära sig sitt minoritetsspråk på djupet. Samtidigt är rekryteringsgruppen smal och den tvåspråkiga inriktningen kan också leda till högre kostnader. Det behövs enligt vår mening en genomgång av förutsättningarna för tvåspråkiga skolor med profilering mot någon av de nationella minoriteterna.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

20. Sex- och samlevnadsundervisning, punkt 10 (KD)

av Gudrun Brunegård (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 116 och avslår motionerna

2018/19:700 av Lawen Redar och Anna Vikström (båda S),

2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkande 8,

2018/19:2148 av Elin Gustafsson och Anna Wallentheim (båda S),

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 23,

2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkande 1,

2018/19:2716 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2857 av Helena Vilhelmsson (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag vill att ungdomsmottagningarna blir delaktiga i skolans sexualundervisning eftersom ungdomsmottagningarnas personal är mer vana att tala om dessa frågor på ett naturligt sätt.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

21. Sex- och samlevnadsundervisning, punkt 10 (L)

av Roger Haddad (L) och Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 23 och
avslår motionerna

2018/19:700 av Lawen Redar och Anna Vikström (båda S),

2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP) yrkande 8,

2018/19:2148 av Elin Gustafsson och Anna Wallentheim (båda S),

2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP) yrkande 1,

2018/19:2716 av Ola Johansson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2857 av Helena Vilhelmsson (C) yrkande 3 och

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 116.

Ställningstagande

Sverige var första landet i världen med obligatorisk sexualundervisning. I dag ingår sex och samlevnad som en integrerad del i många av kurs- och ämnesplanerna både i grundskolan och på gymnasiet. Begrepp som sexualitet, relationer, kön, jämställdhet och normer är inskrivna i flera av kurs- och ämnesplanerna. Att frågan om sex och samlevnad är ämnesövergripande i skolans undervisning innebär att ansvaret för kunskapsområdet vilar på flera lärare och tas upp inom ramen för många kurser och ämnen. Kvaliteten i undervisningen varierar dock alltför mycket mellan olika skolor. Eftersom sex och samlevnad inte är en obligatorisk del under lärarutbildningen saknar många lärare såväl kunskap om att de ska undervisa i det som verktyg att faktiskt göra det. Den enskilda läraren lämnas att själv ta fram innehåll men också att veta och se var i undervisningen det faktiskt kommer in. Också i förskolan saknas verktyg och kunskap för att arbeta med dessa frågor.

Ett av fem barn i Sverige utsätts för någon form av sexuella övergrepp under sin uppväxt. Få ämnen är också så påverkade av sin samtid som just undervisningen i sex och samlevnad. Barn och unga behöver ha kunskap och möjlighet till samtal om sexuella övergrepp, sexuell exploatering, om sin rätt

till kroppslig integritet, sexuella gränser, ömsesidighet, kommunikation, stereotypa könsroller och om hur kroppen fungerar fysiskt.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

22. Entreprenörskap och samverkan, punkt 11 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 29 och avslår motionerna

2018/19:431 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD) yrkande 1,

2018/19:462 av Arman Teimouri (L) yrkandena 2 och 3,

2018/19:627 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:1129 av Sten Bergheden (M) yrkande 1,

2018/19:1519 av Ann-Britt Åsebol och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M),

2018/19:1539 av Lotta Olsson och Sten Bergheden (båda M),

2018/19:2172 av Saila Quicklund (M) och

2018/19:2446 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 15.

Ställningstagande

Det behövs ett systematiskt samarbete mellan skolan, föreningslivet och näringslivet. Vi vill se en utökning av Bunkefloprojektet där även representanter för näringslivet deltar tillsammans med idrottsföreningar, för att frigöra tid för lärarna men också för att knyta näringslivet närmare skolan. Med både föreningslivet och näringslivet med i skolans verksamhet kan eleverna få stimulans med både fritid, verklighetsanknytning och tankar på framtida yrkeskarriärer.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

23. Entreprenörskap och samverkan, punkt 11 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2446 av Per Lodenius m.fl. (C) yrkande 15 och avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 29,

2018/19:431 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD) yrkande 1,

2018/19:462 av Arman Teimouri (L) yrkandena 2 och 3,

2018/19:627 av Dennis Dioukarev (SD),

2018/19:1129 av Sten Bergheden (M) yrkande 1,

2018/19:1519 av Ann-Britt Åsebol och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M),

2018/19:1539 av Lotta Olsson och Sten Bergheden (båda M) och

2018/19:2172 av Saila Quicklund (M).

Ställningstagande

För att fler barn ska få chans att hitta en idrott eller annan föreningsaktivitet som de tycker är rolig anser jag att föreningslivet bör ges möjlighet få komma in i skolan och på fritidshem. Det öppnar möjligheter för barn som annars kanske inte fått chansen att testa nya aktiviteter och att gå med i föreningslivet. Att barn får samlas runt intressen ger också möjlighet till ökad integration. Detta kan också stärka föreningslivet då nya medlemmar kan tillkomma.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

24. Skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen på högstadiet och gymnasiet, punkt 12 (S, V, MP)

av Gunilla Svantorp (S), Pia Nilsson (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Linus Sköld (S), Gustav Fridolin (MP), Mattias Vepsä (S) och Ilona Szatmari Waldau (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 90.

Ställningstagande

Att alla elever känner trygghet och studiero i klassrummet, men också att lärarna får bättre stöd, är nyckelfrågor för den svenska skolan. Med anledning av utskottets ställningstagande om skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen på högstadiet och gymnasiet vill vi därför framföra följande.

Under föregående valperiod lämnade riksdagen ett tillkännagivande om att regeringen skulle vidta åtgärder för att skolor ska kunna ge elever på

högstadiet och i gymnasieskolan ett skriftligt ordningsomdöme (bet. 2014/15:UbU11, rskr. 2014715:201). I proposition 2017/18:183 En gymnasieutbildning för alla, som överlämnades till riksdagen våren 2018, gjorde regeringen bedömningen att det befintliga regelverket redan tillåter att skriftlig dokumentation av den typ som tillkännagivandet avsåg upprättas inom ramen för en individuell utvecklingsplan i grundskolan (10 kap. 12 och 13 §§ skollagen). När det gäller gymnasieskolan ansåg regeringen bl.a. att det inte finns skäl att anta att skriftliga ordningsomdömen skulle motivera eller stödja elever att påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning. Gymnasieutredningen, som hade ett brett uppdrag att föreslå åtgärder för att fler ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning, lämnade inte något sådant förslag.

En organisation med skriftliga ordningsomdömen skulle vidare kräva av lärarna att de ägnar tid åt att skriva och administrera omdömen – också om elever vars attityder och beteenden inte på något sätt stör arbetsron. Regeringen ansåg vidare att det är viktigt att lärarresurserna används för undervisning och stöd för eleverna och att man därmed inte avsåg att vidta åtgärder för att elever i gymnasieskolan ska kunna få ett skriftligt ordningsomdöme. Tillkännagivandet fick därmed anses slutbehandlat. Utskottet delade regeringens bedömning i propositionen att tillkännagivandet om att införa skriftliga ordningsomdömen på högstadiet och i gymnasieskolan var slutbehandlat (bet. 2017/18:UbU23 s. 39).

Det nu aktuella tillkännagivandet handlar om samma fråga som det tidigare tillkännagivandet och vi ser inga skäl att göra en annan bedömning än tidigare. Trygghet och studiero är fortsatt en viktig fråga, men att införa ordningsomdömen i enlighet med motionsyrkandet skulle både vara verkningsslöst och öka på lärarnas administrativa börda snarare än att ge dem bättre stöd. Det är därmed vår mening att motionsyrkandet om införande av skriftliga ordningsomdömen i terminsbetygen bör avstyrkas.

25. Bedömning, punkt 13 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Marie-Louise Hänel Sandström (M) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 21 och avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 6, 13, 14 och 16 samt 2018/19:418 av Christian Carlsson (KD).

Ställningstagande

Alla skolor ska ha ordningsregler som gör skolan till en lugn och trygg plats, men för att ytterligare öka tryggheten och arbetsron i skolan bör ordningsomdömen, som en skriftlig kommentar och en bilaga till terminsbetygen, införas fr.o.m. grundskolan.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

26. Bedömning, punkt 13 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvisst (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 6, 13, 14 och 16 samt avslår motionerna

2018/19:418 av Christian Carlsson (KD) och

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 21.

Ställningstagande

Vi vill ha en likvärdig skola där samma regler och system gäller för alla skolor, utom där det är uppenbart att det ska tas lokal hänsyn. Kunskaper ska också utvärderas och presenteras så stringent som möjligt. Därför vill vi inte tillåta sammanfattande betyg i grundskolan. Rektorer ska inte kunna ge sammanfattande betyg i SO-ämnena och NO-ämnena.

Vidare anser vi att det för framtida arbetsgivare är viktigt att kunna se att en arbetssökande under sin skoltid inte haft för hög frånvaro. Alla kan bli sjuka eller vara frånvarande av nödvändiga orsaker. Elever med spontan olovlig frånvaro har dock enligt vår uppfattning uppvisat bristande ansvarstagande och det är rimligt att detta framgår i betyget. Främst ska införandet av frånvaron i slutbetyget självklart främja hög närvaro och minska skolket. I annat fall ska åtgärder sättas in på tidigt stadium vid olovlig eller för hög frånvaro.

Vi vill att betyg ska införas redan i årskurs 4. Tydliga utvärderingar och betyg ska vara en naturlig och integrerad del av den svenska skolan. Betyg i relativt tidiga årskurser gör det möjligt att tidigt upptäcka barn i behov av stödinsatser, vilket är det enskilt viktigaste argumentet. Betyg gör det också

möjligt för föräldrarna att få en mer rättvis bild av sina barns kunskapsnivå. De omdömen som ges verbalt till föräldrarna har i praktiken inte visat sig tillräckliga.

Vi vill även att skriftliga ordningsomdömen ska införas från första klass, detta för att föräldrarna ska få adekvat information om hur deras barn sköter ordningen i skolan. Detta är en information som lätt kommer bort i föräldrasamtal med lärarna av olika orsaker.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

27. Betyg, punkt 14 (M, SD, KD)

av Kristina Axén Olin (M), Patrick Reslow (SD), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvist (SD), Gudrun Brunegård (KD), Michael Rubbestad (SD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 78 och avslår motionerna

2018/19:1903 av John Weinerhall (M) yrkandena 2 och 3,

2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkande 9 och

2018/19:2739 av Annika Hirvonen Falk och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Vi vill genomföra kunskapsreformer som ska få alla elever att lyckas, så att Sverige inom tio år är bland de tio bästa i kunskapsmätningen PISA. Svensk skola ska hålla hög kvalitet och vara tillgänglig för alla. Varje förälder ska kunna lita på att barnen får de kunskaper de behöver för att klara vuxenlivet och att det sker i en trygg miljö. Varje elev ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd som krävs för att kunna nå kunskapsmålen och förverkliga sina drömmar. Att elevernas kunskaper höjs genom hela utbildningssystemet är avgörande för varje barns möjligheter, men också en av de viktigaste delarna för att stärka Sverige och för att motverka ett växande utanförskap. För att ännu bättre och tidigare kunna följa elevernas kunskapsutveckling ska betyg införas från årskurs 4.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

28. Nationella prov, punkt 15 (M, C, KD, L)

av Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Gudrun Brunegård (KD), Noria Manouchi (M), Joar Forssell (L) och Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 80 och avslår motion

2018/19:2739 av Annika Hirvonen Falk och Leila Ali-Elmi (båda MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Varje elev ska mötas av höga förväntningar och ges det stöd som krävs för att kunna nå kunskapsmålen och förverkliga sina drömmar. Att elevernas kunskaper höjs genom hela utbildningssystemet är avgörande för varje barns möjligheter, men också en av de viktigaste delarna för att stärka Sverige och för att motverka ett växande utanförskap.

Ett viktigt inslag i kunskapsuppföljningen är enligt vår uppfattning att de nationella proven behålls och utvecklas och de prov som regeringen tagit bort under föregående valperiod återinrättas.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

29. Digitalisering och extern rättning av nationella prov, punkt 16 (M, KD)

av Kristina Axén Olin (M), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Gudrun Brunegård (KD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 81 och

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 6 och avslår motion

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

För en mer likvärdig betygsättning anser vi att de nationella proven snarast möjligt bör digitaliseras och rättas externt, vilket också minskar lärarnas administrativa börda.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

30. Digitalisering och extern rättning av nationella prov, punkt 16 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 8 och avslår motionerna

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 81 och

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att de nationella proven som är digitala ska rättas externt för att förhindra glädjebetyg och för att alla ska få en likvärdig och rättvis bedömning. Genom samarbete med andra skolenheter kan enligt vår uppfattning de praktiska svårigheter som kan uppstå vid mindre skolenheter lösas.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

31. Centralt rättade nationella prov m.m., punkt 17 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Marie-Louise Hänel Sandström (M) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2826 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkandena 1–3 och

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 7 och
avslår motion
2018/19:2841 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi vill se över möjligheten att införa centrala prov där de nationella proven blir jämförbara över tid och följer läroplanernas mål och genomförs i olika årskurser. Proven bör genomföras digitalt och rättas och bedömas externt av Skolverket eller annan lämplig skolmyndighet.

Som en ny del av de nya centrala proven vill vi se över möjligheten att införa nya diagnostiska prov i de tidiga årskurserna. De diagnostiska proven ska primärt ge en återkoppling till skolhuvudmän, rektorer och lärare om elevernas tidiga kunskapsutveckling. Även de diagnostiska proven bör i huvudsak skrivas digitalt och rättas och bedömas externt.

Med de nya centrala proven, med fler nationellt kvalitetssäkrade mätpunkter under elevernas skolgång, blir det möjligt att börja mäta skolors förädlingsvärde, dvs. vad varje skola tillför varje elev i form av reella kunskaper och därmed fokusera mer på elevers progression. Detta kan exempelvis göras genom att jämföra elevernas resultat på de diagnostiska och nationella proven i de olika årskurserna men även möjliggöra jämförelser mellan olika skolor

Vidare anser vi att de nationella proven i årskurs 9 bör flytta till årskurs 8. Genom att ha proven i årskurs 8 får eleven större möjlighet att komplettera kunskaper som den saknar innan de sista betygen i årskurs 9 sätts.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

32. Centralt rättade nationella prov m.m., punkt 17 (C)

av Niels Paarup-Petersen (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2841 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 7 och
avslår motionerna

2018/19:2826 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkandena 1–3 och
2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 7.

Ställningstagande

Jag vill verka för att de nationella proven hanteras och rättas av för eleven fristående examinatorer och att de nationella proven hålls kontinuerligt under skolåren för ökat fokus på elevernas kunskapsprogression.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

33. Arbets- och skolmiljö, punkt 18 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 38,

2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 19 och

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 42 och

avslår motionerna

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10,

2018/19:2438 av Ola Johansson (C) yrkande 2,

2018/19:2669 av Ida Karkiainen m.fl. (S),

2018/19:2737 av Jonas Eriksson och Rebecka Le Moine (båda MP) och

2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkandena 23 och 30.

Ställningstagande

Vi vill att staten på sikt tar ett större ansvar för landets skollokaler då många kommuner inte maktar med renoveringsbehovet själva. Det är en fråga både för elevernas och lärarnas hälsa och välbefinnande. I skolmiljön ingår självfallet skolgården och omkringliggande utemiljö. Där det är praktiskt möjligt ska skolgårdarna innebära att eleverna har möjlighet till lek, gärna i naturen, och tillräckligt med utrymme för rörelse och utelekar. Detta är en mycket viktig fråga för elevernas framtida hälsa.

Alltför många skolor har fortfarande bristande fysisk tillgänglighet och många unga med funktionsnedsättningar kan på grund av otillgängliga lokaler inte gå i önskad skola. När unga funktionsnedsattas möjlighet att välja skola begränsas minskar möjligheten att tillgodogöra sig undervisning och att vara socialt aktiv. Vi anser därför att skollagen bör förtydligas så att det framgår att skolor ska ha grundläggande fysisk tillgänglighet.

Vi anser också att det är viktigt att alla lärare ska ha grundläggande kunskaper i hur de ska arbeta med elever med funktionsnedsättningar. Även

rektorsutbildningen ska innefatta goda kunskaper om elever med funktionsnedsättning.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

34. Arbets- och skolmiljö, punkt 18 (KD)

av Gudrun Brunegård (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkandena 23 och 30 samt avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 38,

2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 19,

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 42,

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10,

2018/19:2438 av Ola Johansson (C) yrkande 2,

2018/19:2669 av Ida Karkiainen m.fl. (S) och

2018/19:2737 av Jonas Eriksson och Rebecka Le Moine (båda MP).

Ställningstagande

I nuläget riktar skollagen krav på rektorer och huvudmän när det gäller ansvar för god arbetsmiljö och trygghet, men inte på elever och vårdnadshavare. Jag anser att det behöver tydliggöras vilket ansvar eleverna och vårdnadshavarna har för att skolans ordningsregler respekteras. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att elever respektive föräldrar har ett ansvar för att medverka till en god skolmiljö.

Vidare anser jag, för att tydliggöra elevernas ansvar för den fysiska miljön, att den som medvetet saboterar miljön bör delta i att återställa skadan. Den som klottrar ska tvätta bort klotter. Den som spottar snus i taket ska tvätta bort snus från taket. Därför bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att den som avsiktligt saboterar skolans fysiska miljö ska delta i att återställa det som skadats.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

35. Arbets- och skolmiljö, punkt 18 (L)

av Roger Haddad (L) och Joar Forssell (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10 och avslår motionerna

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 38,

2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 19,

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkande 42,

2018/19:2438 av Ola Johansson (C) yrkande 2,

2018/19:2669 av Ida Karkiainen m.fl. (S),

2018/19:2737 av Jonas Eriksson och Rebecka Le Moine (båda MP) och

2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD) yrkandena 23 och 30.

Ställningstagande

I den miljö där unga vistas en stor del av sin tid måste tillgängligheten vara god för eleverna men också för lärare och annan personal och för föräldrar. Skollagen kräver att skolor ska vara ändamålsenliga. Tolkningen av detta innebär dock i praktiken att friskolor tillåts bedriva sin verksamhet i otillgängliga lokaler. Även skolan omfattas av den nya bestämmelsen om bristande tillgänglighet som diskriminering. Det är bra, men otillräckligt enligt vår mening. Det räcker inte att kräva tillgänglighetsanpassning vid om- eller tillbyggnad. Skollagen bör därför förtydligas så att det framgår att alla skolor som huvudregel ska ha grundläggande tillgänglighet.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

36. Trygghet och studiero, punkt 19 (M, SD, KD)

av Kristina Axén Olin (M), Patrick Reslow (SD), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvist (SD), Gudrun Brunegård (KD), Michael Rubbestad (SD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 89 och avslår motion

2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Förmågan till kunskapsinläring kräver att skolan är en trygg plats och att studiero råder. Utvecklingen går dessvärre åt fel håll. Anmälningarna till Arbetsmiljöverket om hot och våld i skolan har exempelvis nära fördubblats under fem år. Skolan ska vara fri från hot, mobbning och trakasserier och ingen ska tillåtas förstöra för elever som sköter sig. Därför föreslår vi att skollagen skärps i syfte att underlätta för rektorer att flytta elever som hotar eller mobbar andra elever.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

37. Trygghet och studiero, punkt 19 (V)

av Iona Szatmari Waldau (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 3 och avslår motion

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L) yrkande 89.

Ställningstagande

Jag anser att förebyggande åtgärder generellt är av betydligt större vikt för att verkligen förhindra kränkningar än vad disciplinära åtgärder är. En välfungerande elevhälsa, liksom ett nära samarbete mellan skola, fritidshem och föreningsliv, är exempel på förebyggande arbete som behöver tillmätas större vikt. Sociala problem och kränkningar på en skola uppstår inte ur tomma intet. Det omgivande samhället behöver involveras mer och på ett bättre strukturerat sätt i arbetet för att alla elever ska ha en trygg skolgång.

Värdegrundsfrågor ska diskuteras aktivt på varje skola. Skolan ska ansvara för att även vårdnadshavarna involveras. Såväl rektor som personal bör ha en handlingsplikt, inte bara anmälningsplikt, när dessa fått kännedom om att en elev blivit utsatt för kränkande behandling, något som framhållits av Diskrimineringsombudsmannen (DO). Det ska vara tydligt att plikten att anmäla och åtgärda problem inte bara gäller när en elev anser sig utsatt för kränkande behandling – skolan ska göra en egen bedömning av om det inträffade kan vara ett exempel på kränkande behandling eller diskriminering.

Jag menar att den nuvarande lagstiftning mot mobbning och kränkande behandling som finns i Sverige måste bli bättre. Lagstiftningen på detta område bör utredas ytterligare.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

38. Stärka lärares rätt att ingripa, punkt 20 (M, SD)

av Kristina Axén Olin (M), Patrick Reslow (SD), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvisst (SD), Michael Rubbestad (SD) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

Anmälningar om hot och våld mot lärare har ökat under senare tid. I en undersökning från Lärarnas Riksförbund uppger en fjärdedel av lärarna att de utsatts för hot, våld, sexuella trakasserier eller kränkningar inom sin yrkesutövning. Nästan fyra av tio lärare har dessutom blivit hotade med att bli anmälda av elever eller föräldrar. Det resulterar i att lärare drar sig för att tillrättvisa elever eller ingripa vid bråk av rädsla för att bli anmälda. Ett gemensamt vuxenansvar från både skola och föräldrar krävs för att få ordning på stökiga skolor och garantera en trygg arbetsplats för både lärare och elever. Vi vill därför se över de delar av skollagen som rör trygghet och studiero i syfte att tydliggöra och stärka lärares rätt att ingripa vid en ordningssituation.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

39. Ytterligare ändringar om trygghet och studiero, punkt 21 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Marie-Louise Hänel Sandström (M) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 15 och
avslår motionerna
2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 15 och 41 samt
2018/19:1256 av Runar Filper (SD).

Ställningstagande

Alliansen ställde krav på att den rödgröna regeringen skulle skärpa skollagen så att rektorer har ansvar för att i vissa fall utan dröjsmål och med tvång kunna flytta en elev till en annan skolenhet under en längre tid än fyra veckor, utan att alla andra åtgärder har prövats. Bakgrunden är ett fall där Skolinspektionen riktat kritik mot en skola i Lund där rektorn tidigare hade omplacerat en elev som utsatts för brott medan eleverna som var förövare hade fått gå kvar i den ordinarie skolan. Enligt vår uppfattning är skollagen inte tillräckligt tydlig när det gäller att det alltid är förövaren, och inte brottsoffret, som bör byta skola och lagen bör därför skärpas.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

40. Ytterligare ändringar om trygghet och studiero, punkt 21 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkandena 15 och 41 samt
avslår motionerna
2018/19:1256 av Runar Filper (SD) och
2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 15.

Ställningstagande

Vi vill att regeringen ska införa ett system med jourklasser och, där det är lämpligt, jourkolor. En jourklass är en specialklass dit den elev som inte fungerar i den normala skolsituationen ska kunna flyttas med omedelbar verkan, för en kortare eller lite längre tid. Dessa åtgärder syftar till att den som ägnar sig åt mobbning ska få hjälp att komma ur sitt destruktiva beteende och till att övriga elever ska ges en rimlig möjlighet till en trygg och lugn tillvaro med studiero i skolan. Det är vår uppfattning att mobbning, sexuella trakasserier och utanförskap bäst motverkas genom ett aktivt agerande av lärare och skolläda. Vi vill samtidigt betona föräldrarnas ansvar för sina

barns uppfostran. Därför är det av största vikt att även föräldrarna görs delaktiga i detta mycket viktiga arbete.

Vidare vill vi att elever som är under förundersökning och utreds för grova våldsbrott eller sexualbrott, som normalt skulle ge fängelse för vuxna personer, ska avskiljas från sin vanliga klass och sättas i en s.k. pliktsskola. Vid sådana tillfällen där säkerheten för övriga elever är hotad, eller där gärningsman och brottsoffer riskerar att sitta i samma klassrum eller dela skolgård, ska rektorn besluta om att gärningsmannen ska flyttas till en pliktsskola. Orsaken är att utredningstiden för brott begångna av unga personer ofta är mycket lång. Under tiden brottet utreds kan brottsoffer och övriga elever fara mycket illa. Även om gärningsmannen inte döms till slutet ungdomsvård eller LVU ska ett beslut om pliktsskola gälla, eftersom nivån för att dömas till ungdomsvård ofta är mycket hög. Om det visar sig att den som blivit föremål för åtgärder är oskyldig ska denne självklart återvända till sin klass.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

41. Rektorns befogenheter i gymnasieskolan, punkt 22 (M)

av Kristina Axén Olin (M), Marie-Louise Hänel Sandström (M) och Noria Manouchi (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 7 och

2018/19:2837 av Erik Bengtzboe m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Det är rektorn på en skola som har det yttersta ansvaret för att skolan är en trygg arbetsplats. Vi anser att rektorer i gymnasieskolan bör ha samma befogenheter som rektorer i grundskolan när det kommer till att upprätthålla ordning och reda på skolan. Vi vill därför se över rektorns befogenheter när det gäller avstängning av elever från gymnasieskolan i syfte att förbättra gymnasierektors befogenheter. Denna möjlighet bör även utsträckas till rektorer på fristående gymnasieskolor.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförts ovan.

42. Fritidshem, punkt 23 (SD)

av Patrick Reslow (SD), Robert Stenkvist (SD) och Michael Rubbestad (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:374 av Patrick Reslow m.fl. (SD) yrkande 2 och
avslår motion
2018/19:2301 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Gruppstorlekarna har ökat på landets fritidshem sedan 1990-talets början. Samtidigt har personaltätheten inte ökat, vilket gör att personaltätheten halverats under perioden. Det har genomförts en mycket omfattande nedrustning av verksamheten på landets fritidshem under de två senaste decennierna.

Skolinspektionen har konstaterat att lugn och ro nu blivit en bristvara på många fritidshem. I den situation som svensk skola nu befinner sig vill vi att fritidshemmen utökar sitt ansvar för eleverna, vilket dock är en omöjlig uppgift om inte resurserna utökas. Vi vill därför att ett bindande riktmärke ska finnas om att det får gå högst 20 barn per anställd på fritidshemmen. När vi ökar personaltätheten på landets fritidshem är det också rimligt att ge denna verksamhet vissa undervisningskompensatoriska uppgifter för de elever som av någon orsak halkar efter i skolarbetet. Det kan röra sig om hjälp med läxläsning, arbete i jourklasser, extra stöd till särbegåvade barn eller annat.

Regeringen bör vidta åtgärder enligt vad som anförs ovan.

Särskilda yttranden

1. Betyg, punkt 14 (C, L)

Roger Haddad (L), Joar Forssell (L) och Niels Paarup-Petersen (C) anför:

Centerpartiet och Liberalerna har enats om ett flertal punkter på skolområdet i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, där bl.a. frågan om införande av betyg i årskurs 4 hanteras. Vi väljer därför att inte yrka bifall till motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 78 utan avser att genomföra förslaget i enlighet med januariavtalet där det framgår att Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna har kommit överens om att ”Skolor som vill ska kunna införa betyg från årskurs 4. Reformen införs första juli 2020, då det nuvarande försöket upphör.”

2. Digitalisering och extern rättning av nationella prov, punkt 16 (C, L)

Roger Haddad (L), Joar Forssell (L) och Niels Paarup-Petersen (C) anför:

Centerpartiet och Liberalerna har enats om ett flertal punkter på skolområdet i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, där bl.a. frågan om digitalisering och extern rättning av nationella prov hanteras. Vi väljer därför att inte yrka bifall till motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 81 utan avser att genomföra förslaget i enlighet med januariavtalet där det framgår att Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna har kommit överens om att ”De nationella proven ska digitaliseras och ska rättas centralt för att stärka likvärdigheten och öka attraktionskraften i läraryrket.”

3. Trygghet och studiero, punkt 19 (C, L)

Roger Haddad (L), Joar Forssell (L) och Niels Paarup-Petersen (C) anför:

Centerpartiet och Liberalerna har enats om ett flertal punkter på skolområdet i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna, där bl.a. frågan om att lättare kunna stänga av eller omplacera elever som hotat eller utsatt andra elever för våld hanteras. Vi väljer därför att inte yrka bifall till motion 2018/19:2819 (M, C, KD, L) yrkande 89 utan avser att genomföra

förslaget i enlighet med januariavtalet där det framgår att Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna har kommit överens om att ”Elever som hotat eller utsatt andra för våld ska lättare kunna stänga av eller omplaceras.”

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:2 av Robert Stenkvist (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bilda ett läromedelsråd som kvalitetsgranskar svenska läromedel och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en lämplig skolmyndighet bör få ansvar för att uppenbart undermåliga läromedel används i undervisningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställd utbildning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:203 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ändring i skollagen om mobbning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:291 av Annika Hirvonen Falk (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tillgång till modersmålsundervisning för barn som placerats av socialtjänsten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:348 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stryka att skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:374 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka personaltätheten på fritidshemmen så att det högst går 20 barn per personal samtidigt som man ger dessa kompensatoriska uppgifter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:378 av Patrick Reslow m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte tillåta sammanfattande betyg i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de nationella proven ska rättas externt och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska vara partipolitiskt neutral och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa frånvarostatistik i slutbetyget och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ämnesbetyg ska sättas fr.o.m. årskurs 4 i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska utreda hur ett system med jourklasser ska kunna införas i samtliga svenska kommuner, dit elever som inte fungerar i den normala skolsituationen ska kunna flyttas med omedelbar verkan, och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa skriftliga ordningsomdömen från första klass och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa den obligatoriska modersmålsundervisningen, de nationella minoritetsspråken undantagna, och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att grundskolan generellt bör förstärka undervisningen i svenska med ett särskilt fokus på elever med svagare kunskap i svenska och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett läromedelsråd som bedömer läromedel samt underkänner undermåliga läromedel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett systematiskt samarbete mellan skolan, föreningslivet och näringslivet och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska förmedla en djupgående förståelse och acceptans för vår svenska kultur och kulturarv samt införa att det ska ingå i utbildningen i samtliga skolformers läroplaner och timplaner och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska ge våra elever en naturlig relation till äldre generationer och motverka de ökande åldersklyftorna i samhället och tillkännager detta för regeringen.

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan ska lära ut den djupa innebörden av demokrati och respekt för andras åsikter samt stimulera till kritiskt och konstruktivt tänkande och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stimulera elevernas miljömedvetande och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en satsning på skolmiljön i den svenska grundskolan ska genomföras och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av pliktskola för gärningsmän misstänkta för grova brott och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättande av en klassikerlista och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:418 av Christian Carlsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att införa ordningsomdömen i svenska skolor samt att se över frågan om att göra det lättare för rektorn att stänga av och flytta elever och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:431 av Markus Wiechel och Sara Seppälä (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad kunskap om företagsamhet i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa trafikteori i skolan och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad undervisning med tillhörande praktik för elever i samhällsviktiga funktioner och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökad undervisning i respekt, vett och etikett samt sociala koder och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbilda skolelever i samhällsplikt samt öka samverkan mellan skolan och Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ökad verklighets- och djurnära pedagogik för svenska elever och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:462 av Arman Teimouri (L):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga hur företagsamhet och entreprenörskap kan bli en del av grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utifrån kartläggningen arbeta fram en nationell strategi för hur företagsamhet och entreprenörskap kan bli en del av grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:501 av Robert Hannah och Juno Blom (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undervisning om seyfo bör skrivas in i den svenska läroplanen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:503 av Robert Hannah (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra studier i esperanto i ämnet moderna språk och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:519 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa samtycke och normkritik i läroplanen för grund- och gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa särskilda satsningar för att motverka antipluggkultur bland killar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:627 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda huruvida en stimulanspeng kan införas för att främja förståelsen för egenföretagande och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:700 av Lawen Redar och Anna Vikström (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stärka samtyckeskulturen i samhället och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:856 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skollagen bör förtydligas så att det framgår att skolor ska ha grundläggande fysisk tillgänglighet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:902 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatta och ökade satsningar på språk, utbildning och kultur och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:903 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om satsningar på språk, utbildning och kultur och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:909 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer hushållsekonomi i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1037 av Boriana Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att förstärka trafikundervisningen i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1060 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att öka det långsiktiga toleransarbetet inom skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1074 av Teresa Carvalho m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av bestämmelsen i skollagen som reglerar de politiska ungdomsförbundens möjligheter att besöka skolor och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1121 av Thomas Morell m.fl. (SD):

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa enklare trafikutbildning i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1129 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla ungdomar någon gång under sin skoltid bör ges utbildning i entreprenörskap och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1256 av Runar Filper (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa skrivningen i skollagen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1257 av Runar Filper (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa morgonsamling i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1265 av Runar Filper (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur man kan införa dialektundervisning på skolschemat och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1269 av Runar Filper (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur information om kommunismens brott mot mänskligheten skulle kunna ges i skolan till eleverna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1270 av Runar Filper (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommunala skolor bör åläggas att ordna traditionella avslutningar för de elever och föräldrar som så önskar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1363 av Jessika Roswall (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om privatekonomi i skolans undervisning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1402 av Annika Hirvonen Falk (MP):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om heder som en självklar del i sex- och samtyckesundervisningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1426 av Alexandra Anstrell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagen bör besluta att utöka det centrala innehållet i hem- och konsumentkunskap med mer privatekonomi och framför allt tydliggöra kunskapskraven och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1515 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna till en översyn av informationen om socialförsäkringssystemet

till elever i den svenska grundskolan och gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1519 av Ann-Britt Åsebol och Elisabeth Björnsdotter Rahm (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om företagande och entreprenörskap vid utformningen av all utbildning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1539 av Lotta Olsson och Sten Bergheden (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla barn och ungdomar någon gång under sin skoltid bör ges utbildning i entreprenörskap och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1639 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skollagen bör förtydligas så att det framgår att skolor ska ha grundläggande fysisk tillgänglighet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1747 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att även i framtiden säkerställa ett anslag för skolresor till Auschwitz och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1760 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om trygghet och studiero och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Skolverket i uppdrag att utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformad i enlighet med läroplanernas värdegrund och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stödmaterial för att möta transpersoner i skolan bör tas fram av Skolverket och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1903 av John Weinerhall (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna att införa standardiserade och externt rättade slutexaminationer i matematik samt orienterings- och språkämnen i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa standardiserade och externt rättade slutexaminationer i gymnasieskolans kurser och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1941 av Johanna Jönsson (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om personlig utveckling i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur medveten närvaro kan användas i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1973 av Patrik Engström m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av att stärka skolornas arbete för att förhindra och stoppa mobbning och kränkningar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1989 av Anna Wallentheim (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att stärka arbetet kring normkritik i skolans verksamheter och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2053 av Jan Björklund m.fl. (L):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga skollagen vad gäller fysisk tillgänglighet i skollokalerna och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2056 av Roger Haddad m.fl. (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder mot mobbning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2127 av Serkan Köse och Anna Vikström (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konsument- och privatekonomi i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2128 av Roza Güclü Hedin m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta behovet av att stärka Sveriges lokala språk och dialekter genom undervisning i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2148 av Elin Gustafsson och Anna Wallentheim (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att modernisera skolans läroplan och skolans uppdrag i enlighet med den nya samtyckeslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2172 av Saila Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja entreprenörskap redan i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2183 av Jasenko Omanovic och Malin Larsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta idrottens betydelse för att främja inlärning av matematik och naturvetenskap och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2267 av Jan Björklund m.fl. (L):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvaliteten på skolans sexualundervisning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2301 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fritidshemmets kompensatoriska uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kulturens plats i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2314 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt sex- och samtyckesundervisning och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbete mot sexuella trakasserier i skolan och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barn- och elevombudets ansvar för att utreda kränkningar på grund av kön och andra diskrimineringsgrunder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska den biologiska analfabetismen genom att satsa på forskning, arktenskap i skolan och förskolan, naturskolor och utomhuspedagogik och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inom ramen för den kommande översynen av läro- och kursplanen se över

hur skolan skulle kunna ge större kunskaper om naturen, såsom att kunna namnge de vanligaste växterna och djuren, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2334 av Annika Hirvonen Falk m.fl. (MP):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstifta om bemannade skolbibliotek och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2420 av Sofia Nilsson och Johanna Jönsson (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skollagen bör förtydligas samt att skolverkets rekommendationer bör ses över på detta område och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2438 av Ola Johansson (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över energieffektivisering genom ekonomiska stimulanser till skolbyggnader och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2446 av Per Lodenius m.fl. (C):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa möjligheter för föreningslivet att komma till skolor och fritidshem för att låta barn testa nya aktiviteter och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2568 av Ida Drougge (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda hur ämnena slöjd, bild, musik samt hem- och konsumentkunskap kan moderniseras i enlighet med motionen för att bättre förbereda elever för den kommande arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2573 av Josefin Malmqvist m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett tekniklyft i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2574 av Kristina Axén Olin m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett tekniklyft i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om könsrelaterat förtryck i skolmiljön och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmuntra studie- och framtidsval som inte begränsas av omvärldens könsrollsframställningar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2669 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av trygga och moderna utemiljöer på skolor och förskolor och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2716 av Ola Johansson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket i en särskild läroplan bör specificera hur grundskolan och gymnasieskolan i sin sex- och samlevnadsundervisning även bör ta upp samtal med elever kring pornografi och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör ta fram ett material om pornografi och dess påverkan på barns och ungas hälsa, normer och allas lika värde för skolor att använda i undervisningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2731 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbete för att motverka mobbning och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett rättvist betygssystem och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2737 av Jonas Eriksson och Rebecka Le Moine (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna barns och elevers rätt till hälsofrämjande och pedagogiska utemiljöer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2739 av Annika Hirvonen Falk och Leila Ali-Elmi (båda MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om andra insatser än tidigare betyg i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betyg ska ge en rättvisande bild av elevers kunskaper och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärarna i gymnasieskolan ska få större möjligheter att väga samman en elevs hela prestation när ett betyg sätts och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationella prov och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2776 av Sofia Damm (KD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över insatser för att öka andelen svenskar som lär sig tyska, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över kvaliteten på befintlig tyskundervisning i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2796 av Paula Bieler och Markus Wiechel (båda SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ökade kunskaper om arbetsrätt och arbetsmarknadens villkor på bästa sätt förs in i grundskolans utbildningsplaner och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta diskrimineringslagens regler som rör skolan till skollagen och lägga tillsynsansvaret på Skolinspektionen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att inrätta en nationell visselblåsarfunktion dit elever och personal kan vända sig för att uppmärksamma systematiska missförhållanden på en skola rörande exempelvis sexuella trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta på förövaren och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra skollagen om att undervisning som huvudregel inte ska vara könsuppdelad och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2819 av Tobias Billström m.fl. (M, C, KD, L):

78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att betyg bör införas från årskurs fyra och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinrätta och utveckla de nationella proven och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitalisering och extern rättning av nationella prov och tillkännager detta för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa skollagen i syfte att underlätta för rektorer att flytta elever som hotar

eller mobbar andra elever, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skriftligt ordningsomdöme i terminsbetygen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2822 av Jakob Forssmed (KD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara obligatoriskt för skolhuvudmännen att enbart ha evidensbaserade antimobbingsprogram samt att metoder som inte vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet ska sluta användas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2824 av Erik Bengtzboe m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla skolor ska ha forsknings- och evidensbaserade program mot kränkningar och trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärares och skolledares anmälningsskyldighet vid kränkningar och trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka rektorns befogenheter att stänga av elever från gymnasieskolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2826 av Erik Bengtzboe m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga centralt rättade nationella prov och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om diagnostiska prov i de tidiga årskurserna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att börja mäta skolors förädlingsvärde och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2835 av Erik Bengtzboe m.fl. (M):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om externt rättade och digitaliserade nationella prov och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta de nationella proven i årskurs 9 till årskurs 8 och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över de delar av skollagen som rör trygghet och studiero i syfte att

tydliggöra och stärka lärares rätt att ingripa och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om omdömen i ordning och reda som en skriftlig kommentar och bilaga till terminsbetygen i grundskolan och gymnasiet och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra skollagen om att undervisning som huvudregel inte ska vara könsuppdelad och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2837 av Erik Bengtzboe m.fl. (M):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur rektorns befogenheter rörande avstängning av elever från gymnasieskolan kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2841 av Fredrik Christensson m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att de nationella proven hanteras och rättas av för eleven fristående examinatorer, att proven digitaliseras och att proven sker kontinuerligt under skolåren för ökat fokus på elevernas kunskapsprogression och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. (C):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handlingsplaner mot hedersförtryck samt mot kontroll av individer ska finnas i grund- och gymnasieskolor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sprida kunskap om och bekämpa hedersrelaterat förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2857 av Helena Vilhelmsson (C):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sex- och relationskunskap ska bli ett obligatoriskt och enskilt ämne i skolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2861 av Johan Hedin m.fl. (C):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om breddat och skärpt arbete mot extremism och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2893 av Jimmy Loord m.fl. (KD):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att regeringen återkommer med förslag på hur en klassikerlista ska införas i den svenska skolan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att elever respektive föräldrar har ett ansvar för att medverka till en god skolmiljö, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på lagstiftning som tydliggör att den som avsiktligt saboterar skolans fysiska miljö ska delta i att återställa det som skadats, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa programmering i grundskolan och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2925 av Bengt Eliasson m.fl. (L):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om minoritetsspråk som valbart ämne i moderna språk och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationellt minoritetsspråk som nytt skolämne och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tvåspråkiga skolor med minoritetsspråksprofil och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2989 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ungdomsmottagningarna bör bli delaktiga i skolans sexualundervisning och tillkännager detta för regeringen.